

Pro Monte Pietatis.

Consilia sacrorum Theologorum: ac collegio-
rum Patavii & Perusii, Clarissimorumq;
doctoz. dd. Ioānis baptistæ rozelli
& Ioānis campegi, Cum bulla
ac breui dato fratri Bernardi
no Feitrēsi, Sāctissimi
Pape Innocentii
Octavi.

Magistri Ioannis nannis uiterbese. ordinis predicatorum ad
R. D. P. Barotium Epum Patavinum Questiones due dispu-
tate super mutuo iudaico & ciuili & diuino.

Ruerende in Christo mi pater & domine. Post filiales cō-
mendationes. Die. xvi. Aprilis reddite mihi fuerūt litte-
re. R. D. V. doluiq; nimium q; mox non potui, opuscu-
lum de monte pietatis quod ganue edideram coplandū
tradere. Nam Ganue ferme o mnia mea relicta sunt: & opus in
manibus aliorum est: uerum quoniam occupationes hebdomas
de sancte occurrunt & pascalis solēnitatis: & lectionum quas pu-
blico salario lego habita uacatione a magistratu: ne tue. R. D.
desim: etia; mihi hunc assumam laborem: ut quicquid ad memo-
riam reduxero: non obscure: sed pingulore lucubratione ad te
transmittam: ut noscat. R. D. tua me iam seruitorem tuum esse.
Contra uero ea que dixero si quis contrarium sentit ponat obie-
ctiones in scriptis quibus cum tua dominatio ad me miserit illico
responsiones transmittam. Me tue. R. D. commendo: quam
Deus scilicet & ad maiora conseruet. Ex Viterbio die octauo
Masi. M. cccc. lxxxii.

Quattuor fundamenta.

Mihi autem premitenda uidentur fundamenta quedam que
a nullo negari possint nisi ab heretico uel de heresi & malis mo-
ribus suspecto. Deinde proponendus est casus & diuidendus.
Ultimo disputandus: & exemplandus per duas distinctas & enu-
cleatas questiones more theologico. **F**undamenta autem sunt
hec. **P**rimum est: q; si quid est expressum in diuinis litteris, cano-
nicis que dicuntur solum uetus & nouum testamentum absolu-
te tenendum est: & omne quod sacre scripture illi non congruit:
tanq; anathema est fugiendum: quia si uacillaret auctoritas titu-
baret fides: ut in primo de doctrina Christiana dicit Augustinus
& in epistola prima ad Hieronymum. Si inquit ad scripturas sa-
cras fuerint admilla officiosa mendacia quid in eis remanebit au-
toritatis: que tandem de illis scripturis sententia profertur: &
In Speculo: Vetus inquit & nouum testamentum cum omni hu-
militate suscipimus: contrarios autem scripturarum sensus non
solum fugimus sed etiam anathematizamus: & omnē doctrinā:

quæ non congruit sacrae scripturae: ueluti alienam a fidei ueritate damnamus. ¶ Secundū fundamentum est: quod ea quæ sunt in nouo & in ueteri testamento sunt oīo præferenda omnibus conciliis: doctoribus & statutis pontificum: ut notat glo. de libellis. c. xx. & c. placuit. xxxv. q. ii. ubi sententia Hieronimi prelatā est concilio calcedonensi de matrimonio rapti: quia auctoritas Hieronimi erat fundata sup scriptura diuina expressa Exodi. xxii. c. & ratio huius est: quia nemo potest contra ius nature: aduersus quod nulla dispensatio admittitur. In noua uero & ueteri lege continetur ius nature: ut dicitur distinctione prima. c. ius nature ē quod lege & euangelio continetur: quod scilicet ad moralia & de quibus querimus pertinet: ut dicitur. di. vi. c. non est. §. si ita: & ideo nemo potest contra ius nature nisi duo mala ita urgeant ut necesse sit alterum eorum elici. ¶ Tertium fundamentum est quod ubi non est aliquid expressum in ueteri uel nouo testamento: tunc standum est determinationi sedis apostolice. Conciliis & doctoribus approbatis: ut dicit beatus Thomas in quarto Sententiarum. dist. xxviii. art. ultimo & in quarto colibeto. q. viii. art. xx. & in tractatu contra impugnantes religionem. ¶ Et primum fundamentum est contra quosdam: qui per officiosas glosas & mendacia defendere conantur obscura mendacia contra scripture apertam sententiam. ¶ Secundum uero est contra illos qui putant se satis per conscientiam determinasse. Si consuetudines & constitutiones proferunt non congruentes legi & euangelio. ¶ Tertium uero est contra eos qui sine pudore nouos proferunt glosatores preferentes eos probatis & antiquis ac sanctis doctoribus. ¶ Quartum fundamentum est quod deus obligauit sub precepto Communitates ad provisionem pauperum ciuium: ut non essent egeni: Deuteronomii. ca. xv. dicens: omnino indigens & mendicus non erit inter uos & infra. Si inquit unus de fratribus tuis qui moratur intra portas tue ciuitatis ad paupertatem deuenit non obdurabis cor tuum nec contrahes manum. Sed aperies eam pauperi: & dabis mutuū quo eum indigere prospexeris. Hoc preceptum obligat semper & ad semper cum ciuis tuus uenit in paupertatem: quia affirmatiuo additur negatiuum: dicens non obdurabis cor tuum nec contrahes manum tuam ad dandum mutuū indigentibus. Ergo quia communitati iubetur prouidere ciuibus quos regit de mutuo proponitur talis casus.

Casus.

¶ Cū pretio iuris diuini: Rectores ciuitatum obligentur prouidere de mutuo in promptu habendo ut succurratur ciuibus pauperibus qui sunt intra portas illius ciuitatis ut non sit omnino ciuis indigens & mendicus: ut dictum est Deuteronomii. ca. xv. effectum est ut duplex genus mutui sit inuentum a communitatibus. Vnum iudaicum: Alterum ciuile. ¶ Iudaicum est quod a iudeis in promptu habetur: cum usura: statuente cum illis communitate capitula quibus cogantur christiani reddere usuras iudeis: & illis locare domos. ¶ Ciuile autem est: quod in commune statuunt: quod & si pro diuersarum ciuitatum possibilitate uarietur: in hoc tamen conuenit: ut ex elemosynis constituatur quedam summa pecuniarum puta mille aureorum perpetuo pauperibus ciuibus dicata: & pro eis perpetuo seruanda & augenda. Cui destinantur officiales cum salario a pauperibus habendo qui de summa dicta mutuū accipiant. Accipientes uero mutuū ciues pauperes obligentur ad hec: ut dent pignus usque ad sex menses uel annū: deinde cū repetūt pignus dent ultra sortem decem pro centenario: cuius una pars sit pro salario officialium. Alia ad augendum dictam summam: quousque crescat adeo: ut mutuū dari possit pauperibus absque ultra sortem nisi forte quantum sit pro salario officialium. Quod si pauper in tempore statuto non reddiderit uendatur subasteturque pignus pauperis & accepta summa cum ultra sortem pro monte reliquum restituat pauperi ciuili. Rursus si non sunt elemosyne a principio pro summa mutui inchoanda: tunc alii accipiunt mutuū dictam summam a diuitibus ciuibus sub supradictis conditionibus adfecto quod id quod mons accipit ultra sortem a pauperibus tripartitendum est: & prima portio colligitur pro reddendo mutuo ciuibus qui mutuarunt: quousque mutuanti fuerit satisfactum. Secunda uero & tertia pro augmento montis: & salario officialium: ut supra retineatur. In hoc casu duo breuiter queruntur. An iudaicum mutuū conuentionatum dictis capitulis cum communitate: liceat rectoribus christianis. Secundo an liceat ciuile quod dicitur uulgo mons pietatis. Itaque de his duobus duas questiones disputatas reddamus.

¶ Prima questio de iudaico mutuo.

¶ Primo queritur: an pro implendo diuino precepto de mutuo

dando pauperi Cui liceat communitati iudaicum mutui sub-
stinere. & capitula cum illis facere quibus cogantur Christiani
reddere iudeis usuras. Et diuidemus dubium in tres partes. In pri-
ma recitabimus opinionem falsam. In secunda ueram, In tertia
respondebimus ad obiectiones partis false.

¶ Prima pars dubii falsa.

¶ Quidam scribunt dictum iudaicum mutuum communitati
bus licere: & statuere ut sustententur pauperes his rationibus. Pri-
mo quia omne quod iuuat commune bonum licitum est: quia com-
mune bonum est diuinum ut inuit Aristoteles in primo Ethico
rum. Diuina autem bona iuuanda esse omnes canones & scriptu-
re conclamant. At iudaicum mutuum iuuat commune bonum dum
pauperes ciues in promptu habent quod a crudelitate diuitum
illis denegatur: nisi forte cum maiore usura. Quare communi-
tatibus licet iudaicum mutuum substinere atque iuuare aliquibus ca-
pitulis supradictis. ¶ Secunda ratio est: quia omnis consuetudo
cuius initium non extat memoria licita est: quia consuetudo est alte-
ra natura: ut auctor est Aristoteles in ethicis. Nature autem lex
aut simillima nature consuetudo ligat ne dicam licet dis. viii. ca.
que contra mores hominum sunt flagitia: pro morum diuersita-
te sunt uitanda. Ceterum consuetudo est iudaici mutui in orbem
cuius initium non extat memoria. Quare licet illud sustentare.

¶ Tertia ratio est quia quod Romanus pontifex non prohibet
sed tollerat in terris suis licet sustentare. Sed Romanus Pontifex
non prohibet sed tollerat in terris suis iudaicum mutuum: qui-
nimmo (ut aiunt). Sixtus quartus etiam indulget iudeis ut possent
pacisci cum communitatibus super suo mutuo. Quare licet com-
munitatibus dictum iudaicum mutuum statuere. His rationibus
multi iuriste utuntur: ut Andreas barbatius & Paulus de cas-
tro consilio. ccc. xxvi. & Petrus de ancha. consilio. cc. xxx. ad hos-
rum corroborationem etiam has rationes addemus: ut ¶ Quar-
ta ratio sit ista. Omnis lex mutui a deo statuta iudeis: potest de-
fendi: & licet suscipi a Christianis: quia deus legislator: nullo pa-
cto potest errare. Sed deus statuit legem iudeis Deuteronomii.
xxiii. ca. ut foenerarentur & usuras exigerent ab alienis & non a
iudeis quare Christiani non errant illa sequendo & statuendo: ut
christiani qui sunt alieni a iudeis cogantur reddere iudeis usuras

¶ Quinta ratio est quia quod deus statuit iudeis pro premio lici-
tum est christianis exequi. At Deuteronomii. xxviii. cap. statuit
deus pro premio iudeis ut ipsi foenerarentur gentibus multis: &
ipsi a nullo foenus acciperent. Quare licitum est christianis cogere
suos ut iudeis foenus & usuras reddant. ¶ Sexta ratio est: quia
qui sequitur exempla Christi non peccat: sed meretur. At ponens
pecuniam suam ad bancum & exigens eam cum usuris sequitur
exemplum Christi. Qui seruo suo dixit Luce. xviii. cap.
Quare non posuisti pecuniam meam ad mensam: & ego ueniens
utique cum usuris exegissem illam. Quare non peccat Christianus
exigens usuras. Ergo multo minus peccat. Immo sibi licitum
est subditos cogere ad reddendum: quod est proprium in iudaico
mutuo. Hec & his similia argumenta fieri possunt pro parte uerita-
ti aduersaria.

Secunda pars dubii decisua.

¶ Quo ad secundam partem: ponemus quasdam distinctiones
Secundo decisuas conclusiones. Quo ad primum prima distin-
ctio est de hoc nomine foenus: quod dupliciter accipitur in scripturis. Pri-
mo modo pro usura capitalis mutuati: sicut Prouerbiorum. xix.
cap. foeneratur: inquit Deo qui miseretur pauperis. Nam pro
hoc capitali Deus reddit centuplum. Secundo modo accipitur
non pro usura capitalis mutuati: sed pro pignore & securitate ca-
pitalis mutuati. ut idem Salomon accipit capitulum sequenti dicens
Hodie foeneratur quis & cras exigit illud: & odibilis est homo hu-
iusmodi. Quo loci foenerari accipitur sicut & Deuteronomii.
xxviii. cap. Vbi dicitur foeneraberis gentibus multis id est uades
& pignus pro mutuo accipies ut uocabulum hebreum hoc loci
sonat. Hanc distinctionem ponit & beatus Thomas secunda se-
cunde. q. lxxviii. arti. primo in responsione ad secundum. Secun-
da distinctio est quod aliud est dictum: an liceat furari & usuras exige-
re & bello subiacere: aliud sub nomine furti & usure: & belli sua
repetere. Nam primum non licet quia sunt contra ius nature ut
inuit Aristoteles pro politico: & habet d. vi. c. non est. §. his ita re-
spondet. Que uero iuri naturali fuerint aduersa: uana & irrita
sunt habenda: ut dicitur dis. viii. cap. quo iure. §. dignitate. Cete-
rum repetere sua uel bello uel nomine usure aut furti licet: &
deus hoc precepit Exodi cap. xii. ubi iussu Moyse sub nomine

a iiii

mutui expollauerunt egyptum: nec tamen fuit furtum quia mercedem suam sub nomine furis receperunt: quam meruerant pro seruitute centum & quadraginta duorum annorum. Similiter quia tota terra promissionis a Deo eis data fuit: ut patet deuteronomii. xi. c. & sciuit Moyses quod non possent tyrannos regionis illius pariter expellere: ut legimus Deuteronomii. vii. c. Idcirco a fratribus iussit abstinere usuris: & concessit ab alieno idest tyranno loci exigere quem bello superare non possent & a sua provincia delere ut scribitur Deuteronomii. xxiii. ca. non mutuabis inquit ad usuras fruges aut aliam rem fratri tuo sed alieno. Quod ut exposuimus & beatus Ambrosius interpretatus est: & Gratianus eius uerba adducit. xlii. q. iiii. c. quid dicam. s. porro dicens porro a quo usure sint exigende. Ambrosius testatur dicens ab illo exige usuras cui merito nocere possis cui iure inferuntur arma: huic legitime auferuntur usure quem bello uincere non potes. Ergo ubi ius est belli ibi ius & usure hec ibi. Appellat autem has legitimas usuras quia lege domini predicta decreta sunt contra illum oppressorem qui tua detinet: nec bello aut lite iudicialia illum de tuo tibi restituendo uincere potes. Nam & in glosa. ibi recte dicitur. Ab hostibus possumus petere usuras: quia cogomnia licite possumus auferre. xxlii. q. vii. c. primo & secundo & possumus eis nocere insidiis: & quibuscumque aliis modis cum improbe aliquid faciunt aut improbe facta non ulciscuntur & est decisio Augustini in libro questionum: ut patet. xxlii. q. ii. c. Augustinus in libro questionum: & c. primo questionis septime super predicta & ca. sequente: dicit omnia esse iustorum & licere auferri ab hereticis. Scismaticis: & tyrannis ac propterea in quadam lectione nostra apud Genuenses conuincimus licere Christianis a maumetanis exigere usuras: quia antequam Maumeth esset omnia que detinent erant christiani imperii: & nulla ratione sed uis armorum tyrannice possident. Quare licet nobis per insidias & excursus & predas & nomine usure extorquere bona nostra. **T**ertia distinctio est quod permissio est multiplex. Prima dicitur euitatiua maioris mali & relaxatiua pene secundum beatum Thomam Deuteronomii. xxi. ii. & Mathei. xviii. & multis aliis locis a quibus elicio hanc maximam. Licet principi uel communitati non punire sed relaxare penam minoris mali. & culpe ad euitandum maiorem culpam & malum: hac ratione beatus gregorius scripsit Au-

gusti no angloꝝ Episcopo: ut Angloru sacerdotes & diaconos agentes comestiones prohibitas non puniret: ne forte peiores efficerent si a tali consuetudine prohiberent adducens auctoritatem Salomonis in puerbis qui inquit multum emugit elicit sanguinem: Hoc et adducit Gratianus dis. iiii. c. denique: cui & glose concordant. Hoc pacto committit meretrices publice meretricari non precipiens culpam aut defendens sed relaxans penam publice inhonestatis ad maiores culpas: & mala euitanda: Nam ut ait Augustinus tolle meretrices ab urbibus: & omnia libidinis stupris & cede complebis. Hac permissione communitas permittit Iudeos fenerari christianis non precipiendo & iuuando capitulis usure culpam sed relaxando penam usurariam ad euitandum ciuium miseras. **S**ecunda permissio dicitur ordinatiua mali in bonum de qua loquitur beatus Thomas primo in iage: & prima parte. q. xxii. arti. ii. In responsione ad secundam adducens regulam diuine permissionis quam scribit Augustinus in Encheridiō dicens: Deus adeo est omnipotens & summe bonus ut non permittat mala fieri nisi ex malis eliceret bona: Ex his hac regula elicitur. Licet principi & communitati non impedire minora mala a quibus uidet uentura meliora bona: Huius exempla ponit beatus Thomas prima secunde. q. lxxix. arti. ultimo in corpore questionis concordans cum Augustino in lib. de natura & gratia: Etenim permisit Magdalenam & Petrum labi: quia lapsum illum uidebat ordinari ad seruentissima bona penitentiae & uirtutis ac caritatis & cautele contra peccata Non impediuit tribulationem Iob. & tentationem Pauli quam uidebat in meliores actus uirtutum conuertendam. Sic ecclesia permittit Iudeos publicos ritus seruare ut ueritas fidei elucescat. & non inuiti conuertantur ut habet. xlv. dis. qui sincera: & ca. de Iudeis. Tertia dicitur permissio cooperatiua quando datur facinorosi consilium fauor uel auxilium: De hac beatus Thomas ponit hanc regulam secunda secunde. q. lxxviii. arti. ultimo in corpore questionis. Nulli oino licet cooperari peccato mortali inducendo: uel consulendo: aut fauorem uel auxilium prebendo. his sic declaratis: Pono tres conclusiones decisiuas dubii quarum prima hec est.

CPrima conclusio:

CMagistratus faciens dicta capitula cum hebreis peccat mortaliter: Nam quicumque cooperatur peccato mortali: peccat mortaliter: quia maxima una non habet exceptionem ponit ab apostolo ad romanos primo. ca. dicente digni sunt morte non solum qui faciunt sed etiam

qui consentiunt facientibus: quam regulam etiam iuris periti: & legulatores semper ante oculos habuerunt in puniendo: ut agentes & consentientes pari pena puniantur: At uero magistrat⁹ cū hebreis dicta capitula faciendo cooperatur peccato mortali usuf⁹ statuens illa in fauorem usurariorum: & usurarum: Vnde Augustinus in epistola ad macedonium ait contra fures & eorum fautores, illud inquit fidentissime dixerim eum qui p⁹ homine ad hoc interuenit ne male ablata restituat: & qui ad se confugientem q⁹trū honeste potest ad reddendum non compellit socium esse fraudis & criminis. Nam misericordius opem nostram talibus subtrahimus q⁹ impendimus: & subdit. Non enim fert opem qui ad peccatum adiuuat. Hoc idē ponit Gratianus .14. q. vi. ca. si res aliena. Quare magistratus fauens per capitula dicta usuris peccat mortaliter & est socius fraudis & criminis ut Augustinus dicit, contra hos magistratus dicit Dauid psalmo .49. Tu odisti disciplinā & proiecisti sermōes meos retrorsū: si uidebas furē: currebas cū eo.

¶ Secunda conclusio.

¶ Magistratus & ciues qui dicta capitula cū iudeis statuunt sunt ipso iure excōmunicati: Nam cum quis participat in crimine propter quod est aliquis excōmunicatus dando cōsiliū uel auxiliū uel fauorem & ipse quoq⁹ est excōmunicatus & incurrit eandem sententiam: ut patet extra capitulo si concubine & capitulo. Nup Sed propter crimen usure publice excōmunicantur nedum usurarii publici sed etiam clerici & laici: concedentes uel locantes domos ad fenus exercendum. ut patet extra de usuris. capitulo q⁹q⁹ libro. vi. Ergo multo magis magistratus statuens dicta capitula in fauorem publice usure incurrit excōmunicationem uel penā latā a iure: Nec obstat q⁹ iudeus non est excōmunicatus quia non crimen ipsum est anathema: sed propter crimē infertur anathema: Nec ualet q⁹ lex ciuiliis permitrat usuras: quia illa ē abrogata per id quod imperator dicit se amplecti quattuor sacra concilia: adeo ut per illa intelligatur suis legibus derogatum. Ceterum in Niceo concilio usure sunt reprobate: ut patet dif. xlvii. capitulo quoniam & primo politicorum ab Aristotile. Quinymo & diuina lege sunt prohibite & iure nature ut patet a Christo luce. 6. capitulo & psalmo. xlii. Aduersus autem hec iura nulla dispensatio admittitur: nulla lex potest inferior: ut habet di. viii. capitu. quo iure s. dignitate: Et confirmatur quia & si non potest excōicari iude⁹

excōmunicatur tamen xprianus fauens usurarie prauitatis

¶ Tertia conclusio.

¶ Magistratus & ciues qui efficacem operā dederunt ad statuendum dicta capitula obligantur ad cogendum iudeos ut restituāt usuras quas occasione dictorū capitulorū cōsequuti sunt: aut si nō cogunt obligantur ipsi restituere: Nam secūdum beatū Thomā scda scde. q. lxii. & i decretis. xi. q. lii. quoniam multos. & extra de etate & qualitate ca. cū tu & de sen. & re. iiii. capitulo cum. In quo facit eius argumentum: In his locis is ūma habetur de fautorib⁹ raptorum sub quibus potissime sunt domestici raptores: usurarii q⁹ si quis fauet consilio uel consensu & auxilio cooperatiuo damni illati: Ita q⁹ raptores sine hoc alias non essent facturi damnum: q⁹libet eorum tenetur i solidum & multo fortius eorum receptores: & defensores quorum auctoritate: & statuto facta est rapina quaz ipsi ratam publicis capitulis habuerunt: ut patet. xi. q. iiii. capitulo qui sentit. & capitulo scilicet extra de resti. spo. ca. cum ad sedem in si. Quare obligātur in solidū restituere damna usuraria: iude⁹ & magistratus & ciues quorū consilio & fauore facta sunt: Et confirmatur rō tam apud Theologos q⁹ canonistas: qm̄ qui occasionem efficacē damni dat dans operam rei illicite damnum dedisse uide⁹ extra de reg. iur. & de testi. & attesta. c. sicut nobis & in glosa Nunc aut tales dant efficacissimā occasionē damni quia sine his capitulis & eorum consensu expresso non intulissent iudei Christianis damnatissima usurarum detrimenta: & item dant operam rei ex sui natura illicitissime usure: quare ipsi damna hec inferunt christianis: & per consequens: obligantur ipsi in solidum reddere xprianis suis usuras uel cogere iudeos ad efficaciter reddēdū: Hec sunt q⁹ ego sentio saluo meliori ac clariori iudicio. Nūc ad argumenta primum opposita respondendum est.

¶ Ultima ps dubii rīsa ad obiectiones in principio factas.

¶ Ad primum dicimus q⁹ tam maior q⁹ minor est falsa nisi sic limitetur maior. Omne quod uere & existenter non solum apparet iuuat bonum cōmune licitum est: & tunc minor ē falsa: cum dicitur fenus iudaicum iuuat cōmune bonum: Nulla enim uicia uere & existenter iuuant commune ciuitatis bonum sed illud corrumpunt & iram dei contra rempublicam excitant potissime illa que sunt preter naturam & contra dei leges: que prime seruat & ordinant bonum commune & felicitatem politicam: ut patet

discurrenti nouū & uetus testm̄. Nec est pietas in commune bonum pauperum cum iudeus mutuat camisiam pauperi christiano ut postea camisiā simul & tunicam ab eo auferat. & pecunias ad terras infidelium mittat: Nam ut ait Gregorius in nouella extra de usuris. ca. 1. Usura aīas tāq̄ uorago deuorat & facultates pauperū exhaurit. Vnde publicū domesticūq̄ est latrocinium: & rapina destruens ciuilem felicitatem & commune bonum.

¶ Ad secundum argumentum.

¶ Beatus Thomas negat maiorem prima. sc̄de. q. xcvi. art. lli. in r̄sione ad primū dicens. Nulla cōsuetudo uim legis obtinet contra legem diuinam & naturalem. Quinimo ut ait in quarto sententiarū: Cōsuetudo talis aggrauat peccatum. Vnde Gregorius dicit. Si consuetudinem fortassis opponas aduertendum est quod dōminus ait. Ego sum ueritas: non dicit ego sum cōsuetudo sed ueritas: & ut beati Cipriani utamur snia: quelibet cōsuetudo q̄tum uis uetusta quantum uis uulgata: ueritati ē omnino postponēda: & o sūsus q̄ ueritati est cōtrarius oīno ē abolend⁹: Idem scribit. dis. viii. c. si consuetudinē: & paulo supra ca. mala: Mala inq̄t consuetudo non minus q̄ p̄nitiosa corruptela ē uitanda: Dicenda ē igit̄ usure antiqua defensio non consuetudo: Sed pestifera corruptio legum & iuris naturalis ac diuini ipugnatio.

¶ Ad tertium argumentum.

¶ Ad tertium argumētum dicimus q̄ maior est falsa: Non enim omne quod tollerāt sūmus pontifex in suis terris est licitum: Nā tollerāt publicum meretricium: tollerāt tyrānos tollerāt sinagogas & ritus iudalcos: & eiusmodi multa non tamen sunt licita: & ipse licite illos tollerāt permissione euitatiua uel ordinatiua: nūq̄ tamen cooperatiua quia pontifex nunq̄ cooperatur sceleri & cōtra leges diuinas & nature ad id uero quod adducit̄ de Sixto pōtifice quarto: respondeo quod id cōcessit quod potuit: potuit autem relaxare excōmunicationem & infamias: & alias penas que taxantur a iure pontificio: nam relaxare potest legem qui condit̄ leges: sed nullus pontifex potest concedere ut cōmunitas cooperetur peccato & sceleri: & contraueniat naturali & diuine legi: ut patet in primo & secundo ac tertio fundamentis.

¶ Ad quartum argumentum.

¶ Ad quartam rōnem negam⁹ q̄ deus statuerit usuras exigi ab aliquo quia deus auctor nature nihil contra nām fuit aut p̄cipit

ut Ambrosius scribit in commentario super primo capitulo beati Pauli ad romanos: sed bene sub noīe usure: iussit repetere sua a tyrānis alienis q̄ detinebant prouincias alienas scilicet iudeorum ut supra diximus in sc̄da distinctiōe decisiōis dubii: unde & in hoc casu tam clericus q̄ laycus pot. st recipere ultra sortem de fructibus & aliis rebus a detentoribus uolentis possessionum suarum: ut patet extra de usuris: capitulo. i. circa. fi. q̄a in hoc casu: ut beato Thome placet i sc̄da sc̄de. & Guielmo: ac Bartolomeo pisano in sua sūma: nō proprie recipit usuram & ultra sortem: sed quod sibi debetur.

¶ Ad quintum argumentum.

¶ Ad quintū dicendum ē: q̄ deus non statuit ibi usuram p̄ p̄mio sed abundantiam rerum: & diuitiarū ualidam: ut possēt mutare & uades ac pignora a cunctis accipere gentib⁹: ut exponit beatus Thomas eo loci & sc̄da sc̄de. q. lxxviii. art. i. i r̄sione ad. sc̄dm & ita sc̄nus ibi sonat i hebreo: non usurā sed mutuū cū uadib⁹ siue pignore: ut exposuimus in prima distinctiōe huius decisiōis.

¶ Ad sextum argumentum.

¶ Ad ultimū respondet beatus Thomas ubi supra q̄ Christus metaphorice usuram spiritualem appellauit super excrecentiā bonorū spiritualium: Nam felix est usura illa que paruo pauperi dato centuplū accipiemus: ut scribitur. di. 45. capitulo sicut: Vnde p̄ uerbiorum. 19. cap. Salomon dicit feneratur domino q̄ miseretur pauperibus: & hanc imitandam: faciendam: & iuuandā oēs scripture hortantur: q̄a ut ait Dauid psalmo. cxi. uere ē iocundus homo qui miseretur & cōmodat: quia disponet sermones suos in iudicio in eternum non cōmouebitur. & iterum cum in principio dixisset: Gloria & diuitie i domo timētis deū & q̄ iusticia ei⁹ siue iustia dei amicitia: & beneficentia usuraria cum eo manet in seculū seculi: paulo post de misericorde: ac mutuū comodante exposuit: dicens Dispersit dedit pauperibus: Iusticia eius manet i seculū seculi: itaq̄ hec usura licita est: & committitur in prouisione pauperum in mutuis liberis: & in elemosinis & in hospitalitate ac monte pietatis: de quo mox in sequenti dubio disputaturi sumus.

Dubium secundū est de apostolico deposito societatis pauperum ciuium: quod uulgus montem pietatis uocat.

¶ Secundus casus erat: de mutuo ciuili quod uocant pietatis montem: Nos uero rectius appellare debemus apostolicum depositū societatis ciuium Viterbiensium: aut Patauinorum: aut illius ci

utatis in qua constituit. Itaque an licitus sit positus casus in principio de mutuo civili. Hec secunda questio perquirat eam ut precedentem in tres partes diuidemus: In prima ponemus obiectiones contra ueritatem: In secunda explanabimus ipsam ueritatem. In tertia respondebimus ad obiectiones primas.

¶ Prima pars dubii obiciens contra ueritatem.

¶ Sunt quidam qui non inspectis partibus propositi casus super monte pietatis arguunt illum esse montem impietatis: & illicitum multis rationibus: quarum prima est ista: Omnis usura est imple crudelitas & rapina restituenda: Vnde Augustinus ad Macedonius: Quid inquit dicam de usuris quas etiam ipse leges & iudices reddi iubent: & adducitur a Gratiano. 4. q. 4. ca. quid dicam & in. 32. q. 2. c. meretrices ait: Rapina dicitur quelibet usurpatio iniusta an crudellior est qui aliquid eripit ab alio: uel subtrahit aliquid diuiti: quam qui trucidat pauperem fenore? At iste mons pietatis usuram expressam committit: dum in casu proposito plus a paupere repetit quam mutuauerit: quia quicquid accedit sorti & amplius requiritur quam mutuatur est usura. 1. 4. q. 3. c. usura: Quare mons est non pietatis sed crudelitatis & impietatis.

¶ Secunda ratio

¶ Ratio secunda est quia mons iste subuertit legem euangelicam christi dicentis & iubentis luce. vi. c. Mutuum date nihil inde sperantes: Sed mons iste non modo plus sperat a paupere quam mutuauerit sed et in pactum expressum deducit: ut patet in casu proposito: ergo subuertit legem christi.

¶ Tertia ratio.

¶ Tertia ratio est quia subuertit legem ueterem positam a deo exodi. xxxii. c. dicente: Si pecuniam mutuo dederis pauperi meo populo qui habitat tecum: non urgebis eum: quasi exactor: Sed mons iste post sex menses urget pauperem ad reddendum capitale & ultra sortem quasi exactor ut patet in superscripto casu: Ergo est contra legem diuinam.

¶ Quarta ratio.

¶ Quarta ratio est: quia est contra ius diuinum: contra quod agens communitas flagellat a deo crudeliter: Sic enim iubet Deus deuteronomio. xxiii. c. Cum repeteris a proximo tuo rem aliquam quam tibi debet: non ingrediaris domum eius: ut pignus auferas sed ista foris & ille proferet pignus quod habuit. Et si est pauper non pernoctabit apud te pignus: sed statim reddes ei ante solis occasum: ut dormiat in uestimento suo: benedicens tibi ut habeas iustitiam

coram domino deo tuo: & in latrone legis exodi. c. xxxii. Ita iustus est: Si inquit pignus acceperis a proximo tuo uestimentum: ante solis occasum reddes ei: Ipsum enim uestimentum solum carnis eius est quo operitur: nec habet aliud in quo dormiat. Si clamauerit ad me exaudiam eum: quia misericors sum: Sed mons iste non solum non reddit ante solis occasum: sed per sex menses detinet: & post sub hasta uendit: Quare mons est crudelitatis contra Dei legem: & prouocans iram Dei.

¶ Quinta ratio.

¶ Quinta ratio est: quia est damnosior quam iudaica usura: Nam iudeus simplex mutuū dat: & simplicem usuram exigit: Mons uero iste triplicem usuram expetit: unam in salariū officialium: aliam in augmentum montis & usuram eorum qui monti mutuarunt pecunias: Sed illa iudaica simplex illicita est: & damnata ut in precedente ratione ostensum est: Ergo & ista triplex.

¶ Sexta ratio.

¶ Sexta ratio est: quia est contra principium iuris naturalis positum a christo: Mathei. vii. c. Quaecumque inquit uultis ut faciat uobis homines hoc facite illis: Sed quilibet uelit habere mutuū absque pignore & reddere absque usura & ultra sortem. Ergo hic mons hoc debet facere: & non deducere in pactum expressum pignus & ultra sortem.

¶ Septima ratio.

¶ Septima ratio est: quia in nulla specie contractus est nisi sorte mutui usurarii tanquam suspectum & a malignis adinuentum est abiciendum: quia excedit terminos & mores antiquorum quos transgredi prohibet Salomō in prouerbis. c. i. Sed huiusmodi mons non uidetur esse in specie alicuius contractus nisi sorte mutui usurarii: cum totus constituat ad mutuum cum redditione eius ad ultra sortem dandam monti: Quare abiciendus est tanquam suspectus & fictitius & a malignis adinuentus.

¶ Octaua ratio.

¶ Octaua ratio est: quia nulla danda est occasio mali: quia quae occasio nem damni dat: damnum dedisse uidetur extra de regulis iuris: & Christus Mathei. xviii. cap. ait: ue illi per quem scandalum uenit Sed hic mons est occasio ut officiales prederentur ipsum: & mutuauerint suis amicis diuitibus ad negotiandum: & non pauperibus ad sustentandum: & pignora uendant minus ut ipsi emant ulli pretio: & ita defraudant pauperes: his & multis aliis fraudibus. Quare illicitus est mons & abiciendus.

¶ Nona ratio.

¶ Nona ratio est: quia rectores non habent ius constituendi hunc montem cum non ipsi sed episcopi sint praesides pauperum: Quinetiam postquam constitutus

erunt & auxerunt montem: bonis pauperum quæ ultra sortem data sunt a pauperibus: illum in usum dicitur constituerunt: qui ius habet constituendi: ius hêt transmutandi: & ita rapie pmeditate mons e & nō pietatis: hec & his similia argumenta fieri pnt cōtra constitutionē huius montis. ¶ Secūda ps dubit. Ad hanc questionē decidendā sequemur ius diuinū in quo nullus est error: quia lex domini lex e immutata ut ait Dauid. ps. xviii & ipsum pualet omni iuri pontificio & humano ut in principio diximus in tribus fundamentis ppositis: Deinde sequemur q̄ cōsonant ex doctrina beati Thomæ & iuris canonici. Procedemus aut̄ hoc ordine. quia primo pponemus q̄dam notabilia ad hanc decisionem necessaria: Secundo explicabimus i quo gñe cōtractuū sit hic mons pietatis: Tertio diffinitemus quid est mons pietatis: Quarto ponemus conclusiones principaliter intentas. Quo ad primū est in primis notandum q̄ triplex est genus ciuū i quacūq; urbe. Primum e diuitum: quibus Deus dedit diuitias & ad ministratiōē resp. Secundū est pauperū: quibus deest aliquando sufficiens uictus & pūsiō domus: & familie sue: Tertiu e inopū & mendicantiū qui pter carnis & uestimentum nihil habēt. Secundo est notandū q̄ diuitibus & cōmunitatibus sub pcepto peccati mortalis p̄cipitur: ut his pauperibus prouideant: ut i quarto fundamento ostendimus: quod ante ambas qōnes p̄pouimus. Quinimo deuteronomii capitulo. xv. addit: Deus formā pcepti dicens: Ego p̄cipio tibi hodie ut aperias manū tuam pauperi & quidē cōmunitates expleuerunt famdiū mandatū de pūsiōne inopum & mendicorū constituentes hospitalia: & dotantes & itē diuites dantes panem ad hostium suū mendicantibus uel alias elemosynas. Pauperib; uero pinguioribus hñtib; domos: & familias sed insufficientē pūsiōē. Cōmunitates & dñi hactenus pūderunt de mutuo utroq; testamento pcepto: uel p̄mittendo absq; conuentione cōtatis Iudeos mutuare ad usuram: uel ciues sine usura: Verū qm̄ i xpiani usurarii efficiunt: & Iudei porant christianorum pauperū sanguinem: Ceptus est iste mons pietatis qui in casu proposito continet plures contractus. Tertio notandū e q̄ contractuū plures sunt species ut a beato Thoma in secunda secūde p̄cipue. q. lxxvii. & lxxviii. & canōe. 14. q. 4. c. plerūq; i glosa & i politicis Aristot. habemus: Pro quibus nota s̄m Guilelmuz q̄ contractus e obligatio aliquorū mutua uoluntaria. Obligatio

In hac diffinitione est genus: aliquorū uero natura ponit loco differentie: quia cōtractus nō e ad unum solum: sed uoluntaria dicitur: quia inuitus & uolentia nō facit cōtractum. ¶ Hoc genus diuidit in duo genera subalterna. uidelicet in contractum tacitum & expressum. Tacitus dicit obligatio inter aliquos qua unus obligat alteri ex aliquo officio uel facto licito & honesto licet non iterueniat expressa utriusq; obligatio. Huius solent poni tres species scilicet ignorans: furiosa pupillaris. Nam ignorantia ponitur negocii gestor: furioso curator & pupillo tutor. In tutela aut̄ & cura & negociorū executione licet impubes & pupillus aut furiosus & ignorans: q̄ sua negocia gerat nō expresse cōtraxerint tñ tutor curator & negociorū gestor obligant: quasi contraxissent. ¶ Quarto est notandum q̄ cōtractus expressus diuidit̄ e in multa genera: & species quasi subalternas. Sed que nobis sufficit hec diuisio est. Contractuum expressorū alius mutui: alius lucri. Mutuū est contractus gratuitus inter mutuātem & q̄ mutuū accipit: quo indigētī cōmodat aliquid ad utilitatem indigentis nō mutuātis: saluo ei? capitali mutuo: in quo mutuās nihil sibi sperat: lucri uenturū ex pacto implicito uel explicito iuxta regulā Christi Luce. vi. c. Mutuū date nihil inde sperantes. Contractus aut̄ lucri est i quo neutra pars ledit alteram sed iuuat ad lucrum. Nam iusticia commutatiua & negociatiua hoc habet auctore Aristotele in. v. Ethicorū & beato Thoma. 2a 2e. q. lxxvii. arti. primo: ut nullo pacto sit iusticia si alteri quoq; pacto nocet: sit aut̄ semp̄ licita si utraq; p̄te uuat: & auget. Hic cōtractus subdidit̄: qm̄ ali? e puat? ali? socialis. Priuatus e q̄ uersat̄ inter priuatas psonas. & diuidit̄ i cōtractum mercenarium & negociatiuū. Negociatiuus e cum datur res p̄ re ut uinum p̄ frumēto uel nūmus p̄ rebus: & hic dicit̄ cōtractus uenditionis & emptionis. At cum dat̄ usus p̄ pecuniā uel rebus tūc dicit̄ mercenarius quia merces reddit̄ usui & opationi & communit̄ uocat̄ cōductio & locatio: ut cum q̄s locat̄ usum domus sue aut operas suas p̄ aliqua mercede. ¶ Ultimo est notandū: q̄ cōtractus socialis e quem uulgus societatem uocat: & est contractus quo aliqui ponūt aliquod capitale i cōmuni ad cōmune lucrum eque stantibus damno & lucro utriusq;. Et non refert utrū ambo ponāt res & pecunias: uel unus pecunias & alius opam ut dicit̄ beatus Thomas. 2a 2e. q. lxxviii. Nam plerūq; q̄ pecunie deest: per opam supplet: ut. ff. pro socio. l. v. circa finem & cōmu

b

nicanda sunt utriq; lucra p̄cula & damnatū cum beato Thoma concordat Goti. Osi. & notat. xliii. q. iiii. c. pleriq;. Diuidit̄ autē cōtractus societatis in duas species: qm̄ alius est diuisiuus: alius auctiuus & positiuus: alius mixtus ex utroq;. Diuisiuus ē quo in fine anni diuidit̄ lucrum & damnuū ex capitali & opa posit̄is. Positiuus autē ē q̄ in fine anni nō diuidit̄ lucrū sed reponit̄ iterato ad commune bonum partium augendum. Mixtus uero est qui in fine anni lucrū partem diuidit̄: partem uero ad augendum reponit̄ & hoc de prima parte decisionis dubit̄.

¶ Quo ad secundā partem decisiuam dico q̄ hic casus ante ambas has q̄stiones positus non ē unus contractus ut q̄dam putat: quare non mirum si mox p̄nuntiat̄ ip̄m eē illicitum: q̄ ad pauca respiciētes facile enuntiant & errant: ut ait Aristoteles in elencis. Nam in eo continent̄ plures contractus: & q̄libet eorū est licitus. Nam primus est iter montē & dantem elemosinas monti & hic est plus cōtractus quasi iter Deum & dantē elemosynas pauperi: q̄a foenerat̄ dño q̄ miseret̄ pauperi: ut dicit̄ Prouerbiōr. xix. ca. & Christ⁹ Mathē. xxv. qd̄ inqt̄ unī ex his meis minimis fecistis mihi fecistis. At uero secundus cōtractus ē mutuū iter montē & ciues q̄ mutuāt̄ pro inchoatione montis. Et hic ē licitus si non sperat̄ recipere aliud q̄ suum capitale & p̄m̄ium a deo de obediētia p̄cepti: Deuteronomi. xv. c. ut diuites p̄uideāt̄ pauperibus de mutuo: ut supra dictum ē. Alloga si plus reciperēt̄ diuites dicti usurarii eēt̄ & ad restituendū monti obligarent̄. **¶** Tertius cōtractus ē iter pauperes & officiales montis ut reddāt̄ post mutuū tantū q̄tum sit eorū modestū salariū. Hic cōtractus ē licitus q̄a ē merces narius & locatōnis: q̄a illi officiales locēt̄ opas suas pauperibus p̄ cōseruatione p̄gnorū: & montis pauperū. **¶** Quartus cōtractus ē iter pauperes & diuites q̄ mutuarit̄ p̄ inchoatione montis: ut pauper reddēs mutuū monti suo reddat̄ aliqd̄ plus quousq; sit redditum capitale mutuati. Et hic ē licitus q̄a nō plus reddit̄ pauper inchoati diuiti montē q̄ posuerit̄. **¶** Quintus cōtractus ē iter dominos ciuitatis & montē: q̄ ad iplendū iussū diuinū: & nature constituant̄ montē: non sibi sed pauperibus ciuibus: & hic p̄prie nō est cōtractus sed iconomica & ciuilibs p̄uidencia: qua pater filiis suis & magistratus ciuibus pauperibus assignat̄ p̄uidet̄ & donat̄ iure p̄petuo quādam summā pecuniarū p̄ necessitatibus eorū: in qua cōueniāt̄ p̄petua societate positua & auctiua: & hec p̄uisio ē de ius

diuino expresso Deuteronomi. xv. c. & de iure nature quo nō sibi parētib; sed parētes filiis: & magistratus pauperibus thesaurizant ut ait Apostolus. Et enī finis ciuitatis ē p̄ se sufficiētia ut nemo sit agens: ut tradit Aristoteles p̄io politicoꝝ. **¶** Ultimus cōtractus ē iter pauperes & ip̄m montē ip̄soꝝ & hic cōtract⁹ ē societatis auctiue atq; positue. Nā hic mod⁹ est nihil aliud q̄ certa summa pecuniarū donata societati pauperum: ad p̄petuā sustentationem illorū: & est depositum ip̄soꝝ quod omni anno ip̄sime augēt̄ dando aliqd̄ ultra sortem p̄ cōmuni bono suo augendo. Non enim illud ultra sortem datur officialibus: nisi aliqd̄ p̄ salario sed dat̄ deposito sibi & aliis pauperibus cōmuni: p̄ quo intelligēdo diffiniēdu; est in hac tertia parte dubii qd̄ sit mons pietatis. **¶** Quo ad tertiā partem notandū ē: q̄ illa est suprema & completissima diffinitio s̄m Aristotelē in li. de aīa & posterioribus analeticis: que dat̄ per quattuor causa: scilicet materialē formalē efficiētē & finalē. Sic enim ut ait erit sola positioe differēs a potissima demōstratione. Quare ut plentius intelligamus qd̄ sit mōs pietatis: diffiniēdu; est a nobis p̄ oēs quattuor dictas cās in hūc modū: mutando nomē mōtis: qd̄ est obscurum nomen: in depositū apostolicum: qd̄ ē cōgruētius et intelligibilius Christianū uocabulū hoc pacto. Apostolicum depositū Patavinū est pecunia pie a patrib; Ciuitatis collecta et ab his donata societati pauperū ciuū: et cōstituta in publicū usum et p̄petuā sustentationē illorū: ut nemo sit egēs q̄busdam statutis intercedētibus: ad publicū benef. ciuū dicte societatis: pauperū cluiū. In hac diffinitioe depositum ē diffinitū loco mōtis pietatis. Apostolicū uero dicit̄ ad differentiā depositi negociariū et societatis diuisiue aut mixte q̄a hoc depositū cōuenit magis loculis Christi et crumene societatis apostolice: q̄ solū ad sustentationē apostolicā ordinabat̄: ut pater lo. in. xliii. c. & actū iiii. Omnīū enī uenditorū pecūte et p̄ctū ponebant̄ ante pedes apostolorū: et distribuebat̄ unicuiq; p̄put cuiq; opus erat. **¶** Df̄ autē patavinū: q̄a patavi sit: qd̄ at̄ Viterbiū. Perusie: Senis Florētie et aliis ciuitatib; cōstituit̄: noīe illarū denotat̄: depositū apostolicū Viterbiense: Perusinū: Senēse: Florētīnū et eiūsmōi: hoc igit̄ ē totū diffinitū: et totū qd̄ sequit̄ ē diffinitio: i qua pecunia ē loco generis et cause naturalis. Addit̄ huic cause pie collecta: tum q̄a ex elemosynis: tum q̄a hoc miseranti pauperum: tum q̄a ad iussū diuinū et ius nature iplendum collecta est in quibus omnibus est uera

pletas. Deinde ponitur causa efficiens cum dicitur a patribus ciuitatis collecta: & ab his donata societati pauperum ciuili. Pater primus pauperum a canonibus dicitur episcopus: & cum eo rectores et princeps ciuili ut de se rege Job fateatur. cap. xxix. dicens pater eram pauperum. Hii tanquam patres efficiunt & procurant hoc depositum & donant societati pauperum sicut & collectas faciebat pro eis beatus Paulus: ut patet prime ad corinthios. xvi. c. & in aliis locis. Et domini rectores similiter: & post donationem presunt illi monti non modo tanquam patres: uerum & magis tanquam tutores & curatores gestoresque depositi pauperum ciuili quemadmodum & Onias sanctus pontifex maximus iugentem pupilloque pauperumque ac uiduarum pecuniam depositam curabat: ad sustentationem illorum: & uictum ut scribitur in secundo machabeorum. iiii. c. Tangitur quoque species contractus cum dicitur societati pauperum. Nam est species societatis positivae: quia postquam haec pecunia et depositum uenit in usum pauperum tota societas pauperum reddit aliquid preter sortem ad augendum non bursam officialium: sed suum commune depositum. Rursus ponitur causa finalis cum dicitur & constituta in publicum usum & perpetuam sustentationem illorum: ut nemo sit egens. Nam per se sufficientia est finis ciuitatis: ut ait Aristoteles. i. politicorum: quia per se sufficientia tenet publicam honestatem: & uirtutes ciuitatis sine qua ob paupertatem efficiuntur uiri fures: sicarii: perturbati factiosi & puellatque conjugate soluto pudore stupris sese subiiciunt: & ciuitas efficitur prostibulum & spelunca latronum & soluitur omnis debita politica: & ideo hunc finem posuit Deus Deuteronomii. xv. dicens: Omnino indigens & mendicus non erit inter uos: & paulo post si frater qui moratur intra portas tue ciuitatis ad paupertatem deuenit non obdurabis cor tuum nec contrahas manum sed aperies eam pauperi & dabis mutuam quo eum indigere prospexeris: & infra Caue ne auertas oculos tuos a paupere fratre tuo nolens ei quod postulat mutuam commodare: nec quippiam callide agas in eius necessitatibus subleuandis: ne clamet contra te ad dominum: sed dabis ei mutuam: & subdit non deerunt pauperes in terra habitationis tue. Idcirco ego precipio hodie ut aperias manum tuam fratri tuo egeno & pauperi. Hoc est igitur a fine ciuili societatis preceptum obligans episcopos & rectores & magistratus nobilem ad prouidendum: mendicis quidem de perpetuo subsidio hospitalitatis: & pauperibus ciuilibus de perpetuo promptoque mutuo ad usum necessitatis ipsorum: quod proprie seruatur

In hoc apostolico deposito: de quo dicitur actuum apostolorum. ca. liii. quod erat illis apostolis & Christianis omnia communia: nec quisquam erat egens apud illos quia diuidebatur unicuique prout cuius opus erat. Et ponitur in hac particula diffinitionis ad perpetuum uicium & sustentationem societatis: quia hoc est de natura contractus societatis positivae & auctivae: ut pecunia perpetuo sit toti societati permanens & solus usus unicuique per necessitate subministrat ad sustentationem: non ad proprium lucrum: quia sic esset societas lucrativa uel mixta non positiva quam intendit paterfamilias & episcopus ac rector per perpetuum usum sustentationemque filiorum uel pauperum. Ultimo ponitur causa formalis cum dicitur. Quibusdam uarietatis intercedentibus ad publicum beneficium dicitur societatis & depositi. Nam huiusmodi contractibus et societatibus statuta et decreta sunt uelut forma: que omnes partes rei informat: dum officiales instituit: & eis leges prescribit preceptiuas et prohibitiuas: dumque omnes cautelas assumit ne quid in fraudem fiat sed cuncta ad dei laudem: & bonam politiam conseruandam: dum fratribus suis ciuibus pauperibus prouidet honeste ut uiuat: & a rapinis homicidiis latrocinis & stupris: & huiusmodi uicis abstineant: que sepe ob paupertatem & mutuam non habitam pueniunt: & ciuilem uitam atque conuersationem maculant & perturbant: & hoc de tertia parte decisiva dubii sufficiat. ¶ Nunc ad ultimam ueniendum est in qua septem conclusiones ponentur: quarum prima haec est. ¶ De depositi praedicti casus non est usurarius. Omnis enim casus ubi plus requiritur ad damnum accipientis mutuam quam accepit: potest dici usurarius: sed in hoc casu non requiritur a paupere plus quam accepit quod uergat in eius damnum immo in eius commodum. & beneficium cum augeat suum depositum: quare non est casus usurarius. ¶ Amplius ubi est usura distinguuntur oio mutuas & quae accipit mutuam cuius usure solum cedit in beneficium mutuat. At in hoc casu depositum pauperum mutuas non distinguitur oio a paupere accipiente sicut nec depositum societatis a sociis: & item beneficium non solum cedit in utilitatem officialium montis quae non participat nisi salarium: sed cedit in utilitatem accipientis: dum sibi & sociis augeat depositum commune: quare non est hic usura. ¶ Rursus nemo committit usuram ad se ipsum: & ad sui depositi beneficium aspiciens sed ad aliene bursae beneficium ultra sortem transferens: sed pauper non transfert in alienum dominium & bursam: quod ultra sortem

tem ponit in monte atq; deposito isto: sed ad se ipsum & sui depositi beneficiū aspiciēs ponit: quare nō pōt cōmitti usura. ¶ Et confirmatur modo loquēdi Augustini: qui scribēs super psalmum. xxxvi. distiguit totaliter hominē ab homine. Inter quos cōmittit usura dicēs. Si tu foeneraueris hominē: id est si mutuo dederis pecuniam tuam alteri. Et hāc auctoritatem adducit Gratian⁹. xliii. q. iiii. c. si foeneraueris: sed mens & depositum nō dat pecuniā suā mutuo alteri suo possessori & heredi ppetuo: quare non cōmittit ibi usura. Ex hoc trahit q; usura pprīe nō cōmittit inter hominē & hereditatem suā: aut cōmune depositū; posituū: sed iter priuatos hoīes inter quos trāslatio fit domini eius qd est ultra sortem: hec aut trāslatio nō fit hic q; paup nō trāsfert ultra sortē i dominiū alterius a suo deposito. ¶ Amplius fm doctores ibi ē usura ubi est pprīe cōtractus mutui: sed iter montē siue depositū pauperum & ipsos paupes nullus ē cōtractus pprīe mutui: sed societatis positue ut ostēdimus: quare nō pōt ibi eē usura: & cōfirmat q; uocabulis utendū ē ut plures utunt ut scribit Aristoteles p̄o Thopicoꝝ: At ferme oēs uocabulum mutui accipiunt p re mutuata oīno aliena a iure accipiētis & uocabulo societatis p re cōmuni & cōmuni iure sociis. Sed hic res mutuata non est aliena a iure paupis cuius ē depositum & societas quedam ē paupum participantium sus mutuātis. Quare nec est illud uere mutuū nec cōtractus uerus mutui: licet ex penuria nominum sic appelletur: sed pprīe est spalis usus sui depositi: & uerus cōtractus societatis positue ut diximus. ¶ Secunda cōclusio ē ista. Casus ppositus ē licitus & iustus. Nam omnis casus cuius oēs p̄ticulares cōtractus sunt liciti & iusti equidem ipse ē licitus & iustus qm̄ teste Aristotele in topicis: positus oibus partibus integralibus ponit & ipm̄ totum. Omnes uero partes & p̄ticulares cōtractus huius casus sunt liciti ut supra exposuimus & sunt iusti cum nulli parti dānū inferat sed undiq; mutuū beneficium partib⁹ accrescat siue temporale siue spirituale. & in oēs undiq; bonū reflectat. Quare ppositus casus est licitus & iustus. ¶ Tertia cōclusio ē ista: dictū depositum ē ciuilis honestatis publice cōseruatiuus. Quicqd enī p se remouet cām eadem remouet effectum eius & oppositum inducit: & cōseruat ut ignis p se remouet cām frigiditatis: & destruit ipsam frigiditatem et calorem oppositum inducit & cōseruat: sed causa publice inhonestatis ciuilis: que constat pudore fia-

harum: & uiroꝝ p̄bitate sepiissime ē insufficiētia & inopia uictus: qua patres pmittūt & filie cogunt cōsentire stupris: & uiri p sufficiētia habēda sepe piurant furant: & mactant: qd nō agerent si quoquo pacto inuarent ad honeste lucrādum: ut experimēto cotidiano pbamus. Quare hāc cām & effectum destruit eius opposita cā q; est p se sufficiētia. ¶ Quippe cōtrariarū causarū: cōtrarii sunt effectus: teste Aristotele i p̄o de generatione & corruptiōe. Ergo p se sufficiētia q; destruit paupertatem ciuile: & eius effectus; publicā ciuile inhonestatem. Certe inducit & cōseruat publicam honestatē. Hoc aut depositum adinuētum est: ut nemo sit egens quare est publice honestatis cōseruatiuum. ¶ Quarta cōclusio. Modus supra positus dicti depositi est ingentissimus ad efficiendum paupes bonos ciues. Nam remota egestate & ocio amouetur publica inhonestas & ciuilia uicia: un̄ recte dictū ē a poeta Ocia si tollas periere cupidinis arcus. Et rursus q̄rif. Egistus cur sit effectus adulter. In promptu causa ē. desidiosus erat. Et ecclesiastici. xxiii. c. seruo maliuolo tortura & compedes mitte eum ad operandum ne uacet: q; multam malitiam docuit ociositas. Sed in hoc deposito est ingenium ut p̄uideatur pauperi ciui & artiste de aliquo capitali siue mutuo ne cogatur ex desperatione de publica inhonestate cogitare atq; deliberare: & rursus ne tali cōmoditate usus fiat desidiosus cogitur operari & laborare cum maximo studio ut satisficiat sibi & familie: & augumēto montis: & salario officialium: & ne uendatur: & subastetur pignus. Ergo modus ingentissimus est huius depositi ad efficiendum ut pauperes fiant boni ciues. ¶ Quinta cōclusio: hoc depositum est piissimum. Nam omne quod in se continet omnes partes pietatis piissimum dici conuenit. Sed mens iste ac depositum continet omnes partes pietatis q; sunt in deum patriam & parentes. In deum quidem dum eius mandatum de mutuando pauperi implet qd iussit Deuteronomi. xv. capi. in patriam uero dum conatur pauperibus succurrere: & eos efficere bonos ciues. Denique & in parentes reflectitur dum patres habentes cōmoditatem lucrandi & familie succurrendi student bonis moribus & pudori filiarum & totius familie: quare depositum piissimum est. ¶ Sexta cōclusio. Hoc depositum societatis pauperum non modo apostolicū dicitur sed ē etiam ciuitas optime instituta. Nam ubi ē ciuitas i qua omnia sunt communia omnibus ut nemo sit egens: & in qua

quisque proprios nescit affectus: sibi ultra est apostolica: & ius nature
seruatur & societas: ac ciuitas est optime instituta: dicente Gra-
tiano dif. viii. c. differt. Differt inquit ius nature a consuetudine
& constitutione. Nam iure nature omnia sunt communia omnibus
quod non solum inter eos seruatum creditur de quibus in actibus
apostolorum legitur: multitudinis autem credentium erat cor unum
& anima una: & erant illis omnia communia: uerum etiam prece-
dente tempore a philosophis traditum iuenitur. Unde apud Pla-
tonem: illa ciuitas iustissime ordinata traditur in qua quisque pro-
prios nescit affectus: hec Gratianus. Sed in hoc deposito omnia
posita & ponenda sunt communia omnibus pauperibus ciuibus: ut
nemo sit egens: & in eo quisque proprios nescit affectus dum non
sibi modo laborat sed etiam moti: & toti societati. Quare & depo-
situm apostolicum: & societas ipsa iustissime ciuitas ordinata existit
neque est nuncupanda. ¶ **U**ltima ratio hec institutio est bonorum
temporalium & spiritualium multiplicatiua: in ea urbe ubi solli-
cite: atque pie instituitur: colitur seruatur & augetur. Nam iuxta apo-
stolum Paulum prime ad Thimoteum. iiii. ca. pietas ad omnia
ualet promissionem habens uite que nunc est pariter & future.
At hoc est depositum pietatis: ut quinta conclusio explanauit.
Quare ualet ad omnia bona consequenda in hac uita & in alta.
Hoc enim promisit Deus deuteronomii. xv. cap. dicens: Omnis
no non sit inter uos indigens & mendicus ut benedicat tibi domi-
nus in terra quam tibi daturus est in possessionem & israhel: non ages
quipquam callide in necessitatibus pauperum subleuadis: sed da-
bis ei mutuum: ut benedicat tibi dominus deus tuus in omni tpe
in cunctis ad que manum miseris. Quare urbes & ciues que huic
deposito aliquid elemosynarum ex testamento dimittunt: dei uolun-
tatem exequuntur: & a flagellis in hac uita eripiuntur & ab eterna
morte liberantur dicente Tobia. liii. c. ad filium. De substantia tua
fac elemosynam: & ne auertas faciem tuam ab ullo paupere. Ita. n.
flet: ut nec a te auertas faciem domini. Quomodo potueris ita
esto misericors. Si multum tibi fuerit habundanter tribue: quod
si exiguum tibi fuerit: etiam illud exiguum libenter in partiri stu-
de. Premium enim tibi bonum thesaurizas in die necessitatis. Quo-
niam elemosyna ab omni peccato & a morte liberat: & non pa-
tetur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo deo
elemosina omnibus facientibus eam. Hec Tobias. Nunc ad ra-

tionem. In prima dubii parte contra ueritatem factas: Ita respon-
dendum est. ¶ **P**rima ratio ad rationes contra ueritatem factas.
¶ **A**d primam rationem concedit maior & negat minor: & cum tu probas
quia quicquid accedit forti est usura. Respondet tibi glosa: quod ista res-
gula non tenet uniuersaliter. Nam in. v. casibus sibi positus accipe-
re ultra sortem non est usura. Similiter non ualet: nisi in contra-
ctu mutui proprie dicti. Nam in aliis contractibus puta locatio-
nis: conductionis: uenditionis: emptionis & societatis: & eiusmodi:
di: fraus & furtum potest committi sed non usura: ut omnes con-
sentiant: hic autem non est proprie mutuum: neque contractus mu-
tui ut exposuimus: sed acceptio & usus pecunie de suo communi
deposito: & contractus societatis: positio: Et rursus ultra sortem
que est proprie usura totaliter cedit in beneficium mutuantis: hic
uero reflectitur in utilitatem accipientis: dum augendo suum com-
positum plus alia uice subsidii ab eo repetit & recipit.

¶ **S**ecunda responsio

¶ **A**d secundam dicendum. quod christus & omnes alii loquuntur de ue-
ro mutuo inter distinctos & priuatos homines comodando: cuius
ultra sortem: non reflectitur in bonum accipientis: sed dantis: & non
loquitur de mutuo improprie dicto: siue de usu communis depositi & bur-
se: quia & ipse communes loculos habebat & apertis erant omnia communi-
& quilibet uendebat sua ad augendam societatis communem substantiam
ut scribitur Ioannis. xiii. ca. & actuum apostolorum. 4. Immo hec so-
cietas & nobilis ciuitas pauperum est iustissime ordinata ut exposuimus

¶ **T**ertia responsio

¶ **A**d tertiam rationem dicit negando quod urgeat pauperem quasi ex-
actor: sed bene urget desidiosum: quasi tutor & curator depositi
communis ne uel ocio uel pigritia & defectu unius socii aliis non pos-
sit comodari sua debita portio pro sua rata & tempore: & ne effi-
ciatur unus piger ociosus & destructor montis: Nam & apes que
maxime in communi quasi quadam ciuilitate & societate uiuunt: eas
socias habent que continue pro sui uictu & augmento examinis
student laborant & defatigantur. Que autem soli usui suo student:
tam omnes simul urgent: expellunt: & aculeo perneccatam igno-
miniose tractant: ut experimur: his simillima est hec ciuium socie-
tas que omnes apes ad bene uiuendum: laborandum: & defatigand-
um: & ad bonum commune depositi augendum: recipit: non ut de-
licat: & ociose uiuat, licet non quasi exactor sed quasi communis boni ge-

stor: curator: & tutor: & p̄f: defidiosos abdicat a societate: reliquos
urget ad augendum sibi & societati commune depositum.

¶ Quarta responsio

¶ Ad quartam rōnē r̄ndetur: q̄ non est auctoritas ad p̄positū so-
cietatis pauperum ciuiliū: ut iam distinximus: sed p̄prie inopum q̄
preter uestimentū: & lectum non h̄nt ut clare dicit textus: h̄i nō
computantur in societate huius depositi: sed in societate hospita-
lis: debet enim hospitale aliquid cōe h̄is assignare: sicut & tēpore
christi Ierosolimis: hospitale tenebat asinum: p̄ cōmoditate ege-
norū: ut dicunt doctores: super illo dicto Christi: Ite inq̄ in castel-
lum qd̄ contra uos est: & statim inuenieris asinam: & pullū cū ea:
Distinctarū aut̄ societatum distincte sunt leges: unde patet q̄ ho-
spitales: si accipit pignus ab aliquo inope & medicāte: quo illo die:
inops usur⁹ esset ante solis occasum: reddere debet inopi: si uero
illo die inops non usurus esset illo pignore non phibeet hosp̄. ala-
rius illo die non reddere quia textus solā extremā necessitatē illi⁹
diei p̄ causa legis assignat dicens: ipsū solū h̄t uestimentū carnis
sue: nec aliud h̄t in quo dormiat: unde non ē ad p̄positū: societa-
tis dicti apostolici depositi: quod p̄ pauperib⁹ nō inopib⁹ statuit̄.

¶ Quinta responsio

¶ Ad quintam rōnem: negat̄ q̄ hic cōmittat̄ aliq̄ usura: sed qd̄
datur officialib⁹ p̄tinet ad cōtractū mercenariū: & salariū siue ad
cōtractū locatōis & cōductionis oparū officialiū: qd̄ uero dat̄ h̄iis
qui mutuauerūt p̄ inchoatōe mōris: tm̄ dat̄ quantū mutuauerūt
& nō āplius. Qd̄ uero mōri & deposito augēdo tribuit̄ nulli alie-
no sed sibi & sociis cōi deposito: deponit̄ ad utilitatē futurā ac-
plentis nō mutuātis. Et iō nulla ē usura: aut aliqua usure similitu-
do & species uera.

¶ Sexta responsio

¶ Ad sextam rōnem: Augustinus exponit̄ cū hoc uocabulo rō-
nabiliter & iure dictum xpi dicens. **¶** *Quaecūq̄ iure uultis ut faciāt
uobis homines hoc facite illis.* Alioquin ius nature subuertere ē
cum pleriq̄ stupris & libidinibus assueti uellent se stuprari: & con-
iuges & filios: & fillas: ut eadem ipsi ceteris facerent. Ius autem cō-
munis societatis est ut quisq̄ proprios nesciat affectus: sed bonū
commune sibi & societati augeat & securum reddat: quod non fit
sine pignore: & melioramento. **¶** Quare negat̄ q̄ aliquis de cōi bo-
no iure possit uelle usum habere sine securitate & melioramēto:
quia ille nō rōne sed p̄prio affectu usus eēt dissipator poti⁹ cōis de

positū q̄ usufructuarius socius: & ita regula xpi est pro nobis.

¶ Septima responsio

¶ Ad septimam negat̄ q̄ non sit in aliqua spē cōtract⁹: uel q̄ sit
cōtractus usurarius: uel q̄ antiquos terminos trā/grediamur nā-
rum constituentū depositū & donantiū pauperibus: nō est in spe-
cie cōtractus alius proprie: sed ē p̄uidētia economica uel ciui-
lis: ut supra exposuimus. Postq̄ uero constitutum est depositum
est cōtractus expresse societatis respectu pauperū qui uoluntarie
se obligant. Sed ē cōtractus tacitus respectu pauperum: q̄ ueluti
ignorātes nesciūt quo pacto in hoc deposito res sue agnūt. Ideo
h̄is Ep̄s & rectores sunt negociorū illoꝝ gestores. Sūt uero qd̄
paupes stulti qui intelligūt qd̄ res suas & alioꝝ pauperū in hoc de-
posito bene agi: sed uellent depositi cōis solū usufructuarios esse
tanq̄ apes uastatrices. Hiis ergo tanq̄ mente alienatis: & furiosis:
sunt curatores. Ep̄s cum rectoribus curantes ut dent pignus: &
melioramentum depositi cōis: & subasteet̄ pignus: si furia mentis
male p̄seueret tpe p̄tereūte: qd̄ illi assignatū fuit. Alii sūt artiste &
paupes ciues qui simpliciter id uolunt quod Ep̄s & rectores in-
stituunt: h̄is ergo Ep̄s & dñi ciuitatis sunt ut tutores. Nec trans-
grediunt̄ antiquorum terminos sed imitantur ciuilitatem: i qua
cum omnia sint cōia: quisq̄ p̄prios affectus nō sequitur: quod ut
Gratianus refert: & actus apostolorū & euangelium Ioannis ap̄d
philosophos traditum: & ab apostolis actum: & a christo onsum:
& a sancto Onia obseruatum. ii. machabeorū. iii. ca. legimus. Et
go dicimus: q̄ cum casus iste multos cōtractus implicet respe-
ctu diuersorum in multis speciebus: cōtractuum continetur p̄-
ter q̄ in cōtractu usurario mutui: ut ostendimus.

¶ Octaua responsio

¶ Ad octauum dicimus q̄ solum ille dicit̄ damnū dedisse: q̄ dat
occasionem damni per fauorem: consilium & auxilium: uel dādo
operam rei illicite: ut patet per glosas canonistarum. Si uero dat
operam rei licite nō tenetur. Alioquin Deus: & legislatores eēt
causa peccati & transgressionis: qui ferendo leges ponunt unde
transgrediendū fiat occasio. Et Christus fuisse causa latrocinii
Iude: qui sibi prebuit communes loculos: mons uero pietatis nō
dat occasionem fauendo uel auxiliando aut cooperando: & con-
siliū p̄bendo Iude & latronibus officialibus pessimis quibus p̄
publica statuta obuiare debēt Ep̄scop⁹ & rectores: sed solum ut

patres & tutores pauperum: cuius ex mandato diuino dat operam rei licite: perquirendo hunc modum publice societatis pauperum & publici depositi apostolici: ad subleuandas repentinas & ingruentes necessitates pauperum ciuium. Hec responsio data est ab apostolo paulo: qui respondens his qui dicebant legem esse occasionem peccati. Sic scribit ad romanos. vii. c. Quid ergo dicemus? lex peccatum est: absit. Sed peccatum non cognouit nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam: nisi lex diceret: non concupisces occasione autem accepta peccatum per mandatum: operatum est in me omnem concupiscentiam: & seduxit me. Itaque lex quidem sancta mandatum sanctum & iustum & bonum. Verumtamen tam episcopus quam domini ciuitatum debent condere statuta & leges: & penas contra officiales: qui uiam iude sequuntur: efficiuntur latrones & dissipatores depositi publici pauperum: & acceptatores personarum sunt.

¶ Responsio ad ultimum:

¶ Ad ultimum argumentum dicimus: quod tam episcopus quam rectores habent ius instituendi & dicendi pauperibus commune depositum mutui siue subleuationis pauperum interueniente auctoritate & iussu diuino. Deuteronomii. xv. ca. ut exposuimus. Nam cum patres pauperum ciuiles sint rectores: & spirituales sint episcopi: hec autem institutio sit prouidentia quedam iconomica: in domo una & ciuilibus quo ad plures: & partim pertineat ad piam causam: hinc est quod in institutione: & dedicatione huius depositi: se habent omnes ut patres: & ad utrosque ius instituendi & dedicandi pertinet. Postquam uero functi sunt officio patris: & donauerunt depositum societati ciuium pauperum: iam non possunt in alium usum transferre. quia sicut de legibus homines iudicant cum eas constituunt: postquam uero constituerunt non licet de illis iudicare: sed secundum ipsas: quia functi sunt constituentium officio: ut patet. dist. 4. cap. Erit autem lex. §. ideo autem: & c. in istis: ita pari forma in constitutione depositi huius licet episcopo: & rectoribus uti propriis officio & auctoritate & pietate ac donatione. Sed postquam constitutum est iam non se habent circa depositum ut patres: sed solum ut tutores curatores & negotiorum pauperum gestores: quorum officium est: non in se uel in alios depositum conuertere: ut criminose ac falso ponit Ratio: Sed solummodo illud tutare: curare: & meliorare atque augere.

¶ Hec sunt. R. D. que seruulo tuo Ioanni occurrunt: In quibus si quis dubitat: erit officium tue. R. D. procurare ut in scriptis redacta ad meas manus deueniant: & meum officium responsa remittere ad eandem. R. D. V. cui me recomendo. E. V. R. D. P. B.

¶ Seruitor magister Ioanes Nans Viterbiensis ordinis predicatorum
Finit
Iesus Christus

DE monte quem de pietate merito uocant. Dominicus de Imola ordinis predicatorum Episcopus Lidden. & suffraganeus parmensis. ab exordio rei inexcogitate quodammodo ac improuise hec pauca scribens dixit. Quod circa monte ipsum plura ueniunt consideranda: Intentio signanter eorum qui montem conficiunt: & quid importent hi duo terminis mutuum & lucrum: ubi sciendum quod memorata intentio non est nisi ad succurrendum egenis: nullo autem modo ad lucrum neque ad montis augmentum: Iccirco denarii qui in eo soluuntur lucrum dici non debent: non enim propter mutuum exhibentur neque recipiuntur: Ad nullam quippe utilitatem seu commoditatem instituentium montem cedunt siue redundant penitus denarii antedicti. ¶ Sed contra arguitur sic. Pro redemptione captiuorum usuram facere non licet: ut constat in titulo de usu. capitulo super eo: pari quoque ratione & a simili non conuenit mutuum dare ad succurrendum egenis: ubi ex tali mutuo aliquid licet parum ultra sortem adueniat. ¶ Respondetur quod non sunt similia omnino: differunt autem in hoc quia mutuans pro redemptione captiuorum simpliciter ac directe lucrum intendit ex quo captiuos redimere ualeat. qui uero mutuatur ex monte non lucrum sed purum auxiliandi obsequium pretendit atque per accidens & indirecte eam pecuniam exigit non ratione mutui sed ut illam pro mercede tribuat seruatoribus montis.

¶ Aduertendum item quod prefati seruitores: proprie loquendo non mutuatur sed communitas: ex quo sequitur quod ex mera seruitute non autem ex mutuo mercedem suscipiunt. Nam pecunia montis ut prefertur non seruatorum sed communitatis est: Que iuxta uerbum domini Luce. ca. vi. mutuum date nihil inde sperantes ois quantum ad se: mutuatio itaque montis non est causa qua ad eos serui

tores ipsa pecunia perueniat sed eorum labor & opera. Quando quidem mons ipse uelut res immobilis per se nihil profus agere possit. Opus igitur est hac in re uigiles conseruatores & obsequentes adesse: qui sicut mercenarii digni sunt mercede sua.

Laus deo Finis:

Questum fuit a me quid sentiam de mutui datione communitalis perusine ac communitalis mantuane. Ut ponitur in puto prius posito: cum correctioe semper sancte matris ecclesie: Rñdeo tenendo ipsos nō eē usurarios: cum usura ut ē peccatum mortale & ut ē contra ius diuinū naturale & ecclesiasticū includit in se aliquem affectū inordinatum uoluntatis: iuxta illud augustinū de libero arbitrio: peccatū in tantum ē peccatum quia ē uoluntariū & ē uoluntas cōtraria recto dictamini siue diuino: qđ dictamē ē lex diuina uel cōtraria naturali uel ecclesiastico. In deordinatione enī uoluntatis prio cōsistit malicia: & si teneat se opposito de necessitate salutis cōformare & non faciat mortaliter peccat: ut determinat doctor subtilis in. 2. dis. 21. ubi dicit qđ pctm mortale ē deordinatio opposita ordinationi sine qua finis nō pōt sequi aliquo mō. Usura ergo ē inordinatus uoluntatis appetitus quo ex mutui datione aliquid de bōis pximi ultra sortem habere intendit & hoc ē qđ cōter dicitur qđ usura ē quicquid ultra sortem accipimus: sed oportet ut intelligat in mutuante fuisse appetitum inordinatum & uoluntatē primariā: fuisse talem qđ nō mutuo dedisset nisi aliquid ultra sortē hñe sperasset contra quos clamat xps mutuum date nihil inde sperantes Luce. vi. Sed si primariā uoluntas sit a caritate: & 2ª speret aliquid ultra sortem accipere nō ē usurarius sed potius mouetur primo a caritate sic qđ & si etiam sciret se nihil accepturum ultra sortem adhuc mutuaret: ut determinat Ricardus de media uilla: in. 4. sententiarum dis. 13. artic. 5. q. 5. Propter quod dicendum qđ cum dicti dñi perusini non moueantur cupiditate lucri sed eorum primariā intentio sit pauperibus subuenire: nullū inordinatum actum uoluntatis uideo in eis nec per consequens peccatum aliquod ē in eis sed potius opus misericordie & pietatis. Præterea nulla rō probans eē usuram peccatū cōcludit ipsos eē usurarios. quia ut probat doctor subtilis in. 4. dis. 15. q. 1. artic. 11. circa mediū: dicit usuram ideo esse peccatum: quia usurarius recipit de non suo quia cū primo mutuo dedit res mutuo data: nō ē mutuantis sed recipientis patet qđ si pderet talē rē

recipiens pderet nō datus & istud ē signum qđ ē ipse recipientis hic hec ratio non concludit quia hñi dant pecuniā nō ut aliquid de nō suo recipiant quia non intendūt recipere nisi id qđ dant & illud in tpe debito ē suū: qđ tñ tpe mutationis nō erat luū: sed in termino reddit pstinū ius qđ erat ante & ita recipiūt suū. Et si dicat recipiūt sextenū pro singulo floreno nō recipiunt ipsi sed est merces opantiū & seruientiū reipublice cui seruire non tenent propriis sūptibus sed iuxta illud. Nemo propriis stipendiis &c. Circa hoc si nō excedat ut nō. in puncto. Alia rō ē quia usurarius intendit recipere fructū de industria aliena quia cū pecunia non sit de numero rerū fructificantiu: si igitur de pecunia accipit fructū fructus iste puenit de industria aliena. Alia rō: imo et ut eē & est cōtra nām qđ accipe fructū de nō fructifero ē facerē rē nō fructiferā fructiferā. Ad hec duo dico qđ isti dñi nō itēdūt rē fructū de industria aliena: imo nihil recipiūt & ita nec faciūt cōtra nām. Aliud ē enī qđ ipsi accipiūt sextenū qđ nō ē ueg: qđ nihil illi hñt uel qđ operatiū recipiūt sed ipsi non recipiunt rōne pecunie mutuate sed rōne pculi & laborū suorū: Et ita oia argumta faciliter solui possūt qđ oia argumta p̄supponūt primariā intentionem in mutuante eē malam: hic nec prima intentio nec scda ē mala & iō nullū pctm. Illud et mutuū dato & cōstat qđ in eis nulla ē spes lucri: usuraat fit cuz spe & cū intentione pria lucradi de nō suo: & de re nō fructifera ut patet ex doctore subtili ut supra.

Hec ego magister Gratianus brixlensis ordinis minorum prouincie romane indignus minister propria manu: & ut maiorem habeat fidem sigillum prouincie mihi credite apposui.

Finis

Reuerendo patri fratri Petro senensi sacri ordinis minorum de obseruantia: Frater Baptista Mant. carmelita. S. dicit in xpo.

Reuerēde p̄f Petre. Viso & diligēter inspecto casu & mō quē uenerādus p̄f Bernardin^{us} diuini uerbi p̄co singularis ad liberandū pauperes fideles ab hebreorū usuris Mantue nup̄ instituit instar eius qui iam pridē & Perusini & Bononie fuit institutus: non possum quin factum pientissimū & saluberrimū esse confitear: Atqđ utinam omnes non Italic modo sed omnium christianorum Reipublice tali modo usuras de medio tollerent: Nec uideo quomodo nō maior pars nostrorū

principum sit excōcāta cum quotidie uideant novos usurarios i
surgere: & contra ecclesie preceptum quod habetur in sexto: de
usuris. Usurari uoraginem cum maximo populi & detrimento
& conscientiarum suarum damno se uidere dissimulant. Et sūt plerique
qui contra clementinam: ex graui de usuris putent usuram non
esse peccatum. Sed ut ad propositum redeam in predicto Mātue
monte nullam ego usuram adinuenio. Quomodo enim usura
esse potest ubi nulla est illabilitas: ubi nulla est auaritie cupiditas?
quis hominem esse dicet eē qui nō sit aial? Qd si quis dicat ultra
sortem percipi aliquid: concedo: nec ex hoc sequitur usuram esse
Arguitur enim ab incōpleta diffinitione: ac si diceretur aial ē er
go hō ē: sed addi oportet ut sequatur id quod sorti accedit eē pro
usu pecunie cuius usus a proprietate non distinguitur: Itē q̄ hoc
fiat ex auaritie cupiditate: usuram nanq; beatus Thomas secūda
secunde. q. lxxviii. articulo primo secundo & tertio. Et Aristoteles
in. iiii. Ethicorum. speciem dicit auaritie & illabilitatis. At iux
ta Dialecticorū artem: sublato genere destruitur species: Et i mor
ralibus finis maxime respiciendus est: que ut dicit doctor subtilis
in quolibet. xviii. prima est inter morales circūstantias. ut quādo
quis elemosinā p̄bet si malo fine & non simplici oculo porrigat:
bona operatio eē definit cui bonus finis bonitatē adiungere pote
rat. De hoc eodē: doctor subtilis in quōne de praxi: & in scdo sniaz
dis. vii. q. prima multa cōmemorat que cā breuitatis & quia ut ait
Hieronymus stultū est aliquē ea docere que sciat consulto p̄tran
seo. Quod ultra sortem recipitur ē laboris industrie & operarū
merces debita iis qui scribendo notando exigendo pignora seruā
do publice pauperū utilitatē seruiūt: ad pecunie dominum nihil
prouenit lucri. Quod si dicatur pecuniam non parere pecuniā
concedit: sed neq; hic uolumus accidere ut ex pecunia uel ex usu
pecunie pariatur pecunia: sed uolumus labori & industrie merce
narioꝝ de substantia eorū quibus seruiunt, satisfieri. Que lex id
phibet? Nonne Paulus dicit dignū eē mercenariū mercede sua
& qui altari seruit de altari uiuat: Et nemo suis stipendiis militat:
Scimus pecuniam usū non h̄re. Scimus pecuniam cū mutuo datā
alienari: & nō eē amplius eius q̄ dedit: nec posse pro ea re: que tua
non sit q̄q; ultra sortē a te recipi ut frequenter apud pontificii iu
ris p̄itos & theologos legitur & p̄sertim apud doctoreū subtilē i. 4.
sniaz. dis. xy. q. ii. Possimus & multo plura iis addere sed supuacā

neum uideē in re p̄spicua & euidente probationis laborem amle
tere: hec mea sententia est reuerende pater: quā tue paternitatis
iudicio & correctiōi subiicio: bene uale pater optime. Ex sancto
Martino Bonoñ. die. xx. Septēb. M. cccc. lxxxv.

¶ Frater Baptista Mantuanus Carmelita sacre Theo
logie professor indignus: Bononie regens.

FINIS.

¶ Queritur an licita sit institutio montis pietatis.

¶ Ad breuem apertamq; quelid resolutionem tres in ista institu
tione cōtractus distinguo q̄tum ad p̄positū p̄cipale. ¶ Primus
est cōtractus mutui. ¶ Secundus pignoratitius. ¶ Tertius ē ope
rag; locatio. Quo ad primū p̄supponēdum eē cenleo qd mutui
& quo a cōmodato differat queq; ad cōtractū mutui licite cōtra
hendum exigant: & in utroq; p̄tentamēto: & qua rōne nihil eē reci
piendū ultra sortem phibeat & q̄ liceat. Hec oīa a sacris theo
logis & iuristis amplissime sunt p̄ractata: unum t̄m uideē mihi i
p̄sentia notādum p̄termittis allegatiōibus theologorū & iuristarū:
uidelz q̄ licet aliquē ultra sorte; accipe in mutuo: ualeat rōne pene
cōventionalis & rōne itereffe: & aliis quibsdā casibus. Sed inspecta
formali & p̄cisa rōne mutui nihil ē accipiēdum qm̄ q̄q; accedit
sorti rōne p̄cisa mutui usura ē: qd̄ ap̄issime Christus saluator do
cet Luce. c. vi. cū inq;: mutuū date nihil inde sperātes. Diligēter
est aduertēdum qd̄ dicitur idē: uidelicet rōne mutui p̄cisa & formali
hoc p̄termisso cōcludit̄ euidenter cōtractū mutui i monte pietatis
eē licitū & p̄sentissimū. Nam mutuātes siue sint priuate q̄ pecu
nias i mō reponūt idigētibus mutuādas siue cōmunitas q̄ pecu
nias mōri datas uel ligatas mutuāt nihil p̄ter sortem reci
tut: ut
oibus sane mētis rē ipsām cognoscer̄ uolētibus clarissime cōsta
bit ac ideo licitū mutuū cōtrahūt & subueniūt p̄ximo indigētis: er
go pietatis opus exercēt & ita iuste & pie mutuāt. ¶ Secundus cō
tractus quocūq; iure licitus ē. Nā iure natur̄ licet cuiq; se idemne
seruare: & iō cū mutuāt licitū ē p̄gnus recipe ut mutuās maneat
de mutuato securus. ¶ Tertius cōtractus ē oparum locatio q̄ ē
quouis iure ex gener̄ cōtractus licit⁹ ē cū liceat cuiq; operā suā &
laborē locat p̄ mercede i pecūia nūerata cōueta. p̄t̄mitto istorū
cōtractuū diffinitiones & singulorū iustam institutionē iure nature:
diuino & humano firmatā: qm̄ hec manifesta sunt his q̄ aliqd̄ sa
plunt: & nō mō a sapientibus uerū et a uulgo cōcella. Et describaz
breuissime ipsius mōris pietatis institutionē coniūgēdo istos tres cō

tractus distinctos suata cuiuslibet propria & sincera nã i unũ mōtē
sanctũ. Nam ex sanctis nō pōt fieri nisi sanctũ. ¶ Describit itaq̃
sic. Ciues ueri ciues q̃ reipublice cōsulūt donāt aut mutuāt cōita
ti ducatos. 10000. uidelicet q̃libet centũ: ut respublica mutuet idē
gentibus & sic tollat uorago ista seuisima usura: q̃ mutuantũ
ad usuras animas perdit & idigentes: quib⁹ paleatō colore uidef
subuenire penitus eneruat & miseros reddit & ita totã rēpublicã
pturbat et cōmodo mutuatur: ut ciues si mutuandã pecuniã i unũ
reponūt aut ciuitas si pecuniã sit cōitati donata nihil ultra sortē
recipiūt. Et sic hēmus mutuũ cōtractũ i sua sanctissima institutione
suatũ. Et ut hec res piēissima cōmode exerceri possit cōsulte &
sapiētissime elegit respublica ciues aliquos uiros p̃bos qui cau
tiōe sufficiēte & fide data huiusmōi ducatos. 10000. recipiãt & cō
seruēt i loco secreto & cōmodo ut facile indigētibus subueniãt: &
ut mutuãti cōsulaf q̃ receperit mutuo dabit sufficiēs pign⁹ ut et
mutuo recipienti caueat institut⁹ locus capax & securus ad huius
modi pignora reponēda & diligētissime cōseruāda p̃ supradictos
uiros p̃bos & prudētes a cōitate dictos: & hoc anēctif secūdu cō
tractu. licitus & iustissime suat⁹. Et q̃ dignus ē mercenari⁹ mer
cede sua iustissime ē sanctũ p̃ Rēpublicã ut uiri ad hoc negociũ
exercēdũ electi q̃ priuatis negociis & p̃priis cōmodis p̃ternissis:
Reipublice suent mercedē recipiant ac iō legem condit talem.
¶ Quicũq̃ de mōte mutuo certã pecuniã recepit soluat duo p̃
libra p̃ mercede istoz q̃ sibi pecuniã paratã cōseruāt: lex ista san
cta & iustissima ē. Nam illi q̃ mōti sancto aduersant legē de arte
camporia huic simillimã a p̃ncipe uel cōitate institutã dicūt eē iu
stam & sanctã ut et sentiūt beat⁹ Tho. & iuriste. ¶ Possunt itaq̃
uiri a cōitate uel p̃ncipe allecti: publica auctoritate opas suas loz
care & ita iuste mercedē recipere. Et in hoc claudif terti⁹ cōtractus
q̃ est opaz locatio. Et q̃ iste cōtract⁹ iuste & sancte sincereq̃ i sua
ppria natura fuerit i mōtis institutione p̃bat fact⁹. Nã deductis ex
pensis facta receptorz fidissima calculatiōe q̃cqd̃ exerescit citatis
publica uoce oibus q̃ de mōte mutuo receperūt restituif singulis
p̃ rata pte. Ex quo aptissime fact⁹ & rōne cōstat: q̃ nihil hic rect⁹
pif ultra sortē rōne primi cōtract⁹ uidelicet mutuũ qm̃ q̃ mutuatur
sine sint ciues siue cōitas nihil ide recipi: nec augef mons ex ista
pecuniã soluta: nisi aliqs qd̃ sup̃est sibi restituēdum uellet libere
monti donare: qd̃ quēq̃ posse nulli ē dubiũ. Quicqd̃ ergo datur
ultra sortē dat rōne terti⁹ cōtract⁹ qd̃ licitũ ē & iustũ: ut ex sup̃io

ribus satis patet. Ex his itaq̃ trib⁹ cōtractibus iustis & sanctis cō
ficiet mōs n̄uus iust⁹ & sanct⁹: q̃ recte noie pietatis mons appellat⁹
Et p̃fecto cū istius montis q̃onē diligēter p̃spexerim diuinũ eē in
uentũ magis existimo q̃ humanũ. Atq̃ felicē arbitror oēm rem
publicã: q̃ montē istũ sanctissimũ cōstituerit & cōseruauerit. De
scripsi i uniuerso mōtis institutionē q̃tũ ad ei⁹ sinceritatē & iusticiã
atinet. Quisq̃ uero singulatim inspexerit facillie meũ cōueniet
& nō mō nō dānabit uerz et approbabit & p̃dicabit sanctissimuz
montis pietatis institutũ. Hec sunt q̃ sub breui cōpēdio ego fra
ter Gometi⁹ uisconēsis: ordinis minorz sacre theologie p̃fessor
Indignus de q̃sito ut sentio scripsi p̃pria manu.

FINIS.

¶ Istud est cōsiliũ almi collegii doctorz utriusq̃ iclīte ciuitatis Pe
rusii sup̃ montē pietatis cōtra uoraginē usura: p̃fidoz iudeorũ:
In quo p̃bat non eē usurã mutuũ dare & aliqd̃ ultra sortē recipere
officialis dicti montis. Qui mons iure mons p̃usin⁹ d̃r cū ab ip̃a
ciuitate primitus erectus sit tanq̃ candelabrũ lucem ferens mo
do ab omnibus fidelibus merito imitādum.

¶ Punctus talis est: ciuitas Perusina ad effugiendã uoraginē he
braicaz usura: q̃bus paup̃culi christiani dietim consumūt: & ut
ip̃is indigētib⁹ caritatiuã subuentiōne faceret. Posuit in manib⁹
depositariũ certã q̃titatē pecuniã seu ducatos: ut ille talis mutua
re teneat egenis p̃ termino añi usq̃ ad q̃titatē sex florenoz & non
ultra p̃ q̃libet uice cū receptio ne tñ pignoz. Ad quoz cōserua
tiōne deputauit ipse quēdã aliũ fidũ mercatorē. Qui qd̃ depōsi
tariũ & cōseruator pignoz necio ex forma capituloz ip̃i cōtra
ti h̄ret scribere pecūias: mutuādas in libris eoz plures facef apo
dissas cōseruare pignora h̄re p̃ hoc domũ cōductã cassas & alia i
strumenta opportuna ponere: idustriã laborē: pariterq̃ tueri de
p̃iculo pignoz ac deterioratione si eoz euenerit culpa: ac et si pi
gnora non possent uendi uel m̄n⁹ uiderent q̃ sit fors p̃ncipalis
fieri facef bandimēta plura: uēditiones pignoz si finito año ip̃a
pignora nō reluerent. Et ipsa iuitiōne: uel uēditione facta: ciui
tas nihil aliud itēdit lucrari: nec effectualit̃ lucraf: nisi q̃a re habet
solã nudã sortē mutuatã. Ip̃is aut̃ officialibus q̃a conueniēs ē ut
rōne locationis op̃eraz industrie p̃culi laborz p̃fionis dom⁹ &c.
recipiãt conueniētē mercedē. Reuerēdus p̃r d̄ns c̄pus cū p̃fidēti
bus ciuitatis ordinauit & statuit: ut dicti officiales accipiant p̃ sin
gulo floreno unum sextenũ p̃ quolibet mēse. Qui sexteni i fine

c ii

anni simul coaceruati uerissimiliter pnt ascendere ad cōgruā satisf-
factionē & cōpetētem recōpensationē opax industrie piculi laboz
& pensiois domus & cuiuslibet alteri⁹ interesse dictoz deputoz
Vex ga de futuris cōtingētibus nō pōt dari certa & determinata
ratio uel q̄titas: q̄a si multe pecūie accipiēnt mutuo multi ēt erūt
sexini. Si pauce ipsi ēt sexini pauci erūt. Statuit q̄ si in fine anni
Inueniēt punctaliter cōdigna satisfactio bene q̄dem: si uero min⁹
uel plus tūc in sequētī anno Ep̄us cū pfatis p̄sidentibus habito iu-
dicio p̄itor: in arismetica poterit augere uel minuere onum uel
plures denarios p̄ quolibet floreno s̄m q̄ poterūt iudicare fore
opportunum p̄ cōdigna satisfactioē: & recōpensationē p̄dicta. Et
cā soluēdi ēt dictis calculatoribus si nollēt gratis facef & aliis qui-
buscūq; quoz ope eēt utiles & necessarie dicto mōti. Et hec cal-
culatio fieri debeat de anno i annū. Et cū dicta ciuitas retinuerit
dictas pecunias i dicto mōte & plures alias posuerit: & facta cal-
culatioē de āno in ānum repianē nō nulle q̄titates i dicto monte
ultra sortē principalē: & ultra ipsa salaria: & mercedes p̄dictas & i
dubium ad p̄ns reuocaf. Primo utrū dicta ciuitas uel eius muni-
cipes aliquo mō peccēt: uel aliquā excōicationē icurrāt cū nil pe-
nitus accipiāt nisi suā q̄titem gratis mutuataz: uel illi officiales
nō recipiāt nisi uerissimilē mercedē condignam. Et quid de dictis
pecuniis sup̄excrecētibus fieri possit & debeat.

CIn nomine dñi nri iesu Christi amē. In p̄sentī cōsultatione in
qua discutiēdum ē. An cōmune ciuitatis Perusii uel ei⁹ rectores
& officiales q̄ ita ordinauerūt & statuerūt ut supra in p̄dicto p̄sup-
ponit icurrāt ipsam usurariā prauitatē & ēt excōicationē de qua
i clemētia ex graui de usuris. Videf̄ prio p̄supponēdum esse: q̄
iura nō pmittāt aliquo pacto cōtractū usurariū pp̄ aliq̄d bonuz
q̄d inde oriat: uel pp̄ aliq̄d malū q̄d inde euitēf̄ ut ē cōclusio fir-
ma: p̄ lo. an. in q̄one p̄ eū disputata i suis mercurialib⁹ i regula
peccatū. i. vi. in. xlii. coll. uersic. iiii. Querebat̄ utrū iura debeant
cōcedere. et idē ēt firmat Pe. de ācha. i. repeti. regule peccatū uēia
in. vi. in. xlii. et. xv. colūna ubi finaliter cōcludit: q̄ licet p̄ p̄-
missionē usuraz q̄nq; obuiēf̄ multis malis. Nā sepe uitāf̄ danuz
in rebus: piculū i p̄sonis. Itē causaf̄ pauperz substitutio p̄rimoni
cōseruatio: uitāf̄ q̄nq; homicidia furta. Rapine ad q̄ q̄nq; hoies
inducunt pp̄ paupertatē et pp̄ samē: et pp̄ necessitatē: tñ non p̄pea-
pmittēda est usura: q̄a q̄ cōmittit usurā prio contēnit deuz auda-
tius. Secūdo contēnit naturam exp̄ssus. Tertio contēnit scriptu

ram deterius. Quarto contēnit iura diuina: ut plen⁹ ibi p̄ eum
qui p̄dicta declarat & allegat auctoritates & refert & sequit̄ dicta
Ioan: an. in dictis mercurialib⁹ in regula peccatū. Facit q̄d habet̄
in. c. sup̄ eo de usuris: ubi alii canoniste i effectu idē tenēt. Nō. nō
debet q̄s peccatū ēt minimū cōmittere: ut euitet ei⁹ mortē corpo-
ralē. xxii. q. li. i. c. ne q̄s arbitret: & c. primum itaq; imo nō debet
q̄s uenialiter peccare: ut pximus euitet peccatū mortale: ut plene
notaf̄. xxiiii. d. in sūma: & in. c. q̄d ait & p̄ docto. in dic. c. sup̄ eo:
Inducētes p̄ casu illū tex. s̄m unū intellectū put̄ intelligit̄ i mu-
tuatē sub usuris. Et in tñ p̄cedit dicta cōclusio: q̄ ēt dubitauerāt
doctores: utq; recipiēs sub usuris: uel psuadens alicui ut mutuet
sub usuris ad finē ut euitent̄ magna mala: seu picula peccet. Et li-
cet Inno. Ostiē. loā. cald. dñi Nico. & aliq; alii in dic. c. sup̄ eo uide-
ant̄ inclinare: q̄ nō peccet: q̄a de duobus malis minus malū ē eli-
gendū p̄. c. si q̄d uerius. xxxiii. q. ii. p̄ quo allegauit̄ ēt lo. cald. Ibi
dem auctoritatē beatī Thome. s̄a s̄e. q. lxxix. arti. ultī. s̄m doc.
Ant. de butri. ibidē s̄m quē q̄cqd̄ dicat beatus Tho. ille tex. i dic.
c. sup̄ eo. s̄m alium intellectū inq̄tum intelligit̄ in recipiēte mu-
tuū sub usuris multū facit cōtra illā op̄inionem sanctī Thome.
Quicqd̄ tñ sit nō aliter examinādo articulū. An recipiēs mu-
tuū sub usuris peccet: q̄a talis articulus eēt impertinens: de quo p̄
docto. in dic. c. sup̄ eo. & p̄ Archidiaconū. xlii. q. liii. sigs. & xxii.
q. scūda monet. Cōis tñ cōclusio ē q̄ mutuare sub usuris sit ph̄-
bitum: cū usura ipsa hodie potissime oī iure sit ph̄bita: & tā in ue-
teri q̄ in nouo testō: ut in. c. q̄a in oibus & in dic. c. sup̄ eo. extra d̄
usur. & in. c. cōsuluit eo. ti. Item iure p̄uicio: ut in ti. de usur. p̄ to-
tum: maxime in dic. c. q̄a in oibus: & in. c. q̄m: & dic. c. sup̄ eo. per
Ostiē. in summa de usur. in. s̄. an aliquo casu: & licet de iure ciuili
pm̄issa uideat̄: tñ hodie secus dic̄f̄: p̄ notata in auctē. ad hoc. ca.
de usur. Et qualiter se hēat certa materia usuraz ad ius ciuile &
canonicū plene disputauit p̄fatus lo. an. in p̄allegata regula pec-
catum in mercurialibus in. xvii. xviii. xix. xx. & xxi. coll. & usq; i
finē: illius mercurialis: & p̄ Pe. de ancha. in repet. dicte regule pec-
catū. in. xii. & xlii. coll. p̄ Bal. in rubri. C. de usuris. & p̄ eundem &
alios legistas in dicta auct. ad hec & p̄ doctores ubiq; tenētes q̄ le-
ges iuris ciuilis pm̄ittentes usuras sint correcte indistinēte. Nā p̄-
hibite sunt iure diuino & canonico: ideo non p̄nt humana uel ci-
uili cōsultatione pm̄itti. Quia lex Imperatoris nō ē supra legem
dei: sed subtus. x. dis. c. prio. & ii. & seq̄nti. Et facit q̄d habet̄. C. de

summa tri. & si. cato. In ep̄a inter claras: ibi p̄ me reges regnāt. Et
q̄ hodie ē de iure ciuili sint phibite tenet glo. in. l. cū allegas. C.
de usur. & in aut. ad hec eo. ti. & in aut. de ecclesia ti. circa prin.
pp̄ obseruationē q̄tuor cōcilioꝝ quā imp̄ator ibi mādat fieri: &
facit p̄ hoc q̄a ex quo materia usuraꝝ cōcernit bonū uel malum
anīme: & incursum: uel euitationē peccati: standum ē ipsi iuri ca
nōico: s̄m uulgarē regulā: p̄ea q̄ notant p̄ glo. in. c. ii. de arbi. in
sexto. Et in regula iuris possessor: eo. lib. institu. de gradi. §. sexto
gradu: & hoc ē expressum: p̄ clemētīnam primā de usur. ubi ha
bet: q̄ ille q̄ asserit usuras posse exerceri sine peccato: censet esse
hereticus: q̄ n. de iur̄ diuino tam i ueteri q̄ i nouo testō sint usu
re phibite: apparet ex eo q̄d habet. Leuitici. xxy. pecuniā nō da
bis fratri tuo ad usurā: & frugū sup̄abundantiā nō exiges: & rur
sus ibidem. Ois usura. & sup̄abundātia phibet in lege & i psal
mo. xiii. Dñe q̄s habitabit in mōte sancto tuo. Cui rñdet dñs qui
ingredit sine macula: & q̄ pecuniā suā nō dedit ad usurā: & Deu
teronomi. xxiii. non feneraberis fratri tuo pecuniā: neq̄ fruges:
neq̄ aliā rem: & rursus ibidē: neq̄ usuras escar̄ accipias: neq̄ om
nium reḡ: facit ēt p̄ hoc. xiiii. q. iiii. pleriq̄: ubi dicta auctoritas est
canonizata: facit ēt q̄d habet. Ezechielis. xviii. ca. de quo. xiiii. q.
lii. putat: & q. liii. c. qm̄ de usur. c. cōsuluit. In q̄bus ēt dicte aucto
ritates sunt canōizate: & Exodi. xxi. c. & Luce. vi. c. in illo uulga
ri dicto mutuū date nihil inde sperātes: & confert auctoritas La
ctantii fir. de di. insti. aduer. gen. lib. vi. c. xviii. dum dicit pecuniā
si quā crediderit nō accipiat ad usurā: ut & beneficū icolumē sit
q̄d succurrit necessitati & abstineat se prius ab alieno in hoc enī
genere officii debet suo eē cōtētus plus aut accipere q̄ dederit in
iustum est: q̄d q̄ facit insidiā quodāmodō ut ex aliterius necessi
tate p̄detur. Iustus nunq̄ pretermittit quominus alqd̄ misericor
diter faciat: & idem Lactantius eo. lib. c. xii. cum dicit tenendū ē
iḡit oīno ut ab officio misericordie recipiendi spes absit omnino
q̄nīmmo ēt iure naturali est ipsa usura phibita: ex quo exiḡit cō
tra naturam rei: nam uendit̄ usus rei mutuate: q̄ nō est separatus
a domino & pp̄riate ipsius rei: & iō usura dicit̄ q̄si usus raptus
s̄m. d. Nico. in rub. extra de usur. Non enim ē in his rebus q̄ i pō
dere numero mēsurā ue cōsistant: usus sep̄atus a domino ip̄us
rei ex quo nō possum uti pecunia q̄n ipsam cōsumam & expēdā
ut patet & cōsumptione transset̄ dñm: ut in. l. si a fur̄isco. & l.
nam & si iur. ff. si cer. pe. & facit. l. si. §. appellata: eo. ti. & l. si alie

ni. ff. de solu. Et hanc rōnem i effectu licet aliis uerbis utatur assi
gnat Bal. in dicta rub. C. de usur ubi ad hoc allegat beatū Tho.
& Aristotelē dicentē q̄ usura ē lucrū naturaliter phibitum & uo
luit ip̄se p̄us in primo politicoꝝ: & in q̄rto ethicoꝝ. Cum ergo
iure diuino: & canonico: & naturali sit phibita. quīs diuinū soluz
sufficeret s̄m Bal. in dicta rub. circa prin. ubi dicit: q̄ ius diuinuz
uincit in utroq̄ foro: q̄a pia causa est potentior q̄ secularis: & ma
xime q̄a ipsa pia est infinite potētie sicut est ip̄se deus gloriosus.
Apparet q̄ si ex dicto mutuo: q̄d fieret p̄ dictū montē pauperuz
seu eius officiales deputatos p̄ cōe Perusi: p̄ ut apparet supra in
puncto: resultaret aliqua species usuraꝝ: q̄ peccaret & icideret in
crimē usure ipsa ciuitas Perusina: & ita ēt ei^o officiales & rectores
Cōstat autē q̄ nēdu; priuata p̄sona: sed ita collegiū & uniuersitas
nō pōt exercere usurā: ut est tex. iuncto supra scripto. c. cōquestus
extra de usur. s̄m Alanū: & alios doc. ibidē: & Vincentiū: & alios
i. c. michael eo. ti. de usur. licet enim uniuersitas nō habeat aiām
ut in. c. romana. §. in uniuersitatē: de sent. exco. in sexto tñ pecca
te pōt ut dicūt ibi p̄fati doc. & p. d. Nico. in. c. dilectus el secundo
extra de somnia. facit q̄d habet in. c. ad abolendam extra de here
ticis: & in terminis i. c. prio i. §. q̄ uero de usur. i sexto: ut uoluit ēt
Archidiacon^o. vii. q. i. Sicut uir: q̄ oēs de ciuitate uel collegio sūt
usurarij quoz̄ sit auctoritate uel consensu. Stat ergo firma con
clusio ex p̄dictis q̄ si i iusurā iciderēt dicte mutuationes: que sunt
per dictum montem pauperum: a perulinis ordinatum q̄tūcūq̄
bonis respectibus de q̄bus supra in puncto: uel ad exolēdum he
breos: q̄ cum eorum rī ib^o: licet per ecclesiam tollerent̄ ut habet
xlv. dist. q̄ si nera: & i. l. nullus & i. l. iudei. C. de iudeis non tamē ē
eis licitum: ēt s̄m eoz̄ legem mutuate: ēt Christianis sub usuris.
ut colliḡit: ex supra allegatis auctoritatibus: Et licet uideātur se
posse fundare ex illa auctoritate supra adducta: Deuteron. xxiii.
dum in fine illoꝝ uerboꝝ: nō feneraberis fratri tuo &c. Postea di
cit sed alieno tñ nō est ueꝝ: q̄a tam in suis: q̄ i extraneis sunt phib
iti: ut patet i aliis auctorita. ibus supra allegatis i quibus nulla sit
exceptio l. i. §. generaliter de legatis pre. Preterea ad illā legem
Moȳsi rñdent doctores q̄ moȳses pm̄isit illud ad euitandum ma
lus malū: q̄a iudei ita erant proni ad fenerandum cum oibus q̄ si
ex toto p̄hibuisset nihil obseruassent. Vnde fuit ei uisum: pro
tūc satis fuisse si in aliquo minueret eorum culpam: unde in aliis
non permisit ut iusticiam faceret: sed ut maius malum euitaret:

uel secūdo & melius rñdent q̄ Moyſes alienū nō quēctiq̄ alienū
genā intellexit: ſed tm̄ eos q̄ terrā iudeis datā iniuſte occupabāt
Vnde illa pprie uſura dici nō poterat: tū q̄ accipiētū pprie non
erat lucrū: cū antea eēt ſuū: tū ē: q̄ nō p̄ mutuo & eius recōpen
ſatione: ſed ex iure domini: q̄d̄ habebāt in illa re: recuperāt rē ſuā
quā aliter ab iniuſto poſſeſſore recuperare non poterāt: ad q̄d̄ acce
dit decretū Ambroſi. xliii. q. iiii. c. ul. ubi dicit ab illo exige uſurā
cui merito nocere deſideras in quē iure inferantur arma & ab illo
uſurā exige quem nō nō ſcit crimē occidere: ubi in effectu cōclu
dit q̄ ubi ē ius belli ibi ē ius uſure. Ex p̄dictis & aliis rōnibus con
cludunt doctores n̄ri in rub. extra de uſur. & legiſte in dicta auſ.
ad hec: q̄ iudeis nō licet ad uſurā mutuare ēt Chriſtianiſ. Non tm̄
ppea ad remouendū eos: ab hoc peccato liceret ipſis Peruſiniſ: p̄
eum montē uelle ſe ipſos illaquear p̄ ſupius allegata: q̄n̄ illud eēt
uſurariū: Et q̄ ſit uſurarium uideſ oñdi poſſe. Nam uſura pprie
cōmitti dicit eo ipſo q̄ aliqd̄ recipit ultra ſortē mutuata: ut habet
xliii. q. iii. c. putēt q̄dā: & in. c. uſura ē: ubi dicit tex. uſura eſt q̄cqd̄
accedit ſorti. Et habet per glo. & doc. in. d. l. rogati. §. ſi tibi. ff. ſi
cer. pe. q̄cqd̄ enim ſperat habere ultra ſortē mutuata uſura dicit
ut habet ea cā. & q. in canone ſi ſcenerariuſ: & i. dcō. c. conſuluit
de uſur. Cum ergo cōe Peruſii cōſtituerit illū montē cū illa cōdi
tione: q̄ recipiētes mutuū teneant aliqd̄ ultra ſortem ſoluere nō
uideſ crimen uſure euitare q̄tūcūq̄ minimū foret illud q̄d̄ ultra
ſortē mutuata foret reſtituendū put ſi eſt unus ſextenuſ uel qua
tenuſ p̄ floreno: q̄a p̄ re q̄tūcūq̄ minima cōmittit uſura: ut eſt
tex. in. c. conſuluit in uerbo nihil extra de uſur. & in. c. nauiganti
in uerbo aliquid eo. ti. & habet. 14. q. 3. c. primo. 2. & 3. Et uoluit
beatus Thomas ſa. q. lxxiii. arti. ii. Hic excuſari poſſe uideſ
dictum cōmune: q̄ dicit q̄ amore pietatis & caritatis intuitu hoc
ordinauerit: ad ſubueniendum pauperibus &c. Cum p̄textu pie
tatis nō ſit impietas exercēda. Et iō ēt ad redimendū ab hoſtibus ca
ptiuum non liceret uſurā cōmittere. ut not. i. q. i. non eſt putāda:
& de conuerſis i fide. c. i. & in dic. c. ſuper eo. & per Oſtien. i ſūma
de uſur. in dicto. §. aliquo caſu. Qui adducit. 14. q. v. ca. 2. & ca.
neq̄: ſi ſupra eſt latius oſtenſum ex dictis Ioan. andr. & Petri de
ancha. ſuperius adductis. Ex quibus ſatidare collige poſſe uideſ
tur: q̄ dicta communitas & eius officiales icurrere uident crimē
uſure. Immo cum excōmunicacione. ut habet expreſſe i dicta cle
mēna ex graul de uſur. ubi habet: q̄ ſtatuentes & ordinātes: ut

poſſit aliqd̄ ultra ſortem mutuata exigi Incurrat ipſo iur̄ excōlica
tionē. p̄ quem tex. dicte clemantine p̄bat ēt q̄ & depositari⁹ & alii
deputati ad ſeruiendū dcō monti ipſi ēt dicto crimine & cenſura
illaq̄ati uideant cū ipſi ſint p̄cipētes & inſtra quodāmo & media p̄
que deuenit ad hm̄oi illicitas exactiōes. Facit q̄d̄ nō. ff. de iniur. l.
nō ſolū. §. ſi mādato: & ibi p̄ Bar. & in. c. cū q̄s de ſent. excō. li. vi.
Et faciūt uulgaria iura: de p̄ſtante opē. ff. de fur. l. is q̄ opē & l. in
fur. l. §. opē: & in. l. q̄ occidit. uerſiculo q̄ occasionē p̄ſtat. ff. ad. l. ac
qui. & in. c. i. de offi. dele. cū ſimul. Et nō minus illaq̄at ip̄a cōitas:
faciēdo p̄ alios ad ipſa deputatos hm̄oi illicitos cōtraq̄ q̄ ſi p̄ ſe
ipſa: ut in regula iuris. q̄ p̄ aliu & de officio: dele. i. c. i. & de ſent.
excō. in. c. mulieris. facit q̄d̄ notat in. c. dura extra de cri. falſi: & in
l. i. ff. de p̄curato. ¶ P̄dictis tm̄ nō obſtātib⁹ uſ contrariū de iure
concludi poſſe: uidelicet dictā cōitatē peruſinā non incurere ali
quē reatū criminis uſurag: nec aliquā cēſurā neq̄ ipſā neq̄ ſuos
officiales & rectorē q̄nimo nec ēt ſuos miſtros deputatos ad ſer
uicia dicti montis. Immo ſūma cōmendatione de tā pio ope ē lau
danda: q̄ ad ſuos paupculos ciues & incolas alioſq̄ xp̄ianos uſura
rum uoragie hebreorūq̄ malignitate quotidie q̄ſi conſūptos: &
ad maiorē paupie dietim deducēdos oculos ſue miſericordie por
rexit. cū miſericordia ſit melior oibus holocaustis & ſacrificiis: ut
h̄ Mathei. xii. c. vi. di. in canone ponderat. Et iuxta illd̄ eſtote mi
ſericordes ſicut & p̄ uester miſericors ē: ut h̄ Luce. vi. c. & xxiii.
q. 4. §. ex his omnibus: & magis miſericordiā uolo q̄ ſacrificiū ut
habet de pe. di. prima libenter: eſt. n. miſericordia uinculū nē hu
mane: ut inquit la. ſtantius firmianus de diuinis Inſtitutionib⁹ ad
uerſus gentes lib. vi. c. xii. per totum illud capitulum. Sunt enim
ipſi peruſini ex tā pio opere ſūmis preconis extollendū iuxta il
lud uideantur ueſtra opera bona & glorificent patrem ueſtrum
qui eſt in celis. Mathei. v. & xii. q. ii. c. quattuor. Et qui i ſacrario
operantur in ſacrario participant: prima ad cor. ix. c. xiii. q. i. §.
is ita. Et iuxta illud operemur bonum ad omnes maxime ad do
meſticos fidei. ad gala. ultimo de ſacta unctiōe. c. uno. §. hoc un
guento. Quis enim poterit dictā ciuitatē Peruſinā dānare de tā
pio & laudabi i ope cui⁹ itētiō & uolūtas nō fuit & eſt uelle aliqd̄
ſuplucari: ſed potius egenis ſubuenire euitare piculū excōlicatio
nis & innūeris aliis piculis aiag succurrere q̄ dietim iminebāt. In
hoc. n. intentio iſta dānari nō pōt Immo laudari cū uolūtas ma
gis attēdēda ſit q̄ ſc̄m: ut h̄. v. d. ad ci. v. q. y. nō omniſ. 26. di. nō

factis. l. q. 1. Iudices. Nā uolūtate & pposito maleficia distinguūt. ff. de furtis. l. q. in iurie. de homici. c. significasti. Et nullū ē pētū nisi uolūtariū. xxiii. q. 4. Nabuchado. xv. q. 1. §. 1. & c. illa. Et h̄ sola intentio & uolūtate cū pposito lucrādi sufficiat ad icurrēdū crīmen usurarū. ut disputauit Io. an. in dcā mercuriali sup dcā regula pētū in. v. vi. & vii. col. & i priā qōne ubi refert quādā dīputationē fratris Geraldī illī cōclusionē ipugnādo finaliter cōcludēs q̄ ubi intentio & spes lucri ē principalis cā mutui cōstituit mutuas usurarius: & tenet ad restitutionē in foro conscie ut ēt dicit se tenere & ita tenuit i. c. consuluit extra de usur. iuxta illā luce supra adductū: Mutuū date nihil inde sperātes. Et dicit q̄ oēs i iure periri sic tenent. Et fundāt se in illa auctoritate & aliis auctoritatib⁹ sanctorū: Augu. & Ambro. & hierony. de qbus. l. 4. q. 3. p. totū. Et rōndet argumentis dicti fratris Geraldī. Et idem etiam tenuit penite cōiter in dcō ca. cōsuluit ubi late tractat p plures qōnes de mentali usurario: uolētes in effectu q̄ ubicūq̄ finalis intentio mutui ē ut ex ea sequat̄ utilitas aliq̄ ad pecuniā reducibilis uel lucrū aliq̄ censeat̄ mens corrupta: & praua & usuraria: esto q̄ soluēs usuras liberaliter donaret. In pposito tñ nō q̄ ista nō ē aliquo mō Intentio per uine cōitatis q̄tū est i eius intentione & uolūtate nō pōt talis criminis nota affici: & minus ēt ex eo q̄ ordinauit & fecit. & sic q̄tū ē i facto eius factū nō pōt dici culpabile iqtū ipsa seu eius rectores certā sūmā florenorū & pecuniarū pmutuando pauperib⁹ & indigentib⁹ psonis deposuerūt & deponi fecerūt dicta de cā denarios. Ex hoc enī q̄ elegerit depositariū q̄ mutuat pecuniā ciuitatis paupibus psonis & aliis indigentib⁹ nullus sane mentis dicat eos peccare: cōtractus enī mutui q̄tū ē in se ipso ne minū dubiū ē q̄ pmissus ē nō solū iure diuino ut patet i illa auctoritate mutuū date. Immo ēt hūano ex magna amicitia & caritate pcedens ut notat̄ in dicto. c. q̄ i oib⁹ & i dcō. c. sup eo: & notat̄ doct̄ in dcō. c. cōsuluit in uerbo mutuū date: maxie q̄n recipiētī imineret necessitas quo casu oīa sūt cōicanda. xlyii. d. sicut hi: & l. q. i. dilectissimis. Cū ergo sit opus caritatis mutuā ege nis sine aliqua intentione lucri: condecenter dici poterit dictā cōstatē ex tali ordinatione sūme mereri: iuxta illd: habe caritatem: & fac q̄c qd uis: ut i cle m. ad nostram de here. ubi per pauluz de diazariis & iuxta illud: Caritatem bonam habeamus: & deo exhibeamus & proximo: corde & conscientia: & bona fide non ficta priā ad

thimo. scdo canonizata de penit. di. 2. Caritas: & c. & caritas: & facit de regularibus. c. licet i fi. & iuxta illud: si habuero oēm fidē ut montes transferā: & distribuero oēs facultates meas in cibos pauperū: & tradidero corpus meū ita ut ardeā: caritatē autem nō habuero nihil mihi prodest: priā ad corin. xiii. canonizata de pe. d. ii. Euidenter: & di. iii. si quis aut. de con. di. 4. solet queri & sine caritate nemo saluus est. priā ad corin. xiii. de pen. di. vii. null⁹: Caritas enī inter nos debet esse qm̄ oēs fratres sumus hntes unū patrē deū: unde debet q̄s esse p̄canti largus beneficiis liberalis q̄s regias esse laudes Tulus existimauit: & hec ē pfecto iusticia hoc aureū seculū qd ioue regnante primū corruptū & c. ut inqt lactā tius firmianus de diuinis insit. aduersus gentes li. y. c. vi. Cū ergo mutuū de se sine aīo lucrādi sit contractus caritatus ex in stin tu naturali pcedens ad beneficium conferendum homini: ab homine facit qd notat̄ in. l. si non sortem. §. libenter. ff. de cō ditione indebiti: facit. l. seruus. ff. de sui. expor. & per Bar. in. l. ex hoc iure gentiū. ff. de iusti. & iu. & patet quia subuenire pxio exi stenti in necessitate ē opus pietatis & caritatis. Dicit enī pceptum dñi: & pximū tuū sicut te ipsū: & h̄. de pen. d. ii. pximos ē tñ cari tas uirtus theologica: que iuncta cū tēperātia hoc est ut exercea tur caritas sine spe lucri & supabundantie efficit̄ uirtus moralis fm̄ bal. in dcā Re. c. de usur. ex eo solo nō pōt dici: q̄ icurret̄ usu ra nec ēt ex eo q̄ ipsū cōe seu eius rectores ordinauerūt & elege runt aliquos deputatos ad seruitia ipsius montis: puta scriptores & pignorū receptores q̄nimo nec ēt q̄ ordinauerūt q̄ dicti recepto res hēant ex eorū offō a mutuataris sufficientia pignora corres pondentia ad q̄tū mutuatā: & per eos exoluedam p luit oī ne dictorū pignorū: q̄a quēadmodū i aliis cōtractib⁹ ultro citroq̄ obligatoris licitum est contrahentibus exigere & confici facere instm̄ in forma ualida: ut notat̄ i. c. significauit de testi. & l. q̄ tabulis. ff. de furti. & ff. de pbat. l. si. cirographū. l. dissolute. ff. de condi. ex le. l. plures apotif. ff. de fide i stru. C. de libera. cā. l. sicut datam: per bar. in. l. si finita. §. eleganter. ff. de damno infec. p ut etiam necdum cautionem seu instrumentum ita etiam pignus exiḡ i pōt cū pignoris recepto utroq̄ iure sit pmissa: ut suis titu lis. ff. & C. de pigno. & extra de pigno. & uidetur expressum i. c. cum cōtra in nullo titu. de pigno. ubi notat̄ q̄ p receptionem cau tionis uel pignoris nō uidet̄ mutuas aliqd recipere ultra sortē: & habetur in illo. c. quia in oibus: & in. c. i. eo. titu. lib. yi. Sola enim

pignoris receptio nō arguit usurā iuxta ea q̄ notant̄ in. c. illo uos
de pign. & in. c. ad n̄am de empt. & uendi. p̄ que hoc idem consu
luit bal. in consilio incipiente in christi nomine amen: in libello ē
intentata q̄litas: ubi cōcludit in effectu q̄ pign⁹ nō includit usurā
sicut nec hypotheca. Et licet esset conuentū de pignore: nō p̄pea
seq̄t̄ q̄ eēt cōtract⁹ feneratorius: & hoc exp̄sse pōit Inno. fm̄ eū in
c. cū sit ḡniale de for. cōp. in glo. q̄ incipit nō raptores oportet: ē dī
ctū consiliū bal. in ordie consiliorū que h̄ntur Perusii nūero. 51.
CEx tali. n. cautele adhibitiōe ut p̄ restituit̄. seu crediti securitate
uelit mutuans pignora uel fideiussores nō pōt sibi putari Immo
condēnari debet q̄a q̄ i contractu ponunt̄ ad cautelā nām ipsius
contractus & ius cōe nō ledūt: ut ē tex. notabilis i. l. q̄ mutua i p̄ri
cipio. ff. manda. facit qd̄ h̄. ff. de neg. ge. l. si pupilla. §. p̄rio. ff. de
reg. iur. l. non solēt. ff. de uerbo. ob. l. q̄ extrinsecus. ff. de aur. & ar.
legato. l. pediculis. §. labeo. §. de testa. l. testm̄. C. de institutio. &
substi. l. rep̄hēdenda: non ergo p̄ p̄fatas cautelas imutat̄ nā cōtra
ctus mutui que est ut censeat esse gratuitus: ut notat̄ in. l. 2. i p̄ri.
& in. §. p. & in. §. appellata: & dicta. l. rogasti. §. si tibi. ff. si cer. pe
tatur: Est ergo clax: q̄ p̄fatū cōe Perusii seu eius officiales per dī
ctam deputatiōnē illoꝝ qui deseruiunt dicto monti: uidelicet scri
ptoz̄ & pignoz̄ recaptatoꝝ non icurrere aliqd̄ crimē usure posi
to q̄ dicti deputati pignora recipiāt & ipsi depositario receptionē
pignoz̄ notificauerit: & depositarius p̄dictus mutuet certā q̄ntita
tem sup̄ ip̄is pignoribus cū p̄ hoc nihil sup̄additū sit ipsi sorti: nec
cōitas ipsa itendit aliqd̄ sibi quo ad sui lucz̄ & utilitatē sup̄addi &
aliqd̄ ultra ipsā sortē mutuata ipsa recipe & ca' u quo fieri possēt:
q̄ ministri deputati ad p̄dicta & deseruiendū dicto monti uideli
cet scriptores custodes receptores pignoz̄ depositarii: & alii uel
lent h̄ gratis facere hoc ualde placeret ipsi cōitati: & eius rectorib⁹
bus: ueꝝ q̄a p̄fatū deputati: hoc facere nolūt sed congruū salariū
seu mercedē p̄ eoz̄ laboribus: & p̄ supportādīs oneribus eis cir
ca p̄dicta icūbentibus & piculis ut supra recipe uolūt: qd̄ de iure
facere p̄nt quia nemo cogit̄ officiū suū ēt in rebus publicis exhi
bere gratis & cū suo dāno. l. uidelicet. ff. ex quib. cau. maio. ff. de
reg. iur. l. absentia. C. quod metuscā. l. ad Inuidiam. ff. de pet. h̄.
l. penult. Et nemo cogit̄ suis stipendiis militare. l. si quis ex signa
toribus: & suū officiū nemini debet esse damnosū. ff. quēadmo.
te. ap. l. si q̄n. §. sed cum oportet. C. de testa. C. de excusat. tu. l.
apparitores. ff. de furt. l. si p̄uus. §. quod uero. ff. de cura. bo. dan.

l. ii. §. queritur & facit qd̄ nō. in. c. statuti in. §. In sup̄ de rescriptis
in. v. Est. n. necessariū dictis deputatis ad dicta seruitia mōtis h̄re
domū conductā pro pignoribus retinendis ibidē custodiendis &
manutenēdis: & ut ibidē ēt possint residentiam facere ubi iueniā
tur p̄ eos qui ad eos accedunt uolentes mutuū accipe: ut possint
ēt scriptas seu libros & codices rōnum cōficere: & buletas ad de
positariū dirigere: q̄ fieri non p̄nt sine dispēdio pecuniarū iposi
tione temporis & laboris maximi. Quibus consideratis dicendū
est q̄ ip̄a cōitas uel dicti sui rectores non incurrūt aliquā usurari
am prauitatē ex eo q̄ ordinauerint pro pensione dicte domus &
repenfione laborū: piculi & mercedis dictoz̄ deputatoꝝ & alio
rum onerū eis incūbentiū possint dicti deputati a dictis mutuata
riis aliqd̄ p̄cipere ultra sortem mutuata cū ip̄i cōmunitati uel ei⁹
cōmodo nihil applicet ei⁹ qd̄ p̄ dcōs mutuatarios soluit ultra sor
tem. Ipsi n. cōitati soluit & restituit̄ solū q̄ntitas mutuata nihil ul
tra ip̄a cōitas p̄cipit uel p̄cipe posse sperat uel cogitat. Illd̄ aut̄ qd̄
ultra soluit solū mō p̄ laborib⁹ dictoz̄ deputatoꝝ ad seruitia mō
tis & p̄ pensioe domus & aliis opportunitatib⁹ dicti mōtis eroga
tur. Nō. n. tenet̄ dictū cōe Perusii ultra mutuū qd̄ facit q̄tū ē in
seipso aliqd̄ p̄ dicto mutuo faciēdo ultra sortē p̄cipalē quā mu
tuat aliqd̄ de suo gratis ponere uel expēdere: q̄a nō tenemur cū
nō dāno amico nō uel socio subuenire. xxiii. q. v. Si nō licet. &
petrū de ancha. in dicta sua repet. sup̄ dicto. c. p̄ti uenta i. xxxi.
& xxxii. col. in uersiculo sigd̄ dices & ē bona glo. in dcō. c. si nō li
cet: in uerbo a semetipso: & facit i rōne sui quod h̄ i. l. p̄ses. C. de
fuit. & aq̄. q̄ rō canonizata ē de peni. di. iiii. Sane: ut ibi in glo. in
uerbo a semetipso. & examiat ubi supra p̄fat⁹ pe. de ancha. illā q̄
stionē de illo q̄ mutuat pecuniam: cū pacto de p̄cipiendo usuras
ad quas ip̄e mutuās alteri tenebat: a quo pecunias illas sub eisdē
usuris recepat: & eas sibi cū usuris restitui uolebat: ubi in effectu
sequēdo cōclusionē Ioan. cald. i dcō. c. nauiganti de usur. i q̄rta
q̄one tenet q̄ recipiēs dictas usuras cū pacto & p̄posito illas sol
uendi illi cui ip̄e p̄ eisdē pecuniis tenebat nō ē usurarius quia nō
recipit illas ut lucz̄ faciat sed ut solutionē usurarū ip̄e euitet quia
non dī usurā cape cū effectu ex quo ap̄d eū non ē rem̄ asura: & si
sibi non mutuaſset ex quo illas pecunias illi q̄ sibi mutuauit resti
tuisſet damnū dictaz̄ iminētū usurarū euitaſset: alias enī si de ip̄
is uisuris nō reficeret dcm̄ b̄n̄ficiū diceret p̄ eū collatū cū iactura
sui nec alicui cū iactura alteri⁹ cōsulēdū ē: ut i. c. i. de cōmoda.

& hoc etiā fm eū ibi tenet archidiacono. l. 4. q. iii. usura: & p. c. dē ca.
ca. & q. c. i. & i. c. peruenit de fideiuf. ubi etiā de fideiuffore qui ab
eo p. quo fideiuffit pōt repetere usuras quas ipse fideiuffor usuras
rio soluit: facit etiā ultra eū: quod etiā idem cōsulendo affirma
uit bar. in consilio suo incipiente: punctus q̄stionis uertentis iter
Albertū in ordie nūero. lxxv. fm cōsilia bar. q̄ hñtur hlc Perusius
p. quo ēt facti fm p̄fatū Petrū de ancha. ibidem: qd̄ uoluit Inno. i.
c. i. de usu. q̄ si tenebaris mihi in certo termino: & eo elapso mihi
nō solueris q̄ si mutuū recipio sub usuris ab alio teneris mihi sol
uere dictas usuras: nec enī est absurdū fm eū q̄ mutuādo posset
qs se exonerare ab illis usuris q̄s p̄ eisdē pecuniis tenebat alteri
soluere: p̄ p̄dicta & alia q̄ ibi adducit inter alia de eo q̄ mutuādo ci
uitati ut se exoneret ab onere soluti. collectarū: d̄ q̄ q̄one p̄ specu
lū titu. de usur. uerfi. sed pone: q̄ satis conferre uidet̄ ad usū n̄r̄:
quia licet aliqd̄ detur ipsi cōtati seu dictis deputatis p̄ ipsa pensio
ne & salariis: illud tale non cedit lucro sp̄sius cōtatis: sed potius p̄
eius damno: & ut damnū euitet: uidelicet ut non soluat aliqd̄ ipsa
de suo ultra fortē illā quā mutuādo: faciūt que notat̄ doct̄. in dicta
Rñ. de usur. dū dicunt q̄ usura est ex mutuo lucrū pacto debitū
uel exactū: & p̄ dicta etiā conclusione facit. Nā si mutuans pecu
niā p̄ mutuo recipiat pignus & p̄ illo pignore aliqs̄ exp̄ns̄ fece
rit illas repetere poterit seu cū fructibus pignoris cōpensare ut i.
c. p̄ & i. c. qm̄ de usuris. Immo & si fecerit exp̄ns̄ in ipso pignore
& eius cā & sibi subueniri non possit p̄ retentionē ut q̄a pign̄ per
emptū sit poterit tales exp̄ns̄ in pignore factas ipse mutuās repe
tere. ff. de pigno. act̄. l. si necessarias: ut ibi notat̄: qd̄ similiter dici
pōt posse locū h̄re si ipse q̄ mutuauit aliquos labores sustinuerit &
opas suas iposuerit uel iponi fecerit sup̄ ipso pignore: uel occas
sione ipsi mutuū cū i compensationē taliū laborū & oparū possint
fruct̄ rei pignorate recipere & suos facere. fm ostien. i. sūma d̄ usu.
uerficulo. xii. si is q̄ mutuauit &c. & idē tenuit i. c. cōq̄st̄ d̄ usu.
& p̄ illud qd̄ h̄ i. c. ad n̄fam extra de reb̄ ec. n̄ alje. rēttēdo ad d̄
etā sū. Et idem uoluerūt alii doctores uidelicet. d. Anto. & d. Nico
la. & alii post loan. an. et idē tenentes i dicto. c. conq̄stus. ¶ Ex
quo inferit̄ q̄ si mutuās suos labores pōt computare i fructib̄ re
ceptis ex pignore: potuit ēt ipos̄ repetere si fruct̄ ex pignore nō
p̄cipiet cū tendat̄ ad eius damnū: qd̄ pati non debet ex cā & occa
sione ipsius mutui. Vñ poterit ex cā & occasione suorū laborū mu
tuans aliqd̄ recipere & sic p̄ ei dāno uitādo: nec ex hoc ipse mutuās

reputabit̄ usurarius: ad qd̄ accedit q̄ nedū rōne dāni uitādi sed
etiā ex cā lucri cessantis: qd̄ etiā de iure canonico uñ q̄ usure sint
pm̄isse ut est de intentione glo. i dicto. c. conquestus. ut patet ibi i
glo. si. ibi dum dicit dāna uero & interesse &c. cū ponat ut diuersū
interesse a damnis: qd̄ maxie appet ex iuribus q̄ allegat. & maxie
dū allegat. l. ii. §. si. ff. de eo quod cer. lo. ubi de lucro tractatur: de
quo etiā p̄ Bal. in. l. i. C. de sū. tri. in. v. col. & hoc similiter consu
luit petrus de ancha. exemplificans in mercatore q̄ si pecuniā re
cepisset in termino aliqd̄ fuisset sup̄lucrat̄ uerisimiliter: ut refert
d. Nicola. i dicto. c. conq̄stus: qui idē putat in uidiis q̄ solēt po
nere in bancis ad honestū lucrū: ar. c. per nostras de dote. post di
uorti. resti. de quo tñ p̄ canonistas in. c. salubriter extra de usur. &
per istas rationes dicit concludere idē etiā i mutuāte: ut si debi
tor non soluat in termino hēatur postea respect̄ ad lucrū cessans
& hoc dicit sentire Inn. in. c. sacro. de sent̄. excō. qd̄ dicit̄ eē p̄petuo
menti tenendū: qd̄ etiā de iure ca. petat̄ ultra fortē rōne lucri ces
santis: facit qd̄ notat Ang. i. l. cōmissa. ff. rem. ra. ha. hoc tñ p̄ nūe
non expedit aliter affirmare uel isfirmare: q̄a non sum̄ i interesse
lucri cessantis: sed in interesse dāni uitādi qd̄ est magis clar̄ pro
quo ēt facti qd̄ d̄r de uiro ducente uxore qui sustinuit onera ma
trimonii: ut possit ex re data pro dote loco pignoris fructus perci
pere ut expresse habetur i. c. salubriter extra de usu. nec reputad̄
est usurarius: q̄ fruct̄ in dotem non cōpensauerit: ut i dicto. c. sa
lubriter imo & poterit p̄ ipsa dote non soluta usuras petere nō ut
usuras pp̄rie sed ut interesse cū interesse cēseat: ex quo sustinet one
ra matrimonii: ut est cōis conclusio dot̄. i dicto. c. salubriter & tā
git bal. in deā rubrica. c. de usuris. i uerficulo q̄nto q̄ro: & notatur
ff. solu. matri. l. i. i. i. i. §. usuras: & facit qd̄ notat̄. ff. pro so. l. soci
um q̄ in eo. Et p̄ predictis ēt facti q̄ dicit petrus de ancha in deā re
petitione. c. peccati uenia in. xvi. col. in uerficulo: & concludē dū
dicit q̄ quedā sunt usure punitorie que etiā de iure diuio pm̄is
se sunt: ut ille q̄ ueniunt ex contumacia: & addite sibi interesse pe
tentis: q̄a q̄tum ad petendū ille non sūt usure: sed fors: ut extra de
fideiuffo. i. c. ii. Et ideo isfert q̄ si teneris mihi soluere ad certū diē
& q̄a non soluiisti ab alio sub usuris accepi pp̄ aliquā meā utilitatē
uel necessitatē: tenearis restituere mihi has usuras ut pleni⁹ ibi p̄
eū adducētē: qd̄ h̄ i deō. c. salubrit̄: & i. c. p̄ n̄ras de dona. iter uig
& uxo. & i. l. curabit c. de a. t. emp. & ad materiā ēt dicte. l. curabit
de uenditore non tradente rem: quā uendit post receptū p̄ciū

uel et de emptore q̄ non soluit p̄sum postq̄ ē consequutus rem
emptā: q̄litate ad fruct⁹ & itereffe: seu usurā: de p̄dictis similib⁹
p̄ Bal. i. l. usuras. c. de usur. ¶ Ex q̄bus oibus ur̄ clare posse cōclu
di q̄ possit ip̄a cōitas per usina aliqd̄ recipe ultra sortē mutuātam
& non solū p̄ pensione domus sed et p̄ salario dcōꝝ officialiūz &
sic p̄ eoz̄ labore. Nā cū ip̄a cōitas sit res inaiata ut in dicto. c. ro
mana. §. in uniuersitatē de sent. exco. i. vi. & non possit p̄ se opa
ri sed oportet q̄ opet̄ p̄ medias p̄sonas in ip̄o mutuo faciendo &
in ip̄is ministris deputatis & sic laborat p̄ alios q̄ cōdignā merce
dem recipe debet: & poterit p̄ ip̄is ip̄sā mercedē recipe: cū et si p̄
seip̄m laborasset p̄cipe potuisset: ut supra patet: Non. n. tractat
ip̄a cōitas de lucro captādo sed de dāno euitando: q̄d ultra sup̄i⁹
adducta p̄bat̄ p̄rio quia non recipit illud quod ultra sortē accedit
gr̄a usus rei ip̄ius seu gr̄a q̄tatis mutuate: p̄ ut requirit̄. ut p̄prie
dici possit usura: s̄m q̄ uoluit Ostien. in sūma de usur. §. quid sit
usura circa principiū: ubi diffiniendo usurā dicit q̄ usura ē q̄cqd̄
solutioni rei mutuate accedit ipsius rei usus gr̄a p̄actione it̄erpo
sita uel hac int̄cōe habita: ex post facto: unde id quod dat̄ p̄ pen
sione dicte domus & salario ip̄soꝝ officialiū. non dat̄ p̄ ipsos mu
tuatarios rōne usus ip̄ius pecunie: sed p̄ sustentatione on̄ꝝ &
salario dictoꝝ officialiū: & pro damno cōitat̄ euitando nō pōt
dici q̄ istud inducat usurā: p̄ quo et̄ fact̄ quia ad hoc q̄ cōmitta
tur usura non solū sufficit q̄ aliqd̄ accedat sorti sed ultra requirit̄:
q̄ accedat sorti ad q̄stū seu cām lucri. l. 4. q. 4. qm̄ multū ubi glo.
ibi posita sup̄ uerbo ad q̄stum colligit̄ ex illo textu: q̄ p̄hibitū sit
sumere usuram causa lucri captandī non aut̄ cā damni euitandī
adducens ad hoc tex. eadem cā & q. sigs̄ oblitus ubi text⁹ ur̄ q̄ id
q̄d accedit ultra sortē sit incrementū ita q̄ accrescat sorte: q̄d
non facit illud quod dat̄ p̄ damno cum id non possit dici incremē
tum: ad hoc et̄ quod notat̄ p̄ loā. an. in dicta regula peccatum in
mercurialibus: ubi diffiniendo usuram s̄m quosdā dicit: q̄ usura
est lucrū ex mutuo pacto debitū uel exactum: ita q̄ p̄ ut ip̄e dicit
duo requirunt̄ in ip̄a usura: uidelicet materiale: q̄d est ip̄sū mu
tuum: aliud formale q̄d ē exactio lucri: dicens et̄ q̄ diffinitio usur
re q̄ datur ut usura sit q̄cqd̄ accedit sorti q̄ ponit̄. l. 4. q. iii. pleriq̄
non ē p̄fecta nisi aliud addat̄. Vnde dicit referendo gofre. q̄ ibi
addi debet ex pacto uel intentione p̄cedente & spe lucri. & sic uis
derur cōmitti uisum usure extra de usur. c. consuluit. Vnde si
sic compleat̄ incidit in idē cū prima quia cōprehendit̄ materiale

quod ē mutuū & formale: q̄d ē exactio ipsius lucri ut plenius ibi p̄
eum i. v. coll. cuius et̄ dicta refert̄: & seq̄t̄ Pe. de ancha. in repe. c. pec
cati uenia. xi. col. Oportet ergo q̄ illud q̄d accedit sorti ut faciat cen
seri usurā: q̄ sit lucrū & nō dānū: p̄ ut et̄ uelle uidef̄ tex. si bene pō
derat̄ i dicto. c. consuluit. Vnde in casu p̄dicto: si aliqd̄ daref̄ ip̄si com
munitatī p̄ dicta pensioe: & dictis salariis: nō cedit lucro ipsius com
munitatis: sed potius p̄ eius damno euitando: & sic nō pōt dici q̄ ex
hoc cōmittat̄ usura p̄ p̄dicta & per id q̄ notat̄ in rub. de usur. ubi p̄
doc. de dictis diffinitionibus: & sic cū dict̄ respectib⁹ recipiat̄ ultra
sortem: nec ipsa nec dicti ministri icurrāt dictum crimē: p̄ que appa
ret nō obstare q̄d habet̄ in. l. si sciēte in glo. i. uerbo cauerint: q̄ loq̄t̄
de profenetis qm̄ teneant̄ ad restitutionē usuraz. ff. de parici. & in. l.
iii. §. si cum tutor. ff. qd̄ quisq̄ lu. & p̄ hoc allegat̄ theologi decisionē
beatī Thome de agno in 1a se. q. lxxviii. arti. ii. in r̄sione primī arti
culi ubi ad litteram sic dicit: q̄ ille q̄ mutuū dat̄ pōt i pactū deducef̄
cum illo q̄ mutuū accipit in recōp̄elationē damni: p̄ q̄d subtrahitur
sibi aliqd̄: q̄d debet habere: hoc enim nō ē usum pecunie uēdere: sed
damnū euitare. & hoc tenet Ricar. de media uilla. in q̄rto sn̄iarum
dis. xv. qd̄ tenet et̄ Scotus ea. diffinitionē. uidelicet. xv. Et ita et̄ tenet
Alexan. de ales in tertia pte sūme i tractatu de p̄ceptis sup̄ illo pre
cepto. Nō furtū facias: & ibi dicit q̄ mutuātū licitū ē cōseruat̄ idēnē
& rōne itereffe aliqd̄ ultra sortē recipe: & idem et̄ tenet Theonic⁹
in sūma cōfessionum lib. ii. c. vii. q. xxiiii. & magister Bartolomeus
de pisīs in summa pisana. Usura primo in. §. xxiii. Et ita et̄ expresse
tenet sanctus Bernardinus in tractatu suo: quē composuit de cons
tracti. & usur. in s̄mone. xlii. c. iii. ubi ad litteram sic dicit. Qui pecu
niam mutuat: si occasione ipsius mutui labores sustinuit: forte it̄is
neris uel aliter: uel de re pignorata pōt recipere fructum q̄tum sibi
sufficiat condigne: s̄m Butri. in. c. cōquestus de usur. & ex hoc casu
alii consimiles colligi p̄nt: qd̄ est notabile s̄m eum: & uerum & equū
est. quid enim si unus pecunia ezens petat mutuo certam q̄tatem
a quodam perusino: q̄ dicit se uelle mutuare: sed nō habet pecuniā
Perusii: sed in alio loco: puta florentie: p̄pter quod oportet mittere
Florentiam unum nūcium pro dicta pecunia: taliter mutuāda: &
eidem nūcio pro laboribus & expensis satisfacere: & ita mittat pro
dicta pecunia: & eandem pecuniam ip̄si mutuatarlo mutuet: & ip̄se
mutuatarlus uellet dicto perusino de mercede & exp̄sis dicto nū
cio factis satisfacere: imputabit̄ ne ad usuram: si ip̄se mutuatarlus
dicto perusino de quātitate sibi mutuata satisfaciat & et̄ de mercede

d

& expensis dicti nunci: certe non cum ipse perusinus non recipiat hoc pro
lucro: sed pro damno: & ipsius nuncii salario & pro sui damni restitu-
tione: ut patet per predicta. Et multum confert ad propositum de quo agimus
quia cum civitas perusina ut est supra dictum per se ipsam predicta fa-
cere non possit sed oportet quod faciat per medias personas aliorum: & suos
ministros quibus necessarium est de eorum laboribus satisfieri. ¶ Dicitur &
concludi potest quod ipsa vel eius depositarius recipiendo aliquid ultra sortem
mutuatam pro pensione domus & salario dictorum officialium: non
incurrat aliquam usurariam pravitatem: nec est ministri & officiales
predicti cum ipsi dictam quantitatem non mutuent: sed solum depositarius
& de pignore accepto apud dictos ministros & quantum ipse dans pignus
velit sibi mutuari notificet cum ibi deficiat materiale ipsius usura
& ipsis officialibus quod est mutuum per requiritur ad hoc ut dicatur
usura committi ut supra dictum est. Preterea posito quod ipsi videantur mu-
tuare ex quo faciunt mutuari per dictum depositarium ut in regula iu-
ris per alium cum aliis supra allegatis: tamen non propter ea dicitur debet usura cum
nihil recipiant pro usu dicte pecunie mutuate: vel est per lucro: sed pro
pensione dicte domus: & eorum salario & labore per recipere possunt
cum possint recipere expensas factas ut supra ostensum est. Et potest per
ipsam civitatem: seu eius prelatum deputari ipsis ministris concedens
salarium: per in simili notatur in. c. puenit de emp. & uen. Facit quod
habetur in. l. prima. ff. de uari. & extra. co. in. §. aliud quoque & in. l. i. c.
mandati: & l. unica. C. de suffragi. l. si remunerandi in prin. & in. §.
maurus. ff. manda. & l. salarium eodem titulo. Facit etiam quod habetur. ff. de prescri-
uer. l. naturalis. §. at cum do. in quibus iuribus habetur de salario ex parte
se constituto seu constituendo: vel mercede debenda ratione locatiōis ope-
rarum. ¶ Factum est quod habetur in. l. seyo amico. §. medico. ff. de annu-
leg. ubi habetur quod labor & pecunia diuisione recipiunt: siue consideremus
contractum locationis operarum: si constituat certa merces a principio
& certum sit deputatum salariū dictis ministris & officialibus a prin-
cipio siue contractum innominatum: do ut facias uel facto ut des si
non constituat certum salarium uel certa merces a principio: ut ex dictis
iuribus colligitur & probatur. ¶ Et iste secundus modus certe est magis tu-
tus: Videlicet ut dictis ministris & deputatis non deputeat a principio
certum & determinatum salariū: sed quod ille qui recipit mutuum quoniam uadit
ad pignus luendum debeat aliquid ultra sortem soluere puta unum
sextenum per quolibet floreno quod sexteni sint pro salario dictorum mini-
strorum & deputatorum sic inter eos inuicem diuidendo iuxta quanti-
tatem & qualitatem eorum laborum & periculi arg. dicte. l. seyo amico. §.

medico: prout visum fuerit. d. Episcopo & superioribus dicte ciuitatis ad
quos spectat statuere & ordinare: ita quod ipsi mutuatarii soluant ultra
sortem: id quod uidebitur pro condecencia salarii dictorum ministro-
rum pro quolibet mense: quo conseruauerunt & custodierunt pignus
ignora cum suo labore & periculo: & pro pensione domus ut supra: &
soluant mutuatarii proportionabiliter secundum ualorem pigno-
rum: & quantitatem quam recipiunt: & pro rata temporis: ita quod so-
lum habeatur respectus ad compensationem damni & laboris & iter
esse dictorum ministrorum: quo casu non dabitur occasio dubitandi
de aliqua excrecentia alicuius quantitatis super habundantis eius quod solu-
ueretur per dictos mutuatarios ultra certum salarium quod esset de-
putatum pro dictis ministris cum dicto modo hoc non posset contin-
gere: ex quo a principio dictis ministris non deputatur certum salarium.
Et licet posset forte contingere: quod in fine temporis illud quod solueretur
per dictos mutuatarios ascenderet ad maiorem quantitatem quam esset quantitas
debita ipsis ministris pro eorum labore & interesse tamen non prope-
heca est censenda usura cum hoc non recipiatur principaliter pro mutuo
sed pro labore & damnum euitadum. Et cum imediata huius perceptio-
nis est labor & damni euitatio non mutuum quod est causa mediata non
imediata: & cum imediata est illa que debet attendi & principale propositum
ipsorum iuxta not. in. l. si quis nec cam. ff. si cer. pe. facit. l. i. & ii. ff. ad
maced. coniunctis his que habentur in l. i. & ii. ff. ad ueley. Considera-
ri enim debet principalis intentio: ut in iuribus allegatis supra de uol-
untate & proposito. Et facit in ratione sui. l. non ois. ff. si cer. pe. Posset
& dici: quod ex quo a principio quoniam deputantur isti officiales & ministri ad
seruicia & custodiam dicti montis: & ordinatur quantum sit soluend-
um per dictos mutuatarios non potest haberi clara noticia ad quantam
summam sit ascensura quantitas soluendi ultra sortem: per dictos mutua-
tarios possit esse & non esse quod dicti ministri sint consequuturi dignam
recompensationem eorum laboris & periculi: quod hic etiam multum
arguat non esse isto casu aliquod periculum alicuius incursum usura-
rum. ¶ Ad quod accedit doctrina Bal. in. l. i. C. de sum. tri. in. v. col-
ubi tenet quod si suscipit per mutuante periculum & sibi propterea aliquid datur
quod non est usura: quod tamen an sit indistincte uerum non est per nunc
aliter affirmandum: sed est materia. c. Nauiganti extra de usur. ubi com-
muniter uidetur inclinare doctores. quod ubi cessaret fraus & mens non
esset corrupta: & mutuum fieret ex sola caritate non cum aliqua spe lu-
cri pueniendi ex ipso mutuo non sit periculum usure: & iste proprie est
casus noster: quia civitas perusina que mutuatur per manus ipsorum ministro-
rum

nō sperat aliquod lucrū; & ipsi ministri minime ex mutuo: sed ex labore eorumq; periculo sperant recompensationem. Et ad hoc ut in successu temporis non possit dari magna excresecencia possit dari modus q̄ in fine cuiuslibet anni calculetur q̄tum lucrati sunt dicti officiales & ministri. Et si uidebitur q̄ sit nimium salarium: tunc presidentes ciuitatis: cum ep̄o poterunt diminuerē unum denarium uel quid simile: pro quolibet floreno: uel augere si uisum fuerit parum fuisse salarium considerando omnia: & ipsis calculatoribus poterit etiam solui de dicto introitu montis. Et bonum uidetur q̄ ip̄m salarium dictorum officialium: sit magis aliquantulum pingue q̄ maxcrum: & tenue ut libentius pecunias mutuent indigentibus idest ut libentius exercent officium suum & ministerium in conferendis: & scribēdo id qd̄ cōitas mutuari disponit non. n. ipsi sunt mutuantes sed mutantis cōmunitatis ministri: facit multum dicta. l. seyo amico. §. medico. Et quod dicit: q̄ dignus est mercenarius mercede sua ut habetur Mathei. x. c. & Luce. x. c. & priā ad Thimote. v. c. canonizata. lxxxviii. dis. quoniam: xii. q. ii. quicumq; suffragio de sepul. ca. primo & unusquisq; mercedem suam accipiet p̄m suum laborem. prima ad cor. c. canonizata. xx. q. iii. presens clericus in fine illius canonis. ¶ Apparet ergo clara conclusio ex predictis q̄ dictum commune Perusii & eius rectores ex instituto. & ordinatione dicti montis: & ex eo q̄ percipiunt ultra sortem ex causis supradictis & similiter dicti ministri & officiales deputati ad fuitia & occurrētias dicti montis non incurrunt neq; in crimen usurarum neq; in excommunicationem: cui conclusioni non obstant supra in contrarium adducta: quia licet usura ēt ut sequat̄ bonum & p̄m opus non sit exercenda & c. ut supra est ostensum. Tamen in casu nostro non est usura: ut pulchre declarat Ioan. an. in dicta sua mercuriali in dicta regula peccatum in. quarta. q. principali: ut supra eum allegauimus cōcludendo q̄ ubicūq; enumeraret̄ casus in quo usura diceret̄ permissa: tunc est improprie usura. Et ideo dicit ipse: q̄ iuriste enumerat̄ casus in quibus usure sunt permissa: tūc debet intelligi i usura impropria & apparenti: non in propria usura q̄ nunq̄ pmittit̄ ut plenius per eum ibidem: nec ē uerum q̄ quicq̄ accedit sorti dicatur usura nam illud p̄cedit in eo qd̄ accedit sorti pro usu pecunie mutuate & lucro non in eo qd̄ datur ipsi mutuanti pro eius damno & interesse: ut supra dictum est: p̄ quo facit rōne intelligendo dicta auctoritas euangelii mutuū date nihil inde sperantes q̄ sibi phibet̄ spes lucri ex mutuo ut denotat aperte dictio illa inde facit. l. inde Neratius in

principio & l. proinde in principio prout ueniunt continuatiue ad precedētes leges. ff. ad. l. aquil. Sed hic nullum lucrum speratur ex mutuo: sed solum p̄cium laborum & operarum: & interesse damni euitandi: & sic patet q̄ non obstant leges: siue diuine siue naturales siue humane & canonice de quibus supra: q̄ prohibent usuram & lucrum non aut̄ interesse uel damnum. & hec ratio que ē uerissima tollit oīa argumenta facta & que fieri possent in contrariū: q̄ oīs diffinitio usurarum includit q̄ sit quando ex mutuo speratur lucrū sed quando non speratur lucrum: sed euitatur danum non conueniunt diffinitiones. ¶ Facit quod notat̄. in. l. i. ff. de dolo. & in. l. oīs diffinitio. ff. de re. iu. l. i. ff. de testa. l. i. ff. de acqui. pos. in principi. cum similibus. Et illa regula quicquid accedit sorti non est generalis: & fallit & restringi debet ubi aliquid recipitur ratione interesse ut uoluit glo. in dic. c. conquestus ubi doc. eam sequuntur. ¶ Et ex predictis patet etiā clare responsio ad id quod tangit̄ in fine puncti de excresecencia Videlicet q̄ licet secundum primum modum fuerit pro annis preteritis ordinatus dictus mons cum deputatione certi salarii promissi & constituti dictis deputatis ad seruitia dicti montis: & q̄ ultra salarium prefatum remanet forte aliquod residuum dictarum pecuniarum solutarum per dictos mutuuarios ultra sortē ex causis superius expressis: tūc non propterea tale residuum uel talis excresecencia iudicari debet usura uel sapere spem aliquam usurarum quia non cum aliquo aīo uel intentione alicuius lucri faciendi fuit dicta receptio solutionis dictarum facta. Et non propter mutuum: uel eius respectu nec fuit aliter a principio cogitata illa excresecencia & ideo quia non interuenit propositum uoluntatis nō potest ex eo causari peccatū uel periculum aliquod dicti incurtus usurarum: q̄ ubi non est uoluntas non est peccatū: ut dicto canone Nabuchodonosor & in dicta. l. qui iniurie: & alis. c. & ll. superius allegatis p̄ que est probatum q̄ inspicī debet uoluntas & propositum causa immediata & c. Deus enim ad cor respicit: quia solus cordis inspector est primo regū. xvi. & proverbi. xxxiii. sapiētie primo & in psalmo. vii. Domine deus: & in canone si sacerdos. xv. q. vi. Facit quod not. glo. in uerbo animis in. l. iiii. in principi. ff. de dona. iter uir. & uxo. Et ideo legitur Gene. xx. c. q̄ cum rex Abimalech pretenderet ignoratiā: q̄ erat uxor aliena quam uolebat cognoscere dominus dixit ei in somniis: Ego scio q̄ simplici corde fecisti: & iō custodiui te ne peccares in me & non dimisi ut tangeres eam: ut habetur ad litteram. xxxii. q. iiii. in canone. Nemo. Verum q̄a talis excresecencia nō posset

salua conscientia retineri per dictos officiales deputatos seu depofitarius: uel alium q̄ recepisset dictas solutiones & excrefcencias p̄dictas q̄a ex quo confequuti sunt proprium salariū & propriam mercedem nil amplius uelle debent ut i dicto canone p̄is clericus in fi. xx. q. iiii. & in. c. nō sane. xiiii. q. v. & ibi glo. in uerbo magisq̄ ubi notabiliter glo. illa ponderat: an fuerit a principio deputatum certum salariū: quo casu est oīno restituendum: quod ultra receptum est: an non sit deputatū certū salariū: & tūc secus: licet sint digni reprehensione: si imoderate exquirant. Facit ēt qd̄ habet in canone militare. xxiii. q. i. Et minus ēt ip̄a ciuitas uel cōtras q̄ nihil h̄re debet: nec uult nisi suam principalem sortem mutuata: ut supra plene ē ostensum. Possumus dicere q̄ tales pecunie q̄ sup̄sunt ultra satisfactio nem dictorū salariorū & mercedum p̄dictarum debeant restitui ip̄is mutuataris q̄ eas soluerunt uel eorum heredibus: habito respectu oīum q̄ soluerunt i illo anno: quo fuit talis excrefcētia facta ut sic p̄ rata q̄titatu: p̄ eos oēs soluta: facta calculo p̄ arismeticos & p̄itos unicuiq̄ p̄ rata sua restituat̄ sua portio q̄ sibi debet̄ p̄ sua rata dicte excrefcētie put̄ i simili dicimus i restitutione male ablatōrū & usurarū: licet ut dictum & p̄batū ē ista non sit usura que restitui debet si fieri posset ip̄is a quibus sunt ablate uel eorū heredibus: ut i. c. cum tu. extra de usur. & in. c. sicut dignum. §. eos: & ibi glo. extra de homici. ¶ Facit qd̄ habet in regula peccatum i. vi. & in. c. q̄q̄ de usur. in. vi. ¶ Facit q̄ not. in. c. cum sit: extra de iude. in. c. cum ubi extra de testamētis i. c. ii. §. i. de testa. in. vi. l. id qd̄ paupibus: & l. si quis ad declinandam. C. de epis. & cleri. Et per docto. in dictis iur. ¶ In hoc enim diligens inquisitio fieri debet: & cum omni diligētia: que fieri p̄t est calculandum & percūctandum q̄ sint isti ex quibus tales receptiones pecuniarum fuerunt habite: q̄bus talis restitutio fieri debeat diuidēdo iter eos pro rata: & hoc facto poterunt in libris dicti montis poni & describi pro creditoribus dictarum summarū exaratarum eis obueniētium & debitatum: & postea eis notificari: q̄ ueniant ad recipiendum dictas eorū ratas: que notificatio ut eis ueniat in noticiam si possibile sit fiat eis particulariter & nominatim. l. i. §. penul. ff. de uent. in p̄ciendo. l. & post edictum cum ibi notatis. ff. de iude. Sin aut̄ hoc fieri nō possit: saltem notificat̄ eis p̄ p̄clamata & bandimenta: uel p̄ dicta posita in locis publicis & notoriis ciuitatis iuxta ea q̄ habent̄ in simili in. c. si. q̄ matrimo. accu. po. uel nō de maio. & obedi. c. si ubi p̄ Inno. & de p̄cur. c. in nostra. C. de remis. pign. l. si eo tpe. C. quō & quādo iudex aut̄. q̄ semel. ubi p̄ docto. l.

lii. §. totiens. ff. de dam. infec. l. ii. & l. hoc aut̄. §. i. ff. ex q̄bus causis in pos. ea. ¶ Faciunt que notantur in. c. cām que de dolo & con. & i. c. consultationibus de offi. dele. ¶ Si uero facta diligenti idagatione predicta: & diligenti discussione nō possit apparere & haberi certitudo p̄lonaz q̄bus sit fienda dicta restitutio: ut sic sint incerti illi q̄bus sit fienda restitutio. Et tunc concludi posset eo modo & forma & prout & sicut cō. iudifcōiter in restitutione incertorū & male ablatōrum: ut qñ non appareant illi a q̄bus sunt extorta: debeant erogari & dari pauperibus: ut cōiter tenet docto. i dicta regula peccatum: & in dic. c. cum tu extra d̄ usu. & c. q̄q̄ eo. ti. in. vi. & c. cū sit de iude. & c. ii. §. l. de testa. in. vi. & dic. l. id quod pauperibus: & l. si quis ad declinandam & aliis iuribus superius allegatis per Ange. etiam i sua d̄ipu. incipiente Astensis miles. per Bal. etiam in consilio incipiente. In christi noie amen. Factum proponit numero. 171. In q̄bus iuribus licet aliquo modo fuerit inter docto. hesitatio an Ep̄us solus ciuitatis: q̄ est pater pauperum: ut in dictis iuribus possit ip̄se hāc restitutionem & distributionem facere: uel ip̄e q̄ extorsit solus uel ab eo deputatus ēt sine ep̄o cōmunior tenet & tutior ē opinio & snia q̄ ad tollēdam oēm dubitationem & oēm fraude: q̄ cōmitti posset debeat fieri talis distributio et restitutio p̄ eos q̄ tenent̄ ad restitutionem: seu p̄ eorū successores: seu p̄ ep̄um de eorū cōsensu. Et hāc partē tenet pe. de ancha. in dic. c. ii. de testa. in. vi. et in. d. repetitōe regule peccati in. vi. in. lvi. coll. dicit se p̄ ea ultra alios docto. iducere textum in. di. c. cum sit ubi nō dicit q̄ distribuatur ep̄us: sed q̄ ex eius p̄uidētia fiat distributio: ubi ēt dicto modo: dñs Nicolaus dictū textum inducit. Et ideo cōcludit q̄ ille de cuius p̄iudicio anime tractatur: una cum ep̄o debeat talem restitutionem et distributionem facere iuxta notata in. l. nulli: et dicta. l. id quod pauperibus: et. l. si quis ad declinandam. C. de epis. et cleri. ubi ēt habet̄ de materia p̄ Bald. quī idem ēt expresse firmavit i consilio suo incipiente. In christi nomine amen. In primis uidendum ē: an dictus deponens i ordine. clxv. et i upradicto alio cōsilio suo: incipiente In christi nomine amen: factū proponit i ordine. clxxi & ita in iuribus supra allegatis docto. cōmuniter moderni concludūt: per que i proposito nostro concludi p̄t q̄ si nō appareat q̄ sint illi q̄bus dicta excrefcētia restitui debeat: q̄ dicti deputati p̄ dictam cōmunitatē per usinam: una cū dño ep̄o poterūt p̄ pauperibus dictā excrefcētiā iter dictos pauperes disp̄ere & distribuere. Et dixit Ioan. and. in dic. c. ii. §. i. de testamen. i. vi. galia incerta que ueniunt distribuenda pauperibus de q̄bus i. dic.

e. cum tu. & c. cum sit poterit et conuerti in reparatione ecclesie parochialis. & ita refert fuisse conclusum & disputatum si ipsa ecclesia egeat reparatione: & facultates eius non sufficiant. Alias aut non posset fm eum ibi cum quo ita transit ibi. d. Dominicus de sancto Gemignano: & ita et tenet. d. Anto. de butri. in dic. ca. cum sit & d. Pe. in dic. c. cum tu: & Bal. in dicta. l. si qs ad declinandam. laus deo omnipotenti.

FINIS.

CSupradictum consilium composuit & ordinavit dñs Baglionus de monte ubiano utriusq; iuris doctor minimus inter doctores collegii utriusq; iuris ciuitatis Perusine: quod ipse composuit & ordinavit ex mandato. d. prioris & dñor; doctor; dicti collegii. Quod consilium fuit recitatum p eum & lectum in collegio dictor; dñor; doctorum utriusq; iuris: & fuit unanimiter: & discrepante nemine approbatum ab oibus doctoribus dicti collegii: fuitq; autenticatum & approbatum & conclusum & sancitum tanq; consilium prefati collegii utriusq; iuris. Quod fuit restitutum deuotissimo ac reuerendo patri fratri Iacobo de monte brandone alias fratre Iacobo de la marcha ordinis minor; de obseruantia sancti Francisci. ad cuius requisitionem & instantiam fuit dictum consilium compositum: & ordinatum & conclusum sub autentico & patenti Sigillo magno dicti almi collegii Perusini doctorum utriusq; iuris. Sub anno domini. M. cccc. xviii. de mense Februarii restitutum de mense Martii. Iterum laus Deo.

Ego Thomas franci. de Saxoferato scripsi

Et ego Stephanus guarnerius auximanus publicus impfalli auctoritate notarius iudex ordinarius & nunc reipublice & ciuitatis Perusine cancellarius. Suprascriptum consilium ex originali existente penes me in archiuo & cancellaria comunis ciuitatis pdicte p aliuz mihi fidum transumptum & exemplatum: & per me postea cu ipso originali auscultatum & in omnibus concordare repertum in hac publicam formam redegi & publicavi signumq; meum apposui conuetum in fidem & testimonium rei.

Consilium sacri collegii Paduani
pro monte Pietatis Padue.

Casus montis pietatis Magnifice cōstitis Padue.

Magnifica cōmunitas padue hēt certam q̄tatem pecunie congregatā ex oblationibus fideiū ciuium tuorū uel distriualū p exhortatiōes & suasiones religiosissimi uiri fratris Bernardini picolini feltrensis ordinis minor;: ad bñficiū pauper; & eor; subuentionē ut in suis necessitatibus hñe possint pecuniā p quam sibi & suis subueniant. Quā quidem pecuniā eadem cōmunitas intendit custodire: & conseruare ad beneficium dictorum pauperum: & inter eos distribuere equaliter q̄tū fieri pōt & p̄pterea statuit & ordinauit modū & mensuram dicte pecunie distribuende. Statuēs q; cuilibet petenti non liceat dari ultra ducatos tres: & hec ut plures possint p̄cipare de dicta pecunia. Et ut hec fieri possint deputauit ministros: qui custodirēt dictam pecuniā: & qui eam distriberent inter petentes: & pignora acciperent: & suo periculo custodirēt: & a uolentibus restituere recipent: & pignora redderent: & eorum qui non restituerēt pignora uenderēt: & pecuniā ex uenditione pignorum exigerēt. Et de predictis omnibus computum tenerent: & libros datorum & receptorum cōscriberēt & rationes administrationis sue redderēt. Pro quibus etiā expediēdis necesse ē domū conducere & p domo pensionē: & p dictis ministris salarium soluere. Quam expensam statuit eadē cōmunitas faciendam eē per illos qui pecuniā accipiunt: & ut q̄tum fieri poterat onus dictarum expensarum equaliter distribuere. Statuit q; quilibet solueret de pecunia quam reciperet unum denarium pro libra singulo mense. Existimans tantum exigere q; sufficiat ad expensam necessariam predictam. Et si aliquid superesset restituere solventibus pro rata sua si fieri posset. Si minus dispēsare inter pauperes uel alias pias causas: ut melius de iure fieri posset. Nihil penitus retinendo in augumētum sūme siue quātitat̄s predictē mutuā de. Querit̄ an pdicta fieri possint sine crimie usurarie prauitatis. **C**In dei nomine: & diuini numinis postulato suffragio. Nos doctores sacri collegii patauini: uiso casu: & uisō suprascripte consultationis articulo: omittis superfluis argumentis substantie rei & ueritati inherentes: considerauimus omnia que circa istam materiam dici possent tam pro q̄ contra. Et contra quidem uideretur dicendū primo aspectu q; nec unum denarium nec aliquid aliud q̄tūcunq; minimum liceat accipere ultra q̄tatem que alicui datur: & quicquid ultra accipitur est usura ut in. l. rogasti. §. si tibi dederō decem. ff. si

certum pe. & in. l. si tibi decem milia. ff. de pactis in principio. & in. l. cum ultra. C. de non nu. pe. Nec ad rem pertinet an pecunia sit dantis uel aliena: quia consumptione secuta eodem modo contrahitur obligatio: ac si ab initio fuisset dantis. ut in. l. si a furioso & l. non omnis. §. i. & notatur in. l. ii. §. appellata & in. §. item mutuum. ff. si cer. pe. & in. l. si si filius familias eo. titulo & in. l. si quis pro eo. §. si numos. ff. de fideiuss. & etiam si pecunia que datur esset pauperum non esset tamē singulorum ut. l. licet. §. si quid uniuersitati. ff. quod cuiusque uniuers. no. & l. intantum. §. uniuersitati. ff. de re. diu. & in. l. sed si hac. §. qui manumittitur. ff. de i. ius. uo. Vnde si alicui aliquid datur non minus esset mutuum quam si propriam reciperet pecuniam: & ideo non licet ab eo ultra aliquid accipere: & quicquid ultra accipitur ē usura ut dictum est. ¶ Preterea ubi qui recipit pecuniam aliquid ultra soluit pro sua mora per dinumerationem tēporis dicitur esse usura ut notat Bar. in. l. 3. §. si. de an. legatis. ff. & in. l. ii. ff. de his qui pecu. nomine: & in. l. cum stipulatus in fine. ff. de uerbo. ob. & in. l. Iulianus. §. idem Papinianus. ff. de actioni. empt. cum similibus: de quibus per Petrum de ancharano in consilio. 89. incipiente in Christi nomine &c. Verba sunt ista solenniter &c. ubi per plura concludit q̄ quotienscunq; siue in contractibus siue i alia dispositione dicitur q̄ donec quis sortem soluat debeat soluere tantum annuatim uel mensiatim illud erit usura: ergo idem dicendum in presenti casu. ¶ Preterea Nulla est causa adeo pia uel fauorabilis ut liceat accipere ultra pecuniam que data sit: etiam si istud ageretur pro alendis pauperibus uel captiuis redimendis. ut habetur in capitulo super eo. de usuris. & in regula peccatum libro sexto per Ioannem Andree in mercurialibus: ¶ Preterea quāuis creditor post moram debitoris ultra sortem exigere possit q̄ti sua interest non solum ratione damni emergentis sed etiam lucri cessantis ut in capitulo dilecti de foro comp. & in capitulo conquestus de usu. & in. c. sacro de sent. excō. ubi plene per doct. tamen ante moram debitoris non licet pacisci de aliquo soluendo ultra sortem pro futuro interesse: ut post uarias opi. concludit Ioann. Andr. & notant doctores in capitulo nauiganti de usuris: & refert Saly. in auten. ad hec C. de usuris. in quintadecima questione: & Petrus de ancharano in regula peccatum de regu. iur. libro sexto in sexta questione. ¶ Preterea quis liceat genero recipere & lucrari fructus rei siue fundi ei dati pignori pro suo interesse quia supportat onera matrimonii ut in capitulo salubriter de usu. tamen eidem non licet pacisci cum so-

cero q̄ certum quid prestatur per focerum: donec soluerit dotem quam dare prom. sit ut notat Ioan. An. in capitulo salubriter preal. legato sic non uidetur licere recipere unum denarium pro libra pro interesse expensarum a debitore qui pecuniam recepit. ¶ Preterea q̄ non licet accipere dictum denarium pro libra singulo mense probatur per ea que notat Bal. in. l. cunctos populos in sua. rep. in. 3. columna. ubi ad propositum dicit q̄ aut debitor fuit in mora: & tunc aut loquimur fm mundum aut fm Deum: Si secundum legē mundanam aut in contractibus bone fidei & ueniunt uisire in interesse ut in. l. quia tantūdem. ff. de nego. g. in. l. numis. ff. de in litē iur. aut stricti iuris & tunc ueniunt post litem cont. ut interesse: q̄ post litē contest. restitutorium est omnino iudicium: ut. ff. de usur. l. uideamus. §. in fabiana: & §. si actionem. Si uero fm Deum non est ista differentia quia omnis obligatio est bone fidei: & ideo a tempore more semper ueniunt ut damnum & interesse. Si uero debitor nō fuit in mora dato q̄ intersit agentis tamen respectu talis intereē nō agit: quia non superuenit aliqua causa extrinseca propter quam hoc sit sicut supra quando intercessit mora & ex ista theoria quam ponit Baldus uidetur q̄ de iure diuino ante moram debitoris non liceat petere ultra sortem quāuis creditoris intersit cum nulla pcedat mora donec sunt in termino ueniendi ad soluendum & luendum pignora sua. ut in. l. lecta. ff. si cer. pe. & in. l. si pupillus. ff. de uerbo. ob. ¶ Preterea communitas Padue seu ciues deputati per eandē communitatem tenentur gratis & sine salario piam uoluntatem eorum qui oblationes fecerunt executioni mandare & pecuniam pauperibus distribuere ut in. l. nulli. §. cum autem uersiculo ita tamen & l. si quis ad decimanda. §. si. C. de epis. & cle. ¶ Preterea si licet et aliquid accipere ultra sortem pro pensione domus & salario ministrorum: & aliis expensis occurrentibus daretur materia feneratoribus exercendi usuras: dicendo q̄ ultra sortem aliquid accipiunt pro suo interesse & expensis necessariis: & ideo talis exactio non ē admittenda ut Insti. ui. bo. rap. §. sed nedum talsa: & in. c. quanto de diuort. & l. cum hi. §. si cum lis. ff. de transact. & in. l. magis puto. §. si pupillus ff. de rebus eorum: & in. l. i. §. sed & si quis. ff. de carbin. edic. ibi nam si aliter obseruaretur: inuenta erit ratio: quēadmodum audacissim⁹ quisq; &c. Vnde ibi notat glo. q̄ auferenda est occasio delinquendi: sicut in lege prima circa principium. ff. naute. caupo stabu. cum aliis similibus. ¶ Sed predictis non obstantibus: aliter nos putamus de iure dicendum: & quod licite possit exigi denarius pro

libra in mense sine aliqua suspitione usurarie prauitatis ea maxime ratione quia communitas Padue que per suos ministros distribuit inter pauperes pecuniam cum augmento unius denarii pro libra nullum habet propositum fenerandi uel faciendi aliquod lucrum ad utilitatem ipsius communitatis uel alicuius particularis ciuis: sed intentio ipsius communitatis potius est subuenire pauperibus in suis necessitatibus de pecunia ad hoc d. putata: & eximere pauperes a grauissimo onere usurarum que extorquentur a Iudeis & tale propositum absque dubio est laudabile & procedit ex maxima caritate & a nemine potest redargui & potius meretur laudari tanquam plenum & sanctum propositum: & in primis est ipsum propositum considerandum ut in l. uerum est si meretricem. ff. de furti. & in l. si quis nec causam: & in l. rogasti. ff. si cer. peta. & in c. consiluit de usur. & in l. 4. q. 111. c. si feneraueris. Verum tamen est quod ista distributio pecuniarum inter pauperes non potest fieri ita ut longo tempore duret & multis proficiat: etiam pro futuris temporibus sine expensa pro pensione domus & salariis ministrorum: & aliis occurrentibus ut dicitur in casu. Talis autem expensa sine dubio spectare debet ad illos qui pecuniam uolunt habere pro suis necessitatibus. ut in l. si ut certo. §. sumptus. ff. commo. & in l. si in Asia. primo responso. ff. de posi. & ff. ad exhib. n. l. sed & si. §. quo autem loco. & in l. ii. ff. de nego. ge. & in l. ex maleficiis. §. primo ff. de acti. & obli. & optime probatur in l. si quis nec causam: & in l. rogasti ff. si cer. peta. ubi si pro mutuo faciendo datur res uendenda petenti mutuum ut re uendita pecunia utatur si res pereat damnum precii rei que perit spectat ad eum qui mutuum habere uolebat quia eius causa res uendenda data erat. Deinde necessarium fuit istud onus expensarum equaliter distribuere inter eos qui presenti & futuris temporibus accepturi erant pecuniam mutuam: que distributio non poterat aliter equaliter fieri: nisi facta consideratione de quantitate pecunie que necessaria est pro expensis & habita quantitate que necessaria esset eam exigere oportebat a singulis pro mensura commoditatis quam quis consequeretur: & prout maiorem quantitatem pecunie habere uellet: & longiori tempore tenere sic etiam plus oneris sentire: unde ordinatum est quod exigatur unus denarius pro libra singulo mense que sine dubio fuit equa distributio pro rata commodi & utilitatis ut in lege manifestissimi. §. cum in secundam. C. de furt. & in l. i. §. pro secundo. C. de cadu. tol. & in lege plane. §. si duobus. ff. de legatis primo & in l. secundum naturam de reg. iur. Unde quando exigitur ab aliquo unus denarius pro libra

ultra pecuniam quam accepit non accipitur pro lucro sed exigitur pro satisfactione expensarum que sunt necessarie: & ideo non est usura: quia tunc est usura quando ultra sortem accipitur pro lucro ex pacto uel intentione: ut in l. 4. q. 3. c. plerique & c. si. & eadem causa. q. 4. capitulo. si quis oblitus tenorem: & declarat Ioan. an. in regula peccatum de reg. iur. in mercurialibus: & lucrum tunc est quando aliquid superest expensa & damno deductis: ut in l. aial lutus mutuis. ff. pro sortio. In casu autem nostro nullum superest lucrum nec lucrum aliquid uult habere communitas Padue pro se uel pro aliquo suo clero: nec etiam pro suis pauperibus & ideo non potest dici usura. Nam & creditor qui pro expensa pro est facta in mutuo faciendo uel pro interesse aliquid accipit non dicitur recipere usuram: ut in c. ad audientiam de reb. ec. non alie. & notat hostiensis in summa: in tit. de usur. in §. in quibus autem casibus uersiculo xlii. Non enim tenetur creditor cum suo damno proximo subuenire. xxlii. q. v. c. si non licet: & predicta diuersis per ban. exemplis & auctoritatibus. ¶ Nam & uenditor qui rem tradidit: si precium ei non soluitur licite poterit ultra sortem aliquid pro suo interesse et de iure canonico petere: ut in l. si. C. de usur. & in l. curabit. ff. de actio. emp. & in l. Iulianus. §. Papinianus. ff. eo. & in c. conquestus de usur. ¶ Preterea quando recipitur aliquid pro interesse ultra sortem: & non uenit applicandum pro lucro ipsi mutuanti sed tertio licite accipit ut notat doc. i. c. primo de usur. ¶ Preterea si quis mutuauerit nauiganti uel eunti ad nundinas recepturus aliquid ultra sortem pro eo quod suscepit in se periculum: id est si pecuniam uel merces inde emptas saluas reportauerit alias nihil recepturus etiam de sorte si illud recipit ratione mutui tantum est usura non obstante quod periculum in se suscipiat: ut est casus in c. nauiganti de usuris: si autem recipit illud ultra sortem precise ratione periculi & ut precium periculi & tunc non est usura sed licite recipit: & sic in casu nostro cum exigitur denarius non ratione mutui sed propter laborem custodiam periculum & alias expensas ad quas tenentur maritimi: depositarii & supstantes recte & licite illum denarium recipiunt & ad hec faciunt que solent dici de assicurantibus naues: quod ratione periculi quod in se suscipiunt licite aliquid recipiunt ut est glo. quam notant docti in l. i. naue saupheli. super uerbo oneris aduersi. ff. loca. quam decisionem referunt: & sequuntur moderni in c. nauiganti in. xlii. questione: & Laurentius de rodolphis in repeti. c. consiluit in tertia parte principalis: In tertia questione de usuris: & Alexander in l. a ticio de uerbo. obli. Ad quod facit: quod consiluit Ioan. caldarini: consi. xi. sub titulo de usuris. ¶ Preterea licet

usure omni iure sint prohibite: si tamen creditor eas gratis se onerat ad aliqd equale uita mutua tunc non erunt nisi solo nomine usure & non erunt illicite: ut notat Saly. in. l. petens in quinta col. in uersiculo quero tunc. 4. C. de pactis. ¶ Preterea illud quod datur p pensionem domus uel propter laborem istorum massatorum uel depositariorum datur uigore statuti: super hoc emanati: quod quidem in hoc casu ualere debet: quia ut dicit eleganter Ang. in suo consilio. lxxxvii. quod incipit pro decisione questorum pmissio: circa si. licet p statutum non possit induci exercitium usurarie prauitatis: q̄a contradicit iuri diuino tñ p statutum bñ potest induci ut aliquis administrator conuertens i usum suum pecuniam dñi certum quid ultra sortem soluere teneatur qm̄ illud quod sortem excedit: aut erit pena: aut interesse dñi: aut questus factus ex usu: & a statuto presumptus: sic ergo dicendum ē in casu isto: quod illud quod statutum est tantum dari pro libra a recipientibus mutuo ē illud quod presumpserunt statuentes & arbitrati sunt posse expendi pro pensione domus: & p interesse seruientium ratione laboris & periculi. ¶ Preterea qñ facta relatione huius p̄stationis q̄ dñi usura ad aliud antecedens resultat quasi facio ut des: ut i matrimonio: ut i. c. salubriter de usu. uel uendo & trado: ut des: ut in. l. curabit. C. de act. emp. uel patior ut des: ut de feudis. c. primo uel est susceptio periculi ut des: ut in. l. periculi de nau. fenor. Aut alia resultat conformitas unius ad alterum: ibi proprie non dicitur esse usura: quia non est lucrum: sed est quedam compensatio debita hinc inde: & ita debet intelligi. l. socum qui in eo. ff. pro socio. ut notat Bald. C. de summa trini. & fid. cath. in. l. cunctos populos: in. vii. col. in uersiculo. Item de quadam regulam. & ita est in casu nostro: quia id quod datur pro compensatione expensarum & laborum datur: & non potest dici dari pro lucro sed pro damno: unde non est usura: pro quo facit quod notat idem Bald. in. l. unica. in. 4. col. C. de sent. que pro eo quod interest: ubi dicit q̄ quicquid accedit sorti est usura: nisi usq; ad uerum interesse sed illud quod datur est loco interesse: quia uere interest ratione pensionis domus laboris & periculi ut supra dictum est: & ideo non ē usura. ¶ Preterea ille qui receperat pecunias sub usuris dum uellet creditori sortem & usuras reddere rogatus ab amico pecuniam mutua uit cum pacto ut qui mutuum recipit restituat sortē & usuras: quas alteri soluit licite recipit: quia non recipit ut usurā s; pro interesse suo prout uolunt omnes scribentes: in. c. nauiganti. de usur. & legiste in aut. ad hec. C. eo. titulo. ¶ Preterea hoc regulare est q̄ ubi creditor

recipit ultra sortem: non pro lucro sed pro interesse suo non dicitur usura: ut notat Cy. in dicta au. ad hec: & doctores. in. c. conquestus de usuris. ¶ Similiter qui recipit ultra sortem expensas quas fecit in re pignori data non dicitur petere usuram: ut in. l. si necessarias. ff. de pigno. act. ¶ Similiter creditor qui ultra sortem recipit estimationem operarum nunciis sui transmissi pro reportandis pecuniis mutuatis licite recipit sine suspitione usurarum prauitatis: ut in. l. traicticie. ff. de act. & obli. & l. pericult. ff. de nau. feno. ¶ Sic etiā fidelussor repetit a debitore non solum sortem sed etiam usuras q̄s pro eo soluit: ut notat plene Ioan. and. in regula peccatum de reg. iur. in mercurialibus: & notatur in. c. peruenit de fideluss. ¶ Similiter etiam qui mutuat pecuniam communitati cum pacto q̄ iterum donec ei pecunia restituatur non teneatur soluere collectam: q̄a nō lucratur: sed solum damnum euitat nō dicitur facere usuram: ut notat Specu. in titulo de usur. §. i. uersiculo sed pone q̄ aliqua communitas: & hoc per iura ibi per eum allegata: ubi pulchre istum articulum examinat: & Ioan. an. in. c. consuluit de usuris. facit etiam quia campfor cambiat monetam: & pro quolibet ducato recipit unum solidum de uero ualore quando dat monetam: & si recipit monetā & dat aureos ducatos uult ultra uerum ualorem unum solidum pro quolibet ducato: & si facit dare pecuniam in loco remoto ultra uerū ualorem pecunie quam dare facit recipit certum quid & fm̄ omnes doctores licite recipit pro suo labore: & pro expensis quas facit in pensione domus & salariis factorum & discipulorum: & dicuntur ista cambia licita: ut notat glo. in. l. iii. C. de exercitoria: & ibi Saly. & Bal. in rubrica de consti. pecu. in principio & in Rub. de usuris rei iudicate & Saly. in aut. ad hec. C. de usu. in. xi. q̄one: & Laurentius de rodulz fis in tractatu de usur. xxvi. q. in secunda parte: & prima questione ultime partis & assignant rationē quoniam non ē equum in uanum laborare: pro illis qui indigēt hñe pecuniam: & expensarum & laborū & itineris habēda ē ratio. c. magne de uoto & uoti. red. & officium suum nemini debet eē damnosum: ut in. l. sed & siquis ex signatorib; ff. q̄o testa. apian. & in. l. si seruus cōmunis. §. quod uero. ff. de furtis: & de curat. bo. dan. l. ii. §. queritur: & l. si quando. C. de testibus: & ff. ex quibus ca. malo. l. uidelicet. & l. apparitores. ff. de exact. tribu. libro. x. & bene facit quod notat beatus Thomas: Secunda secti de questione. xxvii. articulo. 4. ¶ Preterea etiam i mutuo post mortem debitoris licitum est recipere damna & expensas & omne inter eē creditoris ut in. c. dilecti filii. de foro compe. ibi cum iustis & mo

deratis expensis: & congrua satisfactioe damnorum & i. c. conquestus
quo casu propter moram potest exigere creditor ultra sortem qua
tenus interest non solum rone damni emergentis: sed etiã lucri ces
santis: ut uolunt doctores i dicto. c. dilecti: & ca. conquestus & notat
Innoc. i. c. sacro de sent. excõ. & per tex. i. l. ii. §. si. de eo quod certo
loco. ¶ Facit et q̄a si propter suas necessitates creditor recipit pe
cuniam sub usuris potest ultra sortem eas petere sibi restitui a debi
tore suo: Nam eius interest: & damnum sentit propter moram debi
tori: ut notant doct. post Inno. i. c. primo de usuris. ¶ Nõ obstat
allegata i contrarium quia ex predictis satis potest patere responsio
& particulariter respondendo non obstat quod prio loco dicebatur
q̄ quicquid accedit sorti est usura: quia habita ratione expensarũ & la
borum: nihil accedit sorti & tantum q̄tum recipitur tantum abest
pro expensis necessariis: & sic nullum superest lucrum: & ideo nulla
usura. ¶ Que responsio tollit et secundum argumentum: q̄a tũc
est usura quando aliquid recipit ultra sortem: p̄ dinumerationem tẽ
poris quando recipit ut lucrũ secus si recipit in recompensatiõẽ dã
norũ & expensarũ q̄a tunc non est usura sed licita exactio a iure per
missa ut p̄batum ẽ p̄ multa exempla. ¶ Similiter tollit et tertiuũ ar
gumentum q̄a fateor q̄ nulla tamẽ ẽ adeo pia & fauorabilis ut lice
at accipere ultra pecuniam que data erat et p̄ alendis pauperibus: uel
captiuis redimendis: quando accipit tanq̄ lucrũ sed in recompensati
one damnorum & expensarũ licitum ẽ recipere rõnibus at̄dictis. ¶ Nõ
obstat cum dicit q̄ non licet pacisci p̄ futuro interesse de aliquo soluẽ
do ultra sortem: nam illud procedit ubi incertum esset interesse: sed p̄
expensis: que de necessitate iminent faciende potest optime pacisci
& sine peccato potest recipi q̄a non recipit ut lucrũ ut dcm ẽ sed re
cipitur pro sorte q̄a cum expensa pertinerit ad eos q̄ mutuum rece
pturi crant ut dcm ẽ si cõmunitas uel eius miser soluit tales expen
sas uel obligat se ad soluendum utiliter gerit negocium illorũ: & iõ li
cite exigit a quolibet pro rata sua iuxta distributionẽ equaliter factã
de uno denario pro libra: ut sicut quilibet q̄ pecuniam recepit habuit
cõmoditatem pecunie: Ita pro sua rata agnoscat onus expensarũ si
cut supra declaratuũ est. ¶ Nec at̄ obstat quod dicit de genero cui non
licet pacisci de aliquo soluendo p̄ focerum: donec de dote satisfaciat
Nam opinio p̄dicti Ioã. an. de qua i deõ. c. salubriter cõiter reprobatur
per modernos: q̄ tenent q̄ gener ex pacto põt anuatim certũ quid
recipere a focero donec soluerit dotem: & hoc p̄ eo qd̄ interest ipsi
generi: qui sustinet onera matrimoniũ: ut notant doctores in dicto

ca. salubriter & i. l. isulam. §. usuras. ff. solu. ma. ubi plene istum ar
ticulum prosequitur: & sic attenta cõi opi. est ad propositum nostrum:
q̄ sit licitum recipere unum denariũ pro libra pro onere expensarũ
que occurrunt faciẽde pro isto pio opere exequẽdo. ¶ Nec obstat q̄
ante moram debitoris non sit licitum aliquid recipere ultra sortem: ut
uoluit Bal. in dicta. l. cunctos populos in repet. q̄a itelligimus dictũ
Bal. q̄ non superueniente causa extrinseca more non licet petere a
debitore ultra sortem quando creditoris interest. s. quando aliter nõ
conuenit iter partes. Nam obligatio mutui non contrahitur ultra q̄
sit data pecunia: ut. l. rogasti. §. si tibi decem cum similibus: & ideo
quis ultra interest creditoris cum debitor nõ fuit i mora nõ põt con
demnari ultra q̄ sit obligatus q̄tũcunq̄ sit interesse creditoris: tamen
ex pacto uel statuto licite disponi põt q̄ ultra sortem ad tale interesse
debitor obliget̄ creditoris: & ita est i casu nostro: unde si non cõt alia
conuentio: uel aliud statutum & cõmunitas Padue maximas face
ret expensas p̄ distribuẽda pecunia iter pauperes: tñ recipientes non
eẽnt obligati ex ipã numeratione. Ex pacto aut̄ uel statuto possunt
obligari. Immo uerius licet ex numeratione ultra non sint obligati
q̄ acceperint tñ ex eo q̄ cõmunitas eorũ contemplatione fecit expen
sas ex quasi contractu obligantẽ actione negotiorũ gestorũ quasi ne
gocium ad eos p̄tineat uel ipso gestu: uel re ipsa. iuxta notata i. l. si
pupilli. §. idem querit. ff. de neg. ge. ¶ Non obstat q̄ ministri & exe
cutores tenent dictam pecuniam gratis: & sine salario distribuẽt
q̄a fateor hoc eẽ uerũ de iure cõi: ut i iuribus supraallegatis: tñ q̄a dif
ficile eẽt iuenire tales ministros q̄ essent idonei & soluendo & fide
les nisi aliquod pretium afferret̄: potuit cõmunitas Padue ex iustis
causis iuri cõi derogare. Statuendo q̄ p̄uideat̄ de salario cõueniẽtĩ
iuxta labores & fidem: & industriam uniuscuiusq̄: ut in. l. i. C. de as
sessoribus: non diminuẽdo aliquo modo pecuniam deputatam ad
usum pauperum: sed eam itegre conseruãdo: ut in. l. nulli & l. si q̄s
ad declinandam. C. de epis. & cle. & talem p̄uisionẽ facit dicta com
munitas statuẽdo q̄ accipientes pecuniam contribuãt ad onus ex
pensarũ: pro equa & iusta portione: ut supra declaratum ẽ p̄ quo fa
ciunt notata p̄ Bar. in. l. phibere. §. plane. ff. qd̄ uĩ aut clam. & in. l.
oẽs populi. ff. de iur. & iur. & i. l. iiii. §. diuus. ff. de sepulchro uio. & l.
item eorum. §. i. ff. quod cuiusq̄ uniuers. no. ¶ Non obstat qd̄ ultio
loco dicebatur q̄ aperta erit uia feneratoribus ad exercendũ fenus
dicendo q̄ ultra sortem aliquid uolunt accipere pro expensis necessa
riis. Nam aliud quod contenditur cõmunitati Padue: de cuius inten

tione euidenter apparet: & in qua non cadit suspicio usurarie prauitatis non conceditur aliis priuatis: quibus sine dubio quantum ad forum conscientie: & quantum ad deum idem potest dici ut licite liceret recipere quantum eis abisset pro damnis & expensis: sicut probant exempla supra adducta: tamen non est passim concedendum priuatis hominibus simpliciter aliquid accipere ultra sortem nisi in casibus in quibus de eorum damnis & expensis euidenter apparet: & maxime quia communitas Padue non uidetur hoc facere sua propria auctoritate: sed auctoritate & consilio reuerendissimi in Christo patris & domini. d. Petri barocilii nostri sapientissimi: & utriusque iuris doctissimi: ac sacre theologie huiusque regie urbis Padue presulis religiosissimi. Qui & si pro sua modestia & humanitate in hac re aperte non scripserit: attamen sua sapientia cognita pia intentione communitatis Padue erga pauperes: modo & forma ac ordine ipsius rei: carere omni suspitione usurarie prauitatis. Ne dum opus ipsum piissimum approbauit: sed aere proprio adiuuit: & indes pro tam pio opere & sanctissimo inuigilat ut succurratur calamitatibus indigentium: pecunia sine peccato. Immo uerius est accedit auctoritas sedis apostolice que huiusmodi modum mutuandi ad beneficium pauperum approbat & approbauit in diuersis ciuitatibus: ubi iste modus mutuandi nouiter est inuentus: & quamuis nulla auctoritate episcopali uel papali possit approbari ex aeterno usurarum que in ueteri & nouo testamento est prohibita: ut. xxv. q. i. sunt quidem & quarta distin. in principi. & octaua. d. contra mores & notat glo. in. c. a nobis de deci. & notat Ioan. an. in. ca. salubriter de usuris & doctores post glo. in. c. proposuit de concessione prebende & in. c. si quando de rescriptis in penultima col. p. modernos & in. c. que in ecclesiarum de consti. Tamen optime potest declarare talem modum carere suspitione fraudis usurarum ut in. c. p. uenerabilem qui filii sint legitimi. **C**Ex quibus concludimus quod in presenti casu nulla sit suspicio criminis usurarum in communitate Padue nec in eius ministris & prebendis: qui & apud deum gratiam & eterne salutis premitium & apud homines aude non immerito sperare posse uidentur. Quantum autem ad eos qui recipiunt mercedem & salarium laborum suorum: similiter nulla cadit suspicio usurarie prauitatis. Nam licite recipiunt sicut illi qui aliorum pecuniam custodiendam & portandam ultra mare uel ad alium locum accipiunt: ut in. l. nauta. ff. naute caupo. stab. & in. l. qui seruandarum. §. si. alias est lex. solent: & in. l. naturalis. §. at cum do. ff. de prescrip. uerb. & in. l. in naue sau. feli. ff. locati: & in. l. qui operas: & in. l. qui mercedem. ff. locati: & notat Innocentius. Ho-

stentis & Ioan. an. in. c. si. de usuris: & Laurentius de rodulphis in dicto suo tractatu de usuris: questione. xxv. & maxime quia uere ipsi non mutant pecunias: sed sunt custodes & distributores pecuniarum: que sunt Christi: & ipsorum pauperum: ut notat Ioan. an. i. c. cum supelatione de causa pos. & pro. in glo. magna. in principi. & not. in. l. id quod pauperibus. C. de episco. & cle. & p. Bar. in. l. i. §. municipes. ff. de acqui. pos. & sic nullum est mutuum quantum ad ipsos ministros & distributores pecuniarum: & ubi non est mutuum non cadit usura. ca. consuluit de usuris: & p. Ioan. an. in regula peccatum in mercuerialibus: & sic nulla potest esse usura recipiendo mercedem & salarium. Laus Deo omnipotenti.

FINIS.

Ego Aluissus Cauponus. q. s. Ioannis ciuis & habitator. Padue in quarto domi centro sancti Nicolai & contrata sancte Agnetis publicus apostolica & imperiali auctoritate notarius & iudex ordinarius ac sacri collegii domini: & utriusque iuris doctorum Padue scriba expeditioni et publicationi superscripti consilii interfui: & eidem in fide & testimonium manu propria me subscripsi signo meo apposito consueto.

Casus montis Pietatis magnifice comitatus Padue.

Magnifica communitas Padue habet certam pecunie quantitate congregatam ex oblationibus fidelium ciuium suorum uel districtualium per exhortationes & suasiones religiosissimi uiri fratris Bernardini ordinis minorum ad beneficium pauperum: & eorum subuentionem ut in suis necessitatibus habere possint pecuniam per quam sibi: & suis subueniant. Quam quidem pecuniam eadem communitas intendit custodire: & conseruare ad beneficium dictorum pauperum: & inter eos distribuere equaliter quantum fieri potest. Et propterea statuit & ordinauit modum & mensuram dicte pecunie distribuende. Statuens quod cuilibet petenti non liceat dare ultra ducatos tres. Et hoc ut plures possint participare de dicta pecunia. Et ut hec fieri possint deputauit ministros qui custodirent dictam pecuniam: qui eam distribuerent inter petentes: & pignora acciperent & suo periculo custodirent & a uolentibus restituere reciperent & pignora redderent & pecuniam ex uenditione pignorum exigerent. Et de predictis

c 11

omnibus computum tenerent & libros datorum & acceptorum conscriberent & rationes administrationis sue redderent. Pro quibus et expendendis necesse est domum conducere: & pro domo pensionem: & predictis ministris salarium soluere. Quam expensam statuit eadem communitas faciendam esse per illos qui pecuniam accipiunt. Et ut quantum fieri posset onus dictarum expensarum equaliter distribuere. Statuit quod quilibet solueret de pecunia quam recipet unum denarium pro libra singulo mense. Existimas tamen exigere quod sufficiat ad expensam necessariam predictam: & si aliquid superesset restituere soluentibus pro rata sua si fieri posset. Si minus dispensare inter pauperes: uel alias ut melius di iure fieri posset. Nihil penitus retinendo in augmentum summe siue quantitatis predictae mutuande. Quare an predicta fieri possunt sine crimine usurarie prauitatis.

CIn dei nomine: uiso casu & articulo superscriptis: uide mihi aduertendum quod quantitas pecuniarum de qua supra non est communitatis Padue: sed Christi & ecclesie uniuersalis: ut uideat uelle glo. & ibi doc. i. l. id quod pauperibus. C. de epis. & cle. sicut dicimus de bonis que oblata sunt alicui ecclesie: ut not. Io. an. post Ostie. in. c. cum super electione circa prin. glo. magne: de causa pos. & p. pri. & not. glo. ii. in. c. ii. de uerbo. signi. & quod not. Bar. in. l. i. si municipes i. ff. de acqui. pos. Et communitas Padue & ministri per dictam communitatem deputati super custodia conseruatione & distributione dictarum pecuniarum ad beneficiu pauperum iuxta ordines & decreta dicte communitatis Padue & eius consilii sunt executores eorum qui fecerunt dictas oblationes & ea mente & intentione uident oblationes fecisse regem & pecuniarum ut deputati per consilium ciuitatis exequi haberent uoluntatem eorum qui sic offerebant. Et est pollicebatur idem religiosissimus frater Bernardus qui populum exhortabatur ad huiusmodi delationes faciendas. Vbi autem cessaret dicti executores pertinere executio uoluntatis predictorum offerentium reuerendissimo episcopo: paduano ut in. l. nulli & i. l. si quis ad declinandum. C. de epis. & cle. & i. c. nos quod de testa. Ministri autem predicti per consilium dicte communitatis deputati dictam pecuniam quantitatem in subuentione pauperum deputata omni studio tenent integram conseruari & licitis modis quantum poterunt augere minueri aut non poterunt ullo modo eam. Occasione aliquarum expensarum & gratis & sine salario tenentur primum uoluntatem eorum qui oblationes predictas fecerunt executioni mandari: ut dic. l. nulli. §. si aut. Versiculo Ita tamen: & dicta. l. si quis ad declinandum. §. finali. C. de epis. & cle. Intentio autem dicte communitatis & eius consilii eadem est: quod dicta pecunia augeatur & conseruetur & nulla de ea fiat diminutio per aliquibus expensis uel per salariis dandis ministris.

Et executoribus eiusdem uoluntatis: Tamen quoniam esse difficile inuenire tales ministros & executores qui cum maximis eorum laboribus & est periculo uellent tale onus in se suscipere iustissimis subsistentibus causis & rationibus decreuit eadem communitas & eius consilium ministris predictis statuendum esse honestum & condignum salariu aliunde tamen soluendum quam de pecunia predicta ad plura usum deputata. Et hoc quidem sine dubio super hoc legem concedere potuit eadem communitas Padue: ut i. l. prohibere. §. plane. ff. quod usus aut clauis & quod ibi no. per Bar. **C**Ad quem autem onus dicte expense per salariis exsoluendis & pensione domus & similibus de iure pertineret dubitare poterat. Et mihi uideat quod onus predictae expense spectet & pertineat ad eos qui dictam pecuniam mutuo accepturi sunt ad eorum enim beneficium communitas Padue deputauit dictos ministros & executores ut quando cum eis expediret pecuniam habere reperiret unde peterent. Unde omnis expensa ad eos de iure debet spectare quorum negocium gerit. l. ii. ff. de neg. ges. & l. ex maleficiis. §. i. ff. de actione & obli. Et cum illi qui pecunias obtulerunt: & eorum executores nullum habeant propositum fenerandi. sed usum pecuniarum gratis petentibus concedere si ad hoc primum propositum expensa aliqua occurrat facienda ad eos spectare debet qui pecuniam sunt accepturi probat optime in. l. si quis nec cam & in. l. rogasti. ff. si cer. pe. ubi si petis a me pecuniam mutuam: cum non habeam propositum fenerandi: nec uelis statim pecuniam accipere & crediti nomine obligari: & ego ex iustis causis affuturus apud te pecuniam depono: ut quando uolueris possis crediti nomine habere. Si interim sine culpa tua pereat pecunia tuum erit periculum: cum tui contemplatione factum fuerit depositum. Et sic obligatus eris ad restitutionem quamuis nunquam crediti nomine dictam pecuniam accepisses. Et eodem modo si cum peteres a me pecuniam mutuam quam cum non haberem dedi lancem quam uenalem non habebam: ut eam uenderes & pecunia utaris: si interim illa pereat sine culpa tua tuum erit periculum & teneris ad estimationem quamuis nunquam mutuo habueris. Et sic expensa estimationis restituende ad te pertinebit quoniam tui contemplatione eam uendendam tibi concessi. Sic in proposito expensa salarii ad illos debet pertinere quorum contemplatione sunt deputati ministri ut prohibito sue uoluntatis possint pecuniam habere pro hoc est bonus tex. in. l. traicticie. ff. de actio. & obli. & in. l. periculi. ff. de nau. fenore. Vbi si mutuaui pecuniam quam ultra mare uolebas expendere & tecum transmisi seruum: qui eam pecuniam repeteret & reponeret.

taret teneris mihi ad damnā mea pro opis serui quas amitto: ut dicta. l. tralecticie de actio. & oblig. & l. periculi. ff. de nauti. feno. Sic etiam expēsa facta per creditorem in re pignori data spectat ad debitorem & ab eo repeti potest. l. si necessarias. ff. de pigno actio.

Cum ergo de iure expensa pro dictis salariis prestandis eisdem ministris & executoribus postq̄ decretum est ex iustis causis q̄ salaria sint prestanda de iure spectat illis qui pecuniam accepturi sunt.

Restabat ut onus dicte impense equaliter distribueretur inter eos qui accepturi sunt pecuniam. Et facta consideratione de quantitate pecunie que necessaria esset pro dictis salariis: & pro pensione domus & pro aliis expensis huiusmodi necessariis ordinatum est q̄ recipientes pecuniam soluant unum denarium pro libra singulo mense. Ita ut quilibet pro rata pecunie quam accipit & pro rata temporis quo pecuniam tenebit sentiat onus impense necessarie. Et ē equa distributio oneris: que fit per mensuram commodi & utilitatis pro eadem enim mensura prestandum est onus: pro qua accipitur commodum: ut in. l. manifestissimi. §. sed cū in secundā. C. de furtis in. l. prima. §. pro secundo. C. de cadu. tollen. & in. l. plane. §. si duobus secundum unam lectionem. ff. de legatis primo. & l. secundum naturam de regu. iur. **C** Patet itaq̄ ex predictis q̄ pecunia est dei saluatoris nostri: & communitas Padue est executrix uoluntatis eorum qui pecunias obtulerunt & q̄ ministri dicte communitatis: licet de iure commun. deberent gratis exequi dictam uoluntatem & dispositionem eorum: qui optulerunt dictas pecunias. Tamē ex iustis causis potuit eadem communitas pro suo statuto siue decreto derogare iuri communi: & statuerē salarium suis ministris & deputatis ad executionem dicte ple uoluntatis: & q̄ onus expensarum siue salarii & pensionis domus dei iure pertinet & pertinere debet debitoribus qui pecuniam recipiunt. **C** Et ex predictis resultat decisio questionis de qua dubitatur an predicta possint fieri sine crimine usurarie prauitatis. Nam pro certo nulla potest dici usura nec aliquod crimen ubi recipientes pecuniam soluant impensam que de iure ad eos spectat & creditor qui pecuniam mutuatur et si propriam pecuniam mutuaret non dicitur recipere usuram quā recipit illud quod pro mutuo faciendo necessario expedit sed recipit sibi debitum & licet debitor soluat aliquid ultra q̄ recepit & quantum ad eum uideatur usura tamen quantum ad creditorem non est usura cum ei tamen absit quantum recipit: sicut dicimus in eo q̄ soluit penam aliquam quantum ad soluentem ē pena cum soluat & nihil sibi absit. Tamē pro parte creditoris plerūq̄ non est pena

cum recipiat quatenus eius interest: ut not. glo. in. l. si quis id quod §. si. cum. l. sequenti. ff. de iurisd. om. iudi. & in. l. i. §. si plures. ff. de eo pro quem fac. er. & in. l. semp. §. pro ubi pro Bartho. ff. quod uel aut clam. Et usura tunc est prohibita in ueteri & nouo testamento leuitici xxv. pecuniam non dabis fratri tuo ad usuram: & in psalmo. xlii. Domine q̄s habitabit: & Luce. vi. Mutuum date: nihil inde sperantes: & c. q̄a in omnibus de usur. & xlii. q. iiii. pro totum: quando creditur ex mutuo recipit lucrum: uel paciscitur uel quā aliquid sorti accedit or ex mutuo recipit lucrum: uel paciscitur uel quā aliquid sorti accedit ex pacto uel intentione: ut in. xlii. q. iiii. c. plerūq̄. & c. si. & xlii. q. iiii. c. si q̄s oblitus. Et declarat Ioan. and. in regula peccatum de regu. iur. in mercurialibus. In casu autem nostro communitas Padue nullum uult habere lucrum nec aliquid intendit recipere ultra sortem pro mutuo facto: & ideo illud quod recipit non est usura. Et de iure non est dubium q̄ creditor qui pro expensa pro eum facta in mutuo faciendo uel pro labore uel interesse suo aliquid recipit usuram non committit: ut in. c. ad audientiam de reb. eccle. non alie. Et not. Ostiensis in summa in titulo de usuris in. §. in quibus autem casibus uersiculo. xlii. Et pro hoc facit quia non tenetur cum suo damno proximo subuenire. xxiii. q. v. si non liceat ubi glo. super uerbo semet ipso. Et uentor qui rem tradidit si premium ei non saluatur licite petit usuras pro suo interesse et de iure canonico: ut no. in. l. ii. C. de usur. & in. l. curabit. C. de actio. emptio. & in. l. lulianus. §. idem Papinianus de actio. emptio. & in. c. conquestus de usuris. Et ille qui acceperat pecuniam mutuum sub usuris: & dum uellet creditori sortem & usuras reddere rogatus ab amico pecuniam mutuauit cum pacto ut qui mutuum recipit restituat sortem & usuras quas alteri soluit. Et in quibus alteri tenetur licite recipit: quia non recipit ut usuram: sed pro interesse suo prout uolunt omnes scribentes in. c. Nauiganti de usur. & legisse in aut. ad hec. c. eo. titu. Et regulare est q̄ ubi creditor accipit ultra sortem non pro lucro sed pro interesse suo non dicitur exigere usuram ut not. Cy. in dicta aut. ad hoc: & omnes docto. in. c. conquestus de usur. Sic & creditor qui ultra sortem recipit expensas quas facit in re pignori data non facit usuram: ut. l. si necessarias de pigno. actio. Et creditor qui ultra sortem recipit estimationem operarii sui transmissi: pro reportandis pecuniis mutuatis usuram non facit. l. tralecticie de actio. & oblig. & l. periculi. ff. de nauti. feno. **C** Facit q̄d habetur in. c. peruenit de fideiussor. ubi fideiussor repetit a debitore non solum sortem: sed etiam usuras quas pro eo soluit ut plene et not. Ioan. and. in regula delictu de reg. iur. in mercurialibus. **C** Facit et quā

qui mutuauit pecuniam cōtrahit cum pacto q̄ iterim donec pecunia ei restituaē non teneat soluere collectam: q̄a non lucrat sed solum damnum euitat non facit usuram: ut not. Spe. i. tit. de usuris. §. p̄rio uersiculo sed pone: q̄ aliqua communitas: & hoc p̄ iura per eum ibi allegata: ubi pulchre istum articulum examinat: & Ioan. and. in. ca. consuluit de usuris. ¶ Facit etiam quia campfor cambiat monetas & pro quolibet ducato retinet unum solidum de uero ualore quando dat monetam: & si recipit monetam & dat aureos ducatos uult ultra uerum ualorem unum solidum pro quolibet ducato: & dare facit pecuniam in loco remoto ultra uerum ualorem pecunie quaz dare facit recipit certum q̄d. Et s̄m oēs docto. licite recipit pro suo labore: & pro expensis quas facit in pensione domus & salariis factorum: & discipulorum & dicuntur ista cambia licita: ut no. glo. in l. iiii. C. de exercitoria: & ibi Salyce. & Bal. in rubrica de consti. pe. in principio: & i rubrica de usur. rei iud. & Salyce. in aut. ad hec. C. de usur. in. xi. questione: & Laurentius de rodulphis in tractatu de usuris xxvi. questione in secunda parte: & prima. q. ultime partis. Et assiggnat rationē quoniam non est equum in uanum laborare pro illis qui idigēt habere pecuniam & expensarum & laborum & itineris habenda ē ratio. c. magne de uoto & uo. redem. Et officium suum nemini debet esse damnosum. l. sed & si qs ex signatoribus. ff. quēad. testamē. ape. & ff. de fur. l. si suus cōmunis. §. quod uero. ff. de cur. bo. dan. l. ii. §. queritur: & l. si quando. C. de testi. & ff. ex q̄bus cau. mai. l. uidelicet: & l. apparitores. C. de exactis. trib. lib. x. & bene facit quod no. beatus Thomas de aquī. fa. se. q. xxvii. arti. iiii. ¶ Facit q̄ etiam in mutuo post moram debitoris licitum est recipere damna: & expensas & omnē esse creditoris ut in. c. dilecti filii de foro compe. ibi cum iustis & moderatis expensis & congrua satisfactione damnorum: & in dicto. c. conquestus. Quo casu propter moram pōt creditor exigere ultra sortem: quatenus interest non solum ratione damni emergentis: sed etiam lucri cessantis: ut uolunt docto. In dic. c. dile. filii. & c. conquestus: & not. Inno. in. c. sacro de sen. ex p̄tex. in. l. ii. §. si. ff. de eo: quod certo loco. ¶ Facit et si pp̄ suas necessitates creditor recipit pecuniam sub usuris potest ultra sortē eas petere sibi restitui a debitore suo. Nam etus interest & damnum sentit propter moram debitoris ut notant docto. post Innoc. in. c. i. de usur. Nec obstat si dicatur q̄ ante moram debitoris non licet pacti scilicet pro futuro interesse ut post uarias op̄ insones concludit Ioan. an. & notant docto. in ca. nauiganti de usur. & refferunt legisse in di-

cta autem ad hec & maxie Saly. in. xv. q. Et petr^o de ancha. i repeti in regula p̄ctm de reg. iur. in. 6. in. 6. q. Nam p̄cedit op̄. Ioā. and. ubi lucrum esset incertum ubi autem ab initio interesse creditoris omnimodo esset certum sicut est in casu nostro omnes concludūt q̄ licet pacisci de repetendo quatenus creditoris interest ultra sortem recipere: & maxime q̄n est p̄sona in qua cessat suspicio fraudis sicut nūc est in cōmunitate padue: de qua certum est q̄ nihil lucrari intendit: sed uult q̄ tm̄ exigatur a debitoribus q̄tum sufficiens est ad satisfaciendum oneri expensarum: q̄ sunt necessarie pro tam pio ope exequendo ¶ Nec etiā obstat: si dicatur q̄ non licet genero pacisci cū socero: q̄ prestat singulis anni certum quid: donec soluerit dotem quā dare p̄misit: ut notat Io. an. in. c. salubriter de usur. sic non uidetur licere recipere unū denarium pro libra donec restituerēt debitores pecuniaz quam mutuo acceperunt. Nam op̄. p̄dicta Ioā. an. cōiter reprobaf per modernos q̄ tenent q̄ gener ex pacto pōt annuatim q̄d recipere a socero donec soluerit dotem & hoc p̄ eo q̄ interest ipsius generi qui sustinet onera matrimonii: ut notant docto. in dcō. c. salubriter & in l. in insulam. §. usuras. ff. so. matr. ubi plene istum articulum prosequuntur & sic attenda cōi op̄inione: est ad p̄positum n̄m: q̄ sit licitū recipere unum denariū pro libra p̄ onere expensarum q̄ occurrunt faciēde p̄ isto pio opere exequendo. ¶ Et ad confirmationē p̄dictorū bñ facit q̄d notat bal. in. l. cūctos populos. de sūma. tri. & si. ca. ubi inq̄do quandā regulā q̄ q̄n facta relatione isti^o p̄statiōis q̄ dicitur usura ad aliud añcedens resultat quasi cōtract^o facio ut des ut i m̄rimonio ut extra de usur. c. salubriter uel uendo & trado ut des. ut. C. de act. emp. l. curabit uel patior ut des: ut extra de feudis. c. i. uel resultat alia q̄tia cōformitas uni^o ad alterū: ibi p̄prie non dicitur usura q̄a non est lucr^o sed est quedā recōpensatio hinc inde. Et ita debet intelligi: q̄d habetur in. l. locum q̄ in eo. ff. pro socio. ¶ Nec obstat p̄dictis quod idem bal. notauit in repeti. dicte. l. cūctos populos. C. de sūm. tri. & si. cat. ubi dixit ad p̄positū nostrū: hec uerba. uidelicet tu dic. Q̄d aut debitor fuit i mora & tunc aut loquimur s̄m mundum: aut s̄m Deū: Si secundū legē mundi aut in cōtractibus bone fidei & uenitit usure: ut interesse: ut in. l. quia tantūdem. ff. de neg. gestis. & in. l. nūmis. ff. de in litem iuran. Aut in stricti iuris: & tunc ueniunt post litem contestatā ut interesse: ante aut non: quia post litem contestatā restitutoriū est omne iudicium: ut. ff. de usur. l. uideamus. §. in fablanā: & in §. si actionum. ¶ Si uero s̄m Deum non est ista differentia quia oīs obligatio ē bone fidei. Et ideo a tpe more semp ueniūt

ut damnum & interesse. Si uero debitor nō fuit in mora dato q̄ inter sit
agentis tñ respectu talis interesse nō agit q̄ nō supuenit aliq̄ cā extri
seca pp̄ quā hoc sit sicut supra qñ intercessit mora: q̄ qdē uerba ponū
tur p̄ eundē bal. i. deā repet. l. cūctos populos i. 3. col. Et sic uī q̄ de
iure diuīo añ morā debitoris nō liceat petere ultra sortē q̄uis credi
toris inter sit. Quia itelligo dictū bal. q̄ nō supueniente cā extrinseca
more nō liceat petere a debitore ultra sortē: qñ creditoris interest il
lud posset p̄cedere qñ aliū nō cōuenit iter ptes. Nā obligatio mutui
nō cōtrahit̄ ultra q̄ sit data pecunia. l. rogasti. §. si tibi decē si cer. pe.
& l. si tibi decē milia. ff. de pactis. Secus ubi aliū conuentū ē iter ptes
sicut patet in exemplo eius: q̄ debet pecuniam sub usuris: & cū satis
facere uellet creditori suo alteri mutuauit pecuniā. Nam si aliud nō
paciscitur ab eo cui mutuatur nihil repetere poterit: nisi quod mutua
uit quia ultra non obligatur qui recipit & nō potuisset licite pacisci
quia recipiens pecuniam mutuam illā restituere tenet: & ultra qua
tenus interest ipsius mutuatis p̄ usuris: quas alteri soluit ut patet p̄ ea
que supra allegata sunt. ¶ Nec obstat si dicatur q̄ qlibet fenerator
poterit dicere se recipere pro suo labore: & pro necessariis expēsis &
salario suorū factorum nam ei non creditur nisi ueritas appareat: &
q̄ non habuerit causam nec p̄positū feneratori: ut dicta. l. si quis nec
cām: si cer. petat. ¶ Ex quibus concludo q̄ in p̄nti cā u nulla sit sus
picio criminis usurarū in cōmunitate padue q̄ nullū hēt p̄positū fe
nerandi uel lucrū faciendi sed tñ exeq̄ndi piā uoluntate eorū q̄ pecu
nias obtulerūt omni meliori mō quo pōt. Ita q̄ pluribus posset sub
ueniri & p̄petuis t̄pibus: & pecunia oblata non diminuat̄. Ita ut de
seruire possit ad cōmodū plurium: q̄ successiue dictā pecuniā habe
re poterūt p̄ suis necitatibus contribuendo p̄ necessariis expēsis: &
capitali saluo semp̄ manente. ¶ Quantū ad ministros q̄ recipiūt sa
larium suū & mercedē suorū laborū nulla cadit suspicio usurarie pra
uitatis. Nam licite recipiunt sicut illi qui aliorū pecuniā custodiendā
& portandā ultra mare uel ad alium locū accipiunt ut in .l. & ita. §.
ex hoc edicto nau. cau. stab. & l. qui seruandag. §. si. alias est lex so
lent & l. naturalis. §. ad cum do. ff. de p̄scrip. uer. & l. i. naue sauphe
li. ff. locati. & l. qui operas & l. qui mercedē. ff. locati. Et notāt Inno.
Ostiensis: & Io. and. in. c. si. de usuris. q. xxv. & maxime quia uere ip
si non mutuunt pecunias sed sunt custodes & distributores pecunia
rum que sunt Christi: & ipsorū pauperū: sicut dictum est: & ubi non
ē mutuum nō cadit usura. c. consuluit de usur. & per Io. and. i regu
a peccatum in mercurialibus. Laus deo.

¶ Et ita ut supra dcm̄ ē dico & cōsulo iuris eē ego Ioā. bapt. rozell^o
iuris utriusq̄ doctor Iura ciuilia ordinarie de mane legēs i felici stu
dio patauino: & iō manu pp̄ria subscripsi & signo meo signaui: con
sueti: submittēs me iudicio sancte matris ecclesie & reuerendissimi
dñi mei dñi ep̄i patauini & cuiuslibet melius sentientis.

¶ Saluatoris nostri inuocato suffragio. In p̄nti cōsultatiōe cū mul
ta elegāter & copiose fuerit p̄ q̄plures Clarissimos uiros deducta ad
cōfirmationē istius montis pietatis p̄ que siqd̄ scrupuli penes p̄tina
ces erat deberet eē sublatū. Idcirco existimo paucis insistēdū. Addu
cendo tñ aliqua que uident̄ & possent aliquale dubitationem gene
rare iis qui aliquando trepidāt ubi trepidandum non est. Quibus si
gillatim respondebo concludendo pro ipso monte pietatis.

¶ Et primo q̄ iste modus mutuādi nouiter iuentus nō uideat̄ licit^o
nec tolerādus facit q̄a certe retroactis t̄pib^o fuerūt q̄plures religiosi
sancti & sapientes uiri q̄ ob eorū sanctitatē & doctrinā uerisimiliter ut
pauperibus subuenirēt plura remedia debuerunt excogitasse: & p̄su
mendum est hunc modū eis in mente; uenisse: quē cū ad effectum
non p̄duxerit iudicandū ē eos cognouisse illū sapere usurariā pra
uitatem: & iō euitādū: & standum eē iuris dispositioni: qua cauetur
ut res que ex se non generat fructū put est pecunia lucrum non pa
riat Cum ergo eis uisū nō fuerit hanc iuris dispositionē aliter iterp̄
tari: deberemus & nos acquiescere cum minime mutanda sint q̄ semp̄
per certam interpretationē habuere l. minime. ff. de legib^o. & q̄ semp̄
consuetas sūt seruari obseruanda sūt: quia cōsuetudo ē optima legū i
terpres. c. cū dilectus de consue. cū si. & facit bonū dictū baldi i. l. q̄
cunq̄. C. de fuis fug. ubi uoluit q̄ illud quod ē consuetudinariū nō
est arbitriū. Illud ergo qd̄ est consuetū fieri debet attendi. c. licet ex
suscepto in uersiculo consuetum de fo. competentī & rex. in titulo.
de pace constā. in prin. i uersiculo ab antiquo. ubi seruādū ē illd̄ qd̄
ab antiquo cōsueuit fieri. & ē ibi fm̄ bal. argu. q̄ antique cōsuetudi
nes sunt seruande: & ideo dicit lex ne quid contra longā consuetu
dinem fiat ad sollicitudinē suam reuocabit preses prouincie. l. l. c. q̄
sit long. consue. & l. si manifeste. C. de fuis. Ex quib^o uerbis colligit̄
bonū argu. qd̄ pertinet ad sollicitudinē cuiuscunq̄ p̄sidis ecclesia
stici uel secularis ne illud quod antiquitus est obseruatum imutet̄.
¶ Secūdo subsequēter istud uī reddi dubiū q̄a ex ista inouatiōe: &
noua interpretatione ad iura loquētia fructum percipere ex pecunia
mutuata usurā eē: hoc autem modo non esse usuram uidetur scan
dalum gn̄are inter fideles: maxime cū huic noue interpretationi aliq̄ q̄

& sapientes a populo iudicantur contradicant: & ideo cū non solū
 a malo: s; ēt a suspiciōe & omni spē mali cauendū sit. c. cū ab oī de
 ul. & ho. cleri. cū cōcor. & propter scandalū euitandū multa sint in
 troducta & multoties cessat ēt a bono ne dū ab eo qd hēt suspiciōē
 mali ut p beatū Thomā. 2. 2. q. 43. & late p theologos sūmistas i uer
 bo scandalū & bo. tex. i. l. siqs filio exheredato. §. hi aut oēs. ff. de in
 iusto. rup. & ir. test. ad si. & l. q cedem. ff. ad. l. cor. de sic. i si. & notat
 in. c. pp scandalū de cōsecra. di. 4. & c. q scandalizauerit de re. iud. &
 ecclesia nihil factū cū scādalo ut in. c. nihil cū scandalo de p̄scrip. cū
 simili. ¶ Preterea ex hoc posset etiā aliud malum euenire q̄a indu
 ci posset hoies ad ita p̄standū pecuuias exēplū sumentes ab ip̄o mō
 te: iudicātes si mōti pietatis licet ergo & aliis ut idigentib⁹ subueniat
 & c. lō iste mod⁹ nō uī admittēd⁹ ne ex eo supradcā mala eueniant.
 ¶ Tercio facit q̄a non uī posse negari & pp alterationem q̄ uī esse
 de hoc monte iter sapientes q̄ hoc non reddat dubiū & iō quonens
 cunq; q̄ritur de aliquo actu utrum sit licitus uel non & de hoc nō ha
 betur auctoritas expressa scripture sacre aut canonis seu determina
 tionis ecclesie non nisi piculosissime determinatur q̄ non sit licitus
 & sic p̄t̄m: mortaliter peccabit contrafaciens: quia omne quod ē cō
 tra conscientiā edificat ad gehēnam ut dicitur. xxviii. q. 1. §. ex his:
 & c. per tuas de simo. & c. litteras de resti. spo. cum simi. Si autem de
 terminatur q̄ sit licitus: & fm rei ueritatem non sit error ille non ex
 cusabit a mortali. Cum ergo ita sit abstinere deberemus quia indu
 bio abstinendum est ab illo cōtractu de quo potest probabi iter du
 bitari an sit licitus uel illicitus quia bonarū mentiū est ibi culpā time
 re & c. c. ad eius. quinta di. & regula iuris est q̄ in dubiis tutior uia ē
 tenenda. c. iuuenis de sponsalibus. Ad quod facit dictum Augu. de
 peni. d. 6. c. si quis dicens Tene certum & dimitte incertum & bonus
 rex. in. c. illud de cleri. excom. cum alijs pluribus.
 ¶ Quarto dubiū facit q̄a tanto plus soluit ille q̄ accipit mutuo pe
 cuniā a massariis mōtis q̄to plus ē i mora. & sic illd qd soluit uī solū
 fieri i penā morosā restituentis & sit p dinumerationē t̄pis: ergo uī
 esse usura iuxta nō. p Bar. i. l. 3. §. si. de annu. leg. & i. l. si. ff. de hiis q̄
 pe. no. & in. l. cū stipulati in si. ff. de uerbo. obli. & i. l. iulia. §. idē pa
 pi. ff. de actio. emp. cum alijs pluribus de quibus p Pet. de ancha. i cō
 filio. lxxxix. incipiente. In Christi noie & c. Verba sunt ita solenniter
 & c. Vbi per plura concludit q̄ quotienscunq; siue i cōtractib⁹ siue i
 alia dispositiōe dī q̄ donec qs sorte soluat debeat soluere tm̄ ānuatū
 uel mensiatim illud erit usura: ergo idem dicendum in casu nostro.

¶ Quinto facit dubiū quia nulla cā ē adeo pia uel fauorabilis ex q̄
 plus possit pecunie deberi q̄ sit ip̄m debitū p̄cipale ēt si istd ageret
 pro alendis pauperibus uel captiuis redimēdis. ita notat i. c. sup eo
 de usur. & i regula p̄t̄m li. 6. p Ioan. an. i mercurialib⁹. Adeo q̄ nō
 hēt iuuare licet dicat q̄ nō accipit p usuris sed p interesse uel alia de
 causa ut in casu isto q̄a dicit accipi p expēsis & salariis massariorū &
 domus & c. quia debemus potius effectum rei q̄ uerba intueri. c. ple
 riq. l. 4. q. 3. nō enim sermoni sed rei fmo subiectus ē debet. l. q. l. c.
 Marchion. & c. basiliides. & c. intelligētia de uerbo. signi. & supra dī
 cta corroborant quia licet ēt de iure cōi pōt peti interesse pecunie nō
 solute ut not. in. c. conquestus & in. c. salubriter de usur. & in. l. ii. C.
 de usur. & in. l. curabit. C. de act. emp. illud p̄cedit q̄n de interesse p̄te
 rito cōstat p̄p̄bationes: nō at sufficere q̄ sup obligatiōe ānuā aditua
 tur q̄ illud p̄mittit p̄ interesse futuro q̄n nō ēēt natū sicut hic dī q̄ illi
 duo denariū accipiūt p exp̄ns q̄a ubi cā requir̄ ad eēntiam actus nō
 sufficit illā haberi p̄ subsistēte nisi uere cāe subsistere p̄bare. l. si for
 te. ff. de cast. pec. bona glo. in. l. itē si suspect⁹. ff. de p̄cur. Aliter dicē
 do sequeret q̄ semp posset fieri pactio i fraudem usurarū uidelicet ut
 pro singulis mensibus uel annis quis promitteret tantum soluere p
 damno & interesse quod non ē dicendū & ideo fraudib⁹ ē obulādū.
 l. cum hi. §. si pater. ff. de transact. c. q̄to de usur. cum concor.
 ¶ Sexto facit dubiū: q̄a dato q̄ nō ēēt usura tm̄ nō uī posse negari
 q̄ ex isto modo soluendi statuto per ordinationes montis nō resul
 tet aliqua iniusticia qd p̄bat hoc modo. Ordinatu ē enī q̄ soluatnr
 unus denariū pro libra quolibet mense pro salariis ipsorum massa
 riorū pensione domus & c. Accedit unus qui super una ueste ualoris
 decem ducatorū uult tantum sex libras & sic soluet tm̄ sex denarios
 Alter ēt uenit: & sup una ueste eiusdem ualoris petiit triginta libras
 & sic soluet triginta denarios pro quolibet mense in istis ēt uestibus
 eandem custodiam eūdem laborē tenentur dicti massarii adhibere
 & tamē pro tali custodia labore & exp̄ns unus soluit sex denarios al
 ter uero soluit. xxx. singulis mensibus quod uī iniustū: iniusticia aut
 in suo ḡne ē peccatum. quia contrariatur Caritati ut p. S. Thomā i
 scda scde. q. lxx. Aliud ēt exemplum iniusticie p̄t hoc mō assignari
 unus petiit sup uno icude sex libras & sic soluet sex denarios: Alī
 petiit sup una ueste alias sex libras & itidē soluet & tm̄ clarū ē q̄ quo
 ad incudē nō requir̄ custodia uel saltē ita exq̄sita. Itē non requiritur la
 bor aliqs ad custodiēdum ipsam a t̄neis si ut in ueste requir̄. Que
 ergo ē iusticia q̄ ita teneatur soluere sex denarios dñs Incudis sicut

dñs uestis cū ista solutio uel salariū deberet cōmensurari cū labores & piculo & iō cū resultet ista iniusticia q̄ ē p̄t̄m deberem⁹ a tali ordinatione abstinere: ad qd̄ facit qd̄ solet dici de absurdo & q̄ bonū est argu. a sequela absurdi. c. dub. ū. §. i. de preben. in. vi. c. inter de excepti. & l. nam obseruandum. ff. de bo. liber. cum si. & aliis que in materia absurdi possent adduci.

¶ Supradictis tñ non obstantibus puto non eē dubitandū & istuz modum nouiter inuētum esse iuridicū: & in eo nō debere eē penes quēcunq; aliquem conscientie scrupulum per Infra scripta.

¶ Et primo clarū est q̄ an aliq; actus sit usurari⁹ uel non & an quis cōmittat usurā uel non attenditur intentio ut nō. in. c. consuluit de usur. & l. 4. q. iii. c. si feneratorius cum concordan. Sed nullū dubium. q̄ istoz intentio qui talem modum adinuenerunt nō fuit usuram cōmittere: quia non fuerūt inducti spe uel Intentione lucri sed ex caritate ut pauperibus subueniant: ergo &c. Ex quo sequit̄ q̄ si istud mutuare quod ē principale non ē corruptum sed licitū nullū accessorium qd̄ ab eo depēdeat debet iudicari illicitū. ar. tex. cū glo. i. l. si quis suū. ff. de act. emp. & nō. doct. in. l. si. C. de pact. ubi licet pactum de futura successione sit improbatū tñ qñ uenit in cōsequentiā contractus preambuli licitū: ualet: cum sequit̄ naturā sui principālis: ut in regula accessoriū de regu. iur. in. vi. cum uulga. & sic illud soluere unū denarium pro libra considerata causa qua soluit̄ & principali intentione pia & caritativa non debet iudicari illicitū. ¶ Secūdo moueor quia iste modus ita mutuandi nullo iure diuino uel humano reperitur prohibitus ergo non debet censeri aut iudicari illicitus: uel uiciosus. Quia illud existimatur peccatum uel illicitū qd̄ est contra p̄ceptum iuris diuini: uel humani. ut per Paulū apostolū ad romāos prio. c. & 25. d. §. criminis & p̄ sanctū Thomā scda scde q. 35. & nō. l. c. 11. de maior. & obe. & in. c. qd̄ p̄cipit. l. 4. q. 1. & notat Bar. in. l. si q; p̄ eo in. v. mēbro. ff. de fideiuss. & plene p̄. mod. cano. in. c. nam concupiscentiam de consli. Sed q̄ hic modus non sit prohibitus probat̄ quia nec canonico nec ciuili iure phibet̄ explicite: uel expresse ut ex se patet quia si phibereē nulla eēt dubitatio. l. domicius labeo. cū uulgar. de testa. Itē nec iū licite ut patet ex hoc quia tot & tanti excellentissimi & sapientissimi uiri peritissimi utriusq; iuris per quā plurimas auctoritates ne dū phibent sed pbant ipsum eē licitū: & iō cū hic casus nō sit decisis a canonibus uel legib⁹ imitanda ē inia ipsorū doctoz: & sapientū per ea q̄ nō. in. c. i. de deci. & ibi. d. Anto. & abb. & in. c. sunt non nulli in uersiculo tantorū pa: g. 16

q. 1. & i. ca. ii. de p̄sbite. non bapti. ibi doctoz patrū sententiā teneas & nō. in. l. si idem. cum eodē. ff. de iu. om. iu. & ibi ang. pulchre quē refert lo. de ana. in. c. i. ciuitate. col. 16. de usur. Item dico q̄ non est prohibitus de iure diuino qa si prohibereē potissime uideret̄ phiberi p̄ illud uerbū Luce. 6. c. Mutuū date nihil inde sperantes. Sed hic datur mutuū & aliquid sperat̄ ergo &c. sed rñdetur q̄ usura ē ēt fm Theo. cū ex usu rei cuius usus non distinguitur p̄petuo a dñio q̄s lucrat̄: ut cū ex pecunia q̄s uult h̄re lucrum ipsam alteri mutuado: quo casu non manet mutuans dñs rei mutuate: & per cōsequens: si p̄ illa uel usu ei⁹ aliqd̄ uult recipere ultra sortem reciperet p̄ nō suo: & sic uenderet non suum. Item uideretur uendere tps qd̄ nō ē plus suū q̄ alterius ut de hoc sunt dicta sanctorū patz. l. 4. q. iii. p̄ totū: sed certe istud nō ē nec pōt imaginari: in casu nro: Primo quia dominiū istius pecunie non est penes dantes ipsā siue loquamur de massariis siue de aliis superiorib⁹ sed ē ipsorū pauperū qui de p̄sentī recipiunt & eoz qui de futuro sunt recepturi ad quoz usū fuit deputata illa pecunia & sic cū nō sit sua non pōt dici mutuū cū mutuū dicaē qd̄ de meo sit tuū. l. mutuū. §. appellata. ff. si cer. pe. cum cōcor. ergo nec usura cū usura formaliter cōmittat̄ i cōtractu mutui ut p̄ Osiē. in. sū. de usu. circa p̄n. Et pulchre p̄ calderinū in cōsilio. xi. sub ti. d̄ usu: ubi plura allegat & iō ipsis massariis uel superiorib⁹ a p̄n. nō pōt inesse ex illo actu admistradi dicta pecuniā paupib⁹ aliq̄ spes lucri p̄ ipsā pecuniā q̄ non ē sua sed p̄ laborē tantum & periculum quod in se susceperunt in pignoribus custodiēdis. Nec obstat si rñderet̄ ergo paupes soluūt aliqd̄ p̄ usu sue pecunie: qd̄ nō uē dicendū qa rñdet̄ q̄ nō soluūt p̄ usu pecunie: sed p̄ laborē huientū & ut ipsa pecunia cōseruet̄ i longum tps Item & p̄ mercedē gerentū negocia sua: & sic non pōt dici q̄ illud quod dant accedat torti mutuate sed accedit si bi ipsis quia res sua melius cōseruat̄. Ex quo patet q̄ nō sumus i terminis de q̄bus loquunt̄ sancti p̄es i deā. l. 4. q. tertia. Et istud corroborat̄ qa ut supra dixi i p̄xio argu. cōsiderat̄ intentio Sed h̄ nō fuit intentio ex usu ipsius pecunie a lqd̄ accipe: sed p̄ seruitia laborē & expensas ne ias & iō cū adsit alia p̄sumptio p̄ qd̄ dat̄ ille denarius debet cessare p̄sumptio usure ut i simili uoluit bal. i suo cōsi. xviii. i si incipi. notissimū i. 3. p̄te: & maxie qa de sui nā cōtract⁹ nūq̄ p̄sumit̄ usurarii ubi p̄nt p̄cedē sine uicio ut p̄ bal. ēt i. c. i. de feu. da. mili. uas sal. & facit ēt qa dubi⁹ act⁹ nūq̄ debet iudicari usurari⁹ ut dicit. bal. i l. rogasti. §. si ubi i si. ff. si cer. pe. p̄. l. si ea pactioē cū ibi notatis. C. de usur. de quo etiā dicā infra i rñsionib⁹ ad arg⁹. cōtraria aliis addēdo:

Tertio moueor quia retētis his q̄ supra dixi proxio fundamento q̄ dominū istius pecunie q̄ mutuat nō sit penes ipsos massarios uel depositarios mutuantes & sic uere quo ad ipsos nō sit mutuū Tunc dico q̄ succedit illud de quo p̄ doc. i. c. i. de usur. ubi q̄runt an sit licitum aliqd̄ ultra sortē recipere noīe intereē & r̄ndent q̄ si illd̄ interesse uenit applicādū tertio nō mutuātū q̄ ē licitū ultra sortē recipere. Sed ita ē in casu isto: q̄a istud qd̄ soluit applicat̄ ipsis massariis. Itē p̄ p̄sione domus & aliis exp̄ns soluit. Massarii at̄ uel depositarii nō p̄nt uere appellari mutuātes q̄a ipsi n̄ sūt dñi pecunie: ergo &c. **Q**uarto moueor: ex his q̄ tradunt̄ p̄ doctores antiquos: & modernos in. c. nauigātū de usu. dū q̄runt si quis mutuauerit nauigātū uel eū ad nūdinas receptur̄ aliqd̄ ultra sortē p̄ eo qd̄ suscipit̄ in se piculū. i. si pecunia uel merces idē emptas saluas portauerit alias nihil receptur̄ ē de sorte & distinguēdo dicit̄: q̄ aut illd̄ ultra sortē recipit̄ rōne mutui tm̄ & sic ē usura nō obstāte q̄ piculū in se suscipiat & iste ē casus i. dcō. c. nauigātū Aut recipit̄ illd̄ ultra sortē p̄ rōne piculi & ut precitū piculi & tūc nō ē usura: sed licite recipit̄. Ecce ergo quō h̄ ut eē decisio istī q̄ōnis. q̄a dato q̄ ē in casu isto dicere uere mutuū tm̄ cū nō recipiant illū denariū rōne mutui: sed p̄ laborē custodiā piculū & alias exp̄sas ad quas tenent̄ dicti massarii uel depositarii & superstantes recte: & licite illū denariū recipiūt. Et ad hec faciunt qd̄ solet dici de asecurantibus naues q̄ rōne piculi qd̄ in se suscipiūt licite aliquid recipiūt: ut ē glo. quā ibi nō. pau. de ca. i. l. naue saupheli i glo. In uersicu. oneris aduersi. ff. loca. Et dicit̄ pau. ibi se mirari q̄ cano. istud nō dicunt dicēs q̄ ē talis conuentio pacto nudo est̄ efficax & ualet & p̄missor tenet̄ & illā decisionē pauli: refert & seq̄t̄ lo. de ana. In dcō. c. nauigātū in. xiii. q. & laur. de rodul. i. repet. c. cōsuluit i. i. i. p̄te principalī in tertia. q. de usur. & Alex. in. l. a Ticio de uerb. obl. Ad qd̄ facit qd̄ ēt̄ consuluit. lo. cald. In suo cōsilio. xi. sub titulo de usur. qui uideat̄. **Q**uinto moueor: q̄a dato ēt̄ q̄ isti massarii uel depositarii eēnt uere mutuātes tm̄ cū p̄ talē mutuatiōē obligauerint se & in se onus suscepent̄ soluēdi pensionē domus cōseruandī & custodiēdi pignora & alia faciēdi ad que tenent̄ q̄ licite possent̄ illū denariū recipere: ita colligit̄ ex doct. bar. de sali post ricar. in. l. petēs in. 5. col. in uersu. Quero tūc quarto. C. de pacti. ubi i. si. illius q̄ōnis elegāter dicit̄ q̄ licet usure omni iure sint phibite si tm̄ creditor eagr̄ se oneret ad aliqd̄ equale uita mutua q̄ tūc nō erūt nisi solo nomine usura & nō erūt illicite: ut licite p̄mutationis cuiusdā uie: usq̄ ad paritatē: sed ita ē in casu nro quia isti massarii uel mutuātes dato

q̄ essent ueri creditores suscepent̄ in se onus qd̄ superiores arbitrati sunt equale cū eo qd̄ sibi dat̄ igit̄ &c. **S**exto moueor q̄a illud qd̄ datur p̄ p̄sione domus uel p̄ labore istor̄ massarior̄ uel depositarior̄ &c. datur uigore statuti sup̄ hoc emanati. Quod qdem in hoc casu: ualere debet q̄a ut dicit̄ elegēter. Ang. in suo cōsilio. lxxxvii. in cipiēte. Pro decisioē q̄sitor̄ p̄mitto circa si licet p̄ statutū nō pōt̄ induci exercitium usurarie prauitatis: q̄a cōtradicit̄ iuri diuino: tamē p̄ statutū bene pōt̄ induci ut aliqs̄ administrator cōuertēs in usum suum pecuniā dñi: certū qd̄ ultra sortē soluere teneat̄ qm̄ illud qd̄ sortem excedit̄ aut erit pena aut interesse dñi: aut q̄stus factus ex uisu & a statuto p̄sumptus. Sic ergo dicēdū ē: in casu isto qd̄ illud qd̄ statutū ē tm̄ dari p̄ libra a recipiētibus mutuo ē illud: qd̄ p̄sumpserūt statuentes & arbitrati sunt posse expēdi: p̄ p̄sione domus & p̄ interesse fulentū rōne laboris & piculi &c. **S**eptio moueor ex diligētī doctrina Bal. i. l. cūctos populos i. vii. col. i. uersu. Item de quādā regulā. C. d sum. tri. Vbi post aliquos casus enūeratos in quibus licite uidef̄ recipi aliqd̄ u' tra sortē: ponit talem regulā q̄ qn̄ facta relatiōe hui' q̄stionis: q̄ d̄ usura ad aliud aīcedens resultat q̄si facto: ut des: ut in matrimonio: ut i. c. salubriter de usur. uel uēdo & trado ut des: ut in. l. curabit. C. de act. emp. uel patior: ut des: ut de fru. c. i. uel est susceptio piculi ut des ut. l. piculi: de nau. feno. Aut alia resultat conformitas unius ad alterū ibi p̄prie nō dicit̄ eē usura: q̄a nō ē lucrū sed ē qdam recōpensatiō habita hīc inde & dicit̄: q̄ ita debet intelligi. l. sociū q̄ in eo. ff. p̄ socio. Sed ita ē in casu isto q̄a id qd̄ dat̄ p̄ cōpensatiōe expensarū & laborū dat̄ & nō pōt̄ dici dari p̄ lucro: sed p̄ damno igit̄ &c. Ad qd̄ facit dictū eiusdē Bal. in. l. unica col. iiii. C. de sen. q̄ p̄ eo: qd̄ inter p̄. ubi dicit̄: q̄ q̄qd̄ accedit sortī usura ē nisi usq̄ ad uerū interest̄ esse. Sed istud qd̄ datur ē loco interest̄: q̄a uere interest̄ rōne pensionis domus laboris & piculi ut supra dictum ē ergo &c. Et ita p̄ supradicta uidef̄ cōcludēdum illum modū nouiter adinuētum iuridicū eē nec sapere usurariā prauitatē. **N**on obstāt deducta in cōrariū & q̄rū ad primū colligit̄ una r̄sio: ex his q̄ dixi supra i secūdo fundamento p̄ p̄te mōris. Secūdo r̄ndet̄ q̄ dato q̄ uisum nō fuisset in moribus nris istum modū iducere: q̄ istud debz̄ iudicari: q̄a forsan oīa nō fuerūt p̄serutati nec hoc debz̄ uideri mirū: q̄a sepe uero liberalissimus deus aperit̄ ingenū uni minimo qd̄ nō fecit̄ maioribus: & ut ait magnus Hieronym' i phemio Bible: hec doctus Plato nesciuit hec eloquēs Demosthenes ignorauit abscondam sapiētīā sapientibus & imprudentibus reuelabo: & iuxta illud psalmiste. Ex ore isatiam &c.

Ad qđ facit: qđ habet i. l. ii. §. sed neq. C. de uet. lu. enu. cū alijs que
possent allegari. Itē facit qđ ēt recedit ab eo qđ diu equū uisum est:
qñ in illo qđ de nouo ordinat euidēs apparet utilitas ut apparet i ca
su isto ita not. doc. in. l. ii. ff. de cōsti. principū. ¶ Nō obstat: qđ i fo
fundamēto dictum fuit de scādalo. Quia ad hoc p̄rio pōt r̄nderi: ut
dicit Mathei. xv. c. circa phariseos scādalizatos finite illos qđ ceci sūt
sic ēt. ii. q. scādalizant tanq̄ ceci & ignorātes sinendi sunt: qđ t̄p̄idāt
ubi t̄p̄idandū nō ē. Item pōt r̄nderi ut p̄ sanctū Thomā s̄a se. q.
xlii. ubi dicit qđ nō debemus eē faciles ad crecēdū: qđ alii scādalizē
de bono ope: nec facileq; debet a bono ope cessare pp̄ metū scādali
cū debeat p̄sumere de alijs qđ potius sint boni q̄ mali & ad hoc pos
sent adduci plura de q̄bus p̄sumistas theologos. Sed nō existimauit
necessariū tot uerba effundere i re clara. ¶ Ad tertiū dubiū respō
det: ex ijs q̄ colligunt̄ ex fo fundamēto p̄ hac pte facto: qđ cum tot
sapientissimi uiri p̄bent plurimis rōnibus hūc modū eē licitū & iuri
dicū: licet aliter nō reperiet̄ decisus a canonib⁹ standū ē snie ipsorū
sapientū p̄ibi dicta. Secūdo r̄ndet qđ ille error nō excusabit a mortali
qđ est itelligendū qñ errarent i crassa ignorātia secus si ex pbabili
Pura qñ cōsulunt̄ p̄iores in tali materia put uideēt eē factū in casu
isto. Quia tūc dato ēt qđ erraret̄ tñ pp̄ talia consilia excusaremur a
peccato maxie qñ nō sum⁹ in his q̄ nō sunt exp̄sse cōtra ius diuinū
uel naturale & a tra articulos fidei decē p̄cepta & hmōi. In qb⁹ igno
rans ignorabit: ut ait Aposto. & habet. p̄ia. q. iiii. §. si. Et si replica
ret hoc eē usurā & usura ē cōtra decalogū. R̄ndet usurā eē contra
decalogū reductiue. Sed hūc modū mutuādī nouiter iuentū patet
p̄ dicta tantorū sapientū nō sape usurā. Et cū dī ignorantia iuris na
turalis uel diuini nō excusare deb; itelligi de his q̄ exp̄sse p̄ se uel re
ductiue sūt cōtra ius naturale & diuinū: & cōtra fidē & p̄cepta p̄ cul
dētes rōnes. uel determinationē ecclesie & sniam cōem doctorū: & nō
de his q̄ p̄ aliq̄ media nō clara uiderē eē cōtra p̄cepta: cū n̄ eēt &c.
Ad illud qđ dicit qđ i dubiis tutor uia ē eligēda & qđ bonarū mentis
est &c. R̄ndet qđ dato qđ essemus in dubiis qđ qđem minime patet: p̄
supradicta eē dubiū Ille auctoritates p̄cedūt de honestate & meriti
maioritate: nō de salutis necessitate aliogn oporteret oēs religionē
intrare cū tutor uia sit q̄ i seculo p̄manet. Istud aut̄ religionē intrare
utiq; cōsulit̄ nō p̄cipit: ut in. c. admonere. 33. q. 2. ¶ Quo ad q̄rtum
r̄ndet qđ patet clare p̄ fundamēta istius ptis qđ illud qđ soluit̄ nō sol
uit rōne more nec cōmensurat̄ cū tpe sed soluit̄ p̄ interesse fuentiū
& p̄sione domus & alijs exp̄sis q̄ nō poterāt aliter cum maiori lu

stia arbitrari & distribui: q̄ cum dīnumeratione temporis & q̄tita
tis: nec sup hoc aliter me extēdo qđ existio satis & plusq; satis respō
sum eē p̄ alios cōsulētes. ¶ Quātū ad q̄ntum. s. qđ ēt p̄ pia cā usura
nō est p̄mittenda p. c. sup eo. de usu. &c. R̄ndet qđ put p̄ p̄ supradic
ta iste modus nō ē usurarius cū aliqđ non accedat sorti put ē clare
p̄batum: quantum aut̄ ad illud qđ ibi subiungit̄ qđ licet de iure cōl
pōt peti interesse pecunie nō solute. c. conquestus: cū cōcor. de usura
illud p̄cedit qđ constat de interesse p̄terito nō aut̄ de futuro: ut uideēt
agi in casu n̄o. Ad hoc r̄ndet: qđ interesse de futuro: qđ est dubium &
qđ multipliciter pōt uariari: non pōt deduci i pactum de p̄nti: secus
aut̄ si sit interesse nō certum: qđ pōt deducere i pactum recōpen
sationem talis damni put ē i casu n̄o: ut colligit̄ ex dictis. S. Thome
s̄a se. q. lxxviii. arti. ii. in r̄sione ad primū argu. qđ cum tale interesse
sit certum aut̄ certificabile a principio cessat suspicio usurae ad quaz
uidēt̄ doctores aduertere: ut not. Lau. de rodul & alii in. c. consu
luit de usur. i. viii. q. & ideo contēdit̄ rōne interesse si debitor nō soluit
in termino: qđ creditor suari debeat indemnus ut in. c. puenit de fi
deiusoribus: & talis excresecētia non ē usura: qđ non recipit nisi sub
ratione damni euitādī non lucri habendī: & ideo ēt a principio possit
deduci in pactum p̄ p̄dicta. Quo ad sextum & ultimum de iniusticia.
Respondet qđ considerato qđ ipsi ministri ita sunt ibi parati ad dādū
multum q̄tum modicū & e conuerso non debet cōsiderari illud qđ
casualiter uenit cum illud qđ ipsi ministri p̄cipiūt p̄ suo salario fue
rit ita arbitratum p̄ superiores: qđ recte animaduertēdo aliter ēt nō po
terāt statuere nec arbitrari equa lance q̄ p̄ dīnumerationem t̄pis &
q̄tatis: qđ qualitas rei pignorate respicit potius assecurationē p̄ pe
cuniā data q̄ aliud & ideo non debet alterare formā ipsius solutiōis
fiende p̄ exp̄sis. Et si bene consideret̄ aliter statuēdo resultaret ma
ior iniusticia inequalitas & absurditas: q̄ fuit euitāda. Dicēdum est ēt
qđ dato qđ istud salarium eēt in aliquali parte ineguale qđ fm̄ theolo
gos in q̄rto sen. di. xv. equalitas iusticie cōmutatiue nō ledit̄ paruo
excessu: qđ contingeret non dolose in quocūq; cōtractu qđ semp̄ ui
det̄ accedere donatio i illo minimo p̄ concomitantiam fm̄. S. Tho
mam in dicta q̄stione septuagesima octaua.

¶ Et ita dico & consulo Ego Ioānes de campegio de bononia utri
usq; iuris doctor. Concistorialis aduocatus. Et Padue iura ciuilia or
dinarie legēs. in quorū fidem me p̄pria manu subscripsi: & cōsueto
sigillo sigillaui: Salua semp̄ determinatione Apostolici & cuiuslibet
alterius melius sentieris. Laus Deo clemētissimo.

INNOCENTIVS Episcopus suus suorū de: Ad perpe-
tuam rei memoriā: Ad sacra Petri sedē: in plenitudine po-
testatis diuina dispositione uocati. Ad ea (ut decet) liben-
ter intēdimus p que pauperū & miserabilium plonaz ne-
cessitatib⁹ utiliter & salubriter ualeat puideri. Et hiis q̄ ppea p uide
ordinata for noscunt. Vt eo firmitus illibata perduret quo erūt ma-
iori robore solidata nre cōfirmationis robur aduicimus & ut optatū
fortiant effectum: Interponimus sollicitudinis nostre partes. Sane
p parte dilectissimorū filiorū cōmunitatis ciuim Mantuane nobis
super exhibita petitiō cōtinebat: qd̄ olim nōnulli bone mentis uiris
prouide cōsiderantes q̄ i dicta ciuitate & locis marchionatus Man-
tuani continue erāt quamplurimi pauperes quorū aliq̄ adeo pecu-
niis carere noscebant ut in eorū opportunitatibus expediret eos ad
hebreos feneratores i ciuitate p̄dicta degētes p sepe habere recursu
& ab eis pignoribus traditis sub nō leuib⁹ usuris pecunia mutuo
recipe. Erant p̄terea aliqui q̄ q̄q̄ p eorū decenti substētatione facul-
tates haberēt nihilominus uitam ducentes dissolutā: ut eorū noxios
appetitus implerēt ad eosdem feneratores ultro sese offerentes re-
currebant: & sub huiusmodi usuris pecunias mutuo recipiebant ab
eisdem: quas postea in malos usus conuertebant: & statuto termino
illas nō restituētes pignora perdebat. Sicq̄ paulatim ipsi fenerato-
res tam tenues q̄ alias facultates exhauriebāt eorūdem: p usurariā
prauitatem eos ad extremā miseriam deducētes indies: & excogitā-
tes ac discutiētes quō fieri posset q̄ honestis paupum necessitatib⁹
adiuante caritate fidelium facultates suas ad id misericorditer ero-
gantium omni usura penitus cessante succurreret. Et hebrei fenera-
tores p̄dicti nō degerēt ibidem. Sicq̄ huiusmodi incommodis que ex
illorū fenoris exercitio pueniebāt: obuiare: p̄suasione & impulsu
non nullos ordinis fratrum minorū de obseruantia nūcupatorū: &
de illorum: ac diuersorum iurisperitorum consilio: in p̄dicta ciuita-
te Mantuana nō paruum pecunie summā ex p̄tis Christi fidelium
suffragiis colligere & in unam massam que mons pietatis nuncu-
paretur redigere curarunt: & quod illius fide & facultatibus idone⁹
depositarius personis pauperib⁹ & egenis per officiales desup pro
tempore ordinandos examinata causa necessitatis eorum ac rece-
ptis pignoribus ab eisdem opportune ualeret proportionabiliter
subueniri. Inter alia prouide ordinarunt q̄ dictarum pecuniarū de-
positarius q̄ pro tempore fuerit teneretur mutuare pauperibus &
egenis incolis ciuitatis & marchionatus mantuani: ad eum p tem

porē recurrētib⁹ & non ludi aut negotiationis cā: id petētib⁹ de pe-
cuniis p̄dictis: primo anno post ordinationē illius usq̄ ad tres libras
monete mātuane p quolibet eorū: & illo decurso tm̄ q̄rum faculta-
tes dicti montis paterent receptis ab eis pignoribus ualoris dupli-
summe mutuate quā intra annū restituere deberēt eidem altoquin
anno decurso pignora uenderent p̄cedētib⁹ subastationibus plus
offerenti: nec deberet mons ipse ab eis itra annū soluētib⁹ aut de
p̄cio pignorū q̄ uederēt aliqd̄ p̄ter mutuatā q̄ritatē: h̄re ullo mō q̄q̄
ad cōseruationem custodiā & gubernationē dictorū pignorū & ad
describēdum mutua pignora uenditiones & p̄cia pignorū uēditorū
ēt deberent alii officiales & ministri exercitiis dicti montis oportunis
uacantes in numero sufficienti q̄ idoneam cautionem p̄starent de
pignorū custodia & cōseruatione huiusmodi & de implendo oīa ad
que tenerent rōne officiorū suorū & oēm eorū industriā adhibere cir-
ca p̄missa: eorū officio incumbētia: tenerenturq̄ de pignorū perdis-
tione & deterioratione: q̄ eorū culpa eueniret: qui officiales & mi-
nistri p huiusmodi laboribus & p̄iculis eis ordinanda conuenientia
salaria habere deberēt: liceretq̄ eis p huiusmodi salariorū solutionē
ac ēt pensione domus ad p̄missa in loco commodo: & honesto con-
ducenda in ciuitate p̄dicta libris & subastationibus aliisq̄ expensis
necessariis p executione eis commissorū officiorū huiusmodi a p̄so-
nis mutuo recipientibus pecunias dicti montis illasq̄ restituentib⁹
intra annum p̄ter summā mutuatā duos denarios p qualibet libra
mutuate eis summe p quolibet mense petere & recipere: & a nō re-
stituentibus de p̄cio uenditorū p tempore pignorū retinere: & si dicti
duo denarii p libra sic collecti in fine anni non ascenderent ad sum-
mam opportunam: pro salariis & aliis expensis p̄dictis uoluerūt id
quod deficeret suppleri de summa anni sequētis. Et si summa dicto-
rum duorum penariorum pro libra sic collecta in fine anni trāscen-
deret summā opportunā: pro salariis & expensis p̄dictis uoluerunt
id qd̄ supabundaret eisdem solutionibus p̄portionabiliter ēt p rata
pro qua soluisent ultra restitui si recuperare uellent: & ad hūc effe-
ctum publice sepius p̄clamari p ciuitatē p̄dictam q̄ quicūq̄ intende-
rent rehabere portiones eis contingētes de superabundatū summa
p̄dicta collecta p exactorem duorū denariorū p libra debeat presta-
ri: officialibus p̄dictis infra qundecim dies ad minus a die sibi facti mu-
tui receptis mutuo animo rehabēdi talē portionē eum cōtingētē
quātūcūq̄ parua aliq̄n decursis diebus qundecim diebus p̄statiōe
p̄dicta non facta itelligerent post tot p̄clamaciones repetitis uicē

bus factas tales mutuo recipiētes & nō ptestantes uelle imō mādas
ac insūgere dictis officialib⁹ q̄ dispensent paupibus uel conuertāt
in alias pias cās illas paruas q̄titates & portiones q̄ ipsos nō ptestan
tes contingebāt de dicta q̄titate supabundātī amore dei & p̄ sue ae
suorum predecessorū animarū salute: de cōsilio duorū religiosorum
uel aliorū sacerdotum aut aliorū bone opintonis & fame. Ordinaue
runt p̄terea q̄ dicto monti presidere & supintenderent in concer
nentibus illum quattuor religiosi & octo seculares. Quorū seulariū
duo milites uel nobiles duo legum doctores uel in medicina magi
stri duo mercatores & duo alii ciues mantuañ. fore & ex dictis quat
tuor religiosis quorū officium ad eorū uitā duraret. Primus dilectos
filios capitulum ecclesie sancti petri mantuañ. Secundus p̄ abbatem
monasterii de padoleron extra muros mantuañ. ordinis sancti be
nedicti seu confessorum monialium monasterii sancti loānis de ca
retis mantuañ. dicti ordinis. Tertius per priorem sancti dominici.
Et quartus per guardianum sancti francisci domorum mantuañ.
fratrum predicatorum & minorum ordinum pro tempore existen
tes deputarent. Seculares uero illi foret quorū noīa de bussula eorū
pro tempore extraherent in qua illorum noīa dūtaxat imitterent.
Quos conuentibus in unum marchione & ep̄o mantuañ. si in
teresse uellent & ipso ep̄o absente uel infirmo aut interesse recusante
illius in spiritualibus uicario generali & p̄fatis abbate confessore
priore & guardiano necnon rectore hospitalis pauperum mātuañ.
priore collegii & consulis ac prepositis artis lane p̄ maiorē partē
eorum sic conuentium misso partito ad fabas albas & nigras pro
idoneis contingeret approbati deberentq̄ ipsi laici prima uice sic ex
tracti insimul per annum integrum dicto monti presidere: & an
no finito quattuor ex eis officium ipsum presidentium continuare
& alii quattuor ab eo amoueri: & amotorum loco alii quattuor quo
rum nomina extrahi contingeret de bussula predicta surrogari. Se
cundo uero anno decurso loco eorum qui remansissent & biennio
officium cōtinuassent illis amotis alii quattuor eorum loco pari
modo surrogari sicq̄ continuo fieri & cum quattuor qui uno anno
presuissent alii quattuor de nouo uenientes deputarentur & super
intenderent circa eiusdem montis opportunitates: & cōmissa eis p̄
ordinationes & non nulla alia capitula & ordinationes desuper iuxta
materie huiusmodi exigentiam sanctorum Petri decretis n̄ inime
contraria ediderūt & illa sic edita dilecto filio nobili uiro Frācischo
marchioni Mantuano obtulerunt. Et pro illorū confirmatione et

dem cum instantia supplicarunt ut illa pro dicti operis executione
& incrementō ipsi⁹ marchionis auctate roborata ualidius firmarent
& maiora indies dño inspirante incrementa susciperent q̄ subditorū
suorū cōmodis ut decebat in tps attendēs p̄positionē p̄dictā laudabi
li desiderio conceptā fore capitula & ordinationes hmōi dīscussioni
& examini consiliarioꝝ suorum cōmisit ut i illis bene & mature dige
stis eidem sācto operi effectualiter intendi posset: cūq̄ consiliariis p̄
dicti dictis capitulis & ordinationibus iuxta mandatum ipsius mar
chionis uisis & diligenter examinatis & ubi opus fuerat consultissi
me reformatis eorum tenorem Christiane religioni consentaneuz
etiam ipsi marchioni honorificum ciuitati ac subditis eius quibus
cūq̄ utilem fideliter eidem marchioni retulissent: ipse marchio sup
plicationibus predictorum benigna mente annuens: omnia & sin
gula capitula & ordinationes predictas ac omnem illorum tenorem
prout de uerbo ad uerbum i illis exprimebatur auctoritate sui Mar
chionatus per quasdam suas litteras approbavit & confirmauit mā
dans officialibus suis quibusq̄ pro tempore existētibus ut illa tam i
iudicio q̄ extra facerent plenissime omni cauillatione remota perpe
tuis tunc futuris temporibus ubi opus foret obseruari. Cum autem
sicut eadem petitio subiungebat cōmunitas p̄fati cupiat premiss
sa pro eorum subsistentia firmiori apostolice auctoritatis munimē
ne comprobari pro parte cōmunitatis predictae. Nobis fuit humili
ter supplicatum ut erectioni montis mantuañ capitulis & ordina
tionibus predictis pro eorum subsistentia firmiori robur nostre cō
firmationis adiacere aliasq̄ super contentorum in eis obseruatione
opportune prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos
igitur qui p̄fatum marchionem eius exigentibus sincere deuotio
nis affectu: & integra fide ad nos & romanam ecclesiam & eius con
sideratione illius subditos p̄fatos speciali dilectione prosequimur
& gerimus i uisceribus caritatis ordinationem dicti montis pietatis
que eidem incolis ciuitatis & marchionatus mantuañ non parum
proficua esse dignoscitur plurimū in domino cōmendātes ac cupiē
tes ut illa nostre approbationis munimine circūfalta firmius obser
uentur & mons ipse ad eorūdem pauperū uberiorē subuentionē in
dies suscipiat incrementum felicitis recordationis Pauli pp̄. 11. qui pe
rusinus: & Sixti 4. Romanorū pontificū: predecessorum nostrorū: q̄
Sauonenis ciuitatum montis pietatis ordinationes & statuta p̄ eorū
litteras approbarunt uest gius inherendos supplicationib⁹ hu
iusmodi inclinati montis pietatis mantuañ: creationē institutioneꝝ

plantacionē erectionē & illa in quibus inter alia continet quod presidentes dicti montis debeant esse duodecim: quatuor videlicet religiosi quorum primus per dilectos filios capitulum ecclesie sancti Petri mantuanum. Secundus per abbatem monasterii sancti Benedicti de pandoloreni extra muros mantuanum seu confessorum monialium monasterii sancti Iohannis de caretis: ordinis sancti Benedicti & mantuanum. Tertius per priorem sancti Dominici: & quartus per Guardianum sancti Francisci domorum mantuanum predicatorum & minorum ordinum per tempore existentes deputarentur: & octo seculares videlicet duo milites seu nobiles duo legum doctores vel in medicina magistris duo mercatores & duo alii cives mantuanum: & eorundem presidentium religiosorum perpetuo laicorum vero officium biennio duntaxat duret & quotlibet anno quatuor ex eis amotis eorum loco alii quatuor. Quorum nomina de bussula in qua bussulata forent extrahi contingerit. Subrogentur sicut perpetuis futuris temporibus obseruetur que pro illius directione manutentione & confirmatione ac pecuniarum eius distributione & recuperatione pauperum quoque subuentione laudabili ac aliis montem ipsum mantuanum & illius conseruationem: & incrementum: concernentibus emanauerunt ordinationes & capitula predicta in eis statuta & decreta quecumque auctoritate apostolica ex certa scientia approbamus & confirmamus ac presentis scripti patrocinio comunimus supplensque omnes & singulos defectus si quos forsitam interuenerint in eisdem & ut eiusdem montis pietatis mantuanum prouentus in eas pro quibus deputati sunt causas prouide distendantur presidentibus & aliis tam dicti montis quam ciuitatis mantuanum officialibus quocumque nomine nuncupatis & quibuscumque aliis cuiuscumque dignitatis status gradus ordinis uel conditionis existat & quacumque nobilitate dignitate & facultate ecclesiastica uel mundana prefulgeat scientia & auctoritate similibus: districtius precipiendo inhibemus: ut dicti montis mantuanum prouentus in totum uel pro aliqua parte in alias causas quam illas ad quas ordinantur & deputantur: quouis modo conuertere aut de illis quicquam exponere seu circa illos fraudem uel dolum committere & illos qui prouentus ipsos augere intenderent quominus id faciant impedire aut ab eorum & luam intentionem huius retrahere directe uel indirecte quouis questiono colore presumant sub excommunicationis late sententie pena a qua ab alio quam romano pontifice preterquam in mortis articulo constituti nequeant absolutionis beneficium obtinere & nihilominus duplum eius quod expositum fuerit aut fraudatum seu ne illi erogaretur suatum eidem monti mantuanum restituere teneant. Et quia

secundum uarietates temporum nonnunquam expedit statuta mutare presidentibus dicto monti pietatis ac quibuscumque aliis ad quos ex forma ordinationum illius statuta ipsius montis pietatis imutare posse: concessum est statuendi supradictorum prouentuum acquisitione usu: & distributione ac conseruatione usus ac statuta per tempore imutandi alterando & ex toto abrogandi ac alia faciendi per que tamen nullum uotum distributioni eorundem prouentuum in pios usus ad quos deputantur iudicium genere scia & auctoritate predicta facultate concedimus ac mandamus que ea que statuta & ordinata sunt & per tempore in posterum uide statui ordinari & reformari contigerit debeant ab omnibus inuolabiliter obseruari. Predicatoribus uerbi dei qui in predicta mantuana ciuitate per tempore erunt in remissionem peccatorum eorundem: iniungentes ut in eorum predicationibus christi fideles: ad imponendum pia suffragia predicto monti mantuano inducere dum & quotiens expedire putauerint: non omittant non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo oino hominum liceat hanc paginam nostre approbationis confirmationis comunitionis supplicationis inhibitionis concessionis & mandati infringere uel eius ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare presumpserit indignationem omnipotentis ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Rome apud sanctum Petrum anno incarnationis dominice Millesimo quadringentesimo octogesimo sexto: Tertio Kalendas Decembris: Pontificatus nostri: anno tertio.

Hic. Balbanus

C

Iul.

F. de Simo

Io. Contini

F. de Parma

p. Drap. la. fella

H. Bonen

Solicitatur. P. & sunt expositi ducati sexaginta fenelli

Libertas

P. fenelli

Prorogata usque ad Kalendas Decembris Simo

Inghe Gramnis Murialh.

A tergo Pro. B. de Rizenbus g. xxv.

D. Serrano

Rescripta In Camera Apostolica

Drago.

Innocentius papa. viii.

Venerabilis frater Salutē & apostolicā bñdictiō. fidei relati dī
lecti filii Bernardini de feltro ordinis minorū. Intelleximus
q̄ mons pietatis eius psuasionibus institut⁹ in ciuitate Man
tue & a nobis nup̄ auctoritate apostolica approbat⁹ & ro
boratus maximā releuationē faceret pauperibus & personis egenis
mutuo indigentibus si mō haberet maiorē copiam pecuniarū. Nos
igitur qui paterno affectu optamus idigentes ab inopia releuare &
hoc pietatis opus augere ut xp̄i fideles ad largas cōtributiones pre
fato monti faciendas tanto magis inducant⁹ quo uiderint se spūalia
uberius p̄ hoc cōsecuturos iteruenientib⁹ quoq̄ humilib⁹ p̄cibus p̄
fati Bernardini. Tibi cōmittim⁹ & mandam⁹. Quatenus au itate
apostolica oibus & singulis Christi fidelib⁹ q̄ pfato monti aliqd cō
tribuerint p̄ eius augmento fm iudiciū officialiū q̄ dicto monti pro
tpe p̄erunt cōcedas auctoritatē & facultatē eligendi sibi in articulo
mortis idoneū confessorē p̄ biterḡ secularem uel religiosū q̄ eos
absoluerē possit ab omnibus peccatis & censuris quibuscūq̄ ac ple
nariam eis tribuere remissionem presentibus tamē post decēnum
minime ualituris: Constitutionibus & ordinationib⁹ apostolicis ce
terisq̄ in contrarium facientibus nō obstantibus quibuscūq̄. Da
tum Rome apud Sanctum Perrū sub anulo piscatoris Die. vii. De
cembris. M. cccc. lxxvi. pontificatus nostri anno. iij.

Hieronymus Balbanus

Atergo **V**enerabili fratri nostro episcopo Mantuano uel eius in
spiritualibus uicario generali.

Ego Thebaldus filius. q. cōmendabilis uiri dñi Jacobi de bolzo
tis ciuis mātue publicus imperiali auctoritate notarius suprascriptus
exemplum extractum ab eius originali uidelicet bulla cū signo plu
beo & cordula rubei & crocei coloris in forma romane curie per sū
mum pontificem Innocentium octauum: concessa pro montis pie
tatis Mantue confirmatione: nec non aliud sequens exemplum p̄fa
ti sūmi pontificis breuis episcopo Mantuano seu eius uicario ema
nati ab eius originali in carta membrana & sigillo cere rubee mu
niti una cum infra scriptis tabelionibus & ciuibus Mantuanis & me
notarium diligenter auscultatum: & incōtratum fuit: uidelicet An
gelo de maphiolis Ioāne de pizenardis & Alexandro de gezis un
de uisa utriusque cum suo originali iam dicto concordantia me cū
attestatione subscripsi.

Ego Angelus filius quondam egregii uiri michaelis de maphio
lis ciuis Mantue publicus imperiali auctoritate notarius suprascri
ptum transumptum bulle apostolice cum sigillo plumbeo & cor
dula rubei & crocei coloris munite more romane curie per sanctissi
mum dominum nostrum papam Innocentium octauum monti
pietatis Mantue concessit. Nec non suprascriptum transumptum
breuis prefati sanctissimi domini nostri episcopo Mātmano. uel ei⁹
generali uicario emanati una cū suprascripto S. Thebaldo de bol
zotis & infra scriptis Ioanne de pizenardis & Alexandro de gezis
notariis publicis Mantuanis: cum originalibus suis diligenter aus
cultauit: & uisa concordantia cum dictis originalibus ideo me cum
meis signo & nomine consuetis in fidem premisorum subscripsi.

Ego Ioannes filius quondam egregii uiri S. Bartoloti de pice
nardis dicti. de pizolis ciuis Mantue publicus imperiali auctoritate
notarius suprascriptum transumptum bulle apostolice: cum sigillo
plumbeo & cordula rubei & crocei coloris munite more romane
curie per prefatum sanctissimum dominum nostrum papam In
nocentium octauum monti pietatis mantue concessit: nec nō & su
prascriptum transumptum breuis prefati sanctissimi domini no
stri Episcopo mantuano uel eius uicario generali emanatū una cū
suprascriptis Thebaldo bolzoto & Angelo maphiolo etiam nota
riis publicis mant. ac infra scripto Alexandro de gezis notario eti
am publico & ciue mantuano cum eorum originalibus diligenter
& de uerbo ad uerbum auscultauit: & quia uisa concordantia cum
ipforum originalibus in omnibus me cum attestatiōe subscripsi.

Ego Alexander filius. q. egregii uiri Petri antoni de gezis ciuis
mantuan⁹ publicus imperiali auctoritate notarius suprascriptum
exemplum bulle apostolice cum sigillo plumbeo & cordula rubei
& crocei coloris munite more romane curie per sanctissimum do
minum nostrum pp̄. Innocentium: octauum monti pietatis mātue
concessit. Nec non suprascriptum transumptum breuis prefati san
ctissimi domini nostri Episcopo mantuano uel eius generali uica
rio emanati una cum suprascriptis Thebaldo de bolzotis. Angelo
maphioli & Ioanne de pizenardis notariis publicis mantuanis: cū
originalibus suis diligenter auscultauit & uisa concordantia cum di
ctis originalibus me cum meis signo & nomine consuetis in fidem
premissorum subscripsi.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

